

T.C
ANKARA UNİVERSİTESİ
TÜRK İNKİLÂP TARİHİ ENSTİTÜSÜ

K A R A K O L C E M İ Y E T İ

-YÜKSEK LİSANS TEZİ-

T. C.
Yükseköğretim Kurulu
Dokümantasyon Merkezi

Hazırlayan:
MUSA GÜRBÜZ

Danışman:
Prof.Dr.MUSTAFA KAFALI

ANKARA-1987

İ Ç İ N D E K İ L E R

Önsöz.....	III
Kısaltmalar	IV
GİRİŞ	V-VII

I-Bölüm

A-İlk Teşkilatlanmalar ve Karakol Cemiyeti'nin Kuruluşu..	I-20
I-Karakol Cemiyeti'nin Kuruluş Tarihi	20-23
2-Karakol Cemiyeti'nin içtima Merkezleri ve Alınan	
Kararlar.....	24-26
3-Karakol Cemiyeti'nin Kuruluş Gayeleri	26-28
B-Karakol Cemiyeti'nin Mahalle Teşkilatlarını Organizesi.	29-34
C-Karakol Cemiyeti ve Azaları	35-40
D-EKLER	
I-Bir Beyanname	41-42
II-Teşkilat Nizamnamesi	43-50
III-Umumî Vazife Talimatnamesi	51-61

II.Bölüm

A-İşgal Kuvvetlerinin İstanbul'a Gelmesi ve İlk Hadiseler.	62-67
B-Propaganda Faaliyetleri	69-72
C-Halil Paşa'nın Kaçırılması.....	73-81
D-Silah ve Mühimmat Sevkiyatı.....	82-88
E-Kaptanlar,Çete Faaliyetleri ve Menzil Hattı.....	89-96
F-İstihbarat ve Muhabere Faaliyetleri.....	97-114

G-Anadolu'da Yayılma Faaliyetleri.....	115-129
H-Bursa Havalisi Faaliyetleri.....	130-137
I-Sovyet Rusya İle Múnasebetler	138-151
EK:4	
Rusya İle İmzalanan Anlaşmanın Metni	152-155

III.Bölüm

A-İstanbul'un İşgali ve Anadolu'ya Geçişler	157-172
B-Karakol Cemiyeti'nin Dağılması	173-179
SONUÇ	180-183
BİBLİYOGRAFYA	184-188

ÖNSÖZ

Mütareke Dönemi'nin bir geçiş devresi olması hasebiyle tetkikî, Millî Mücadele Tarihi nokta-i nazarından elzemdir. Türk Devleti'ni paylaşmak için işgallere başlayan İtilâf Devletleri'ne karşı, Anadolu'da başlayan millî hareketin ihtiyaç hissettiği silah, mühimmat ve insan sevkiyatını sağlayan ve ilk millî mukavemet teşkilatı olan Karakol Cemiyeti bu itibarla Millî Mücadele Tarihi içerisinde ehemmiyetli bir yere sahiptir. Bu kadar mühim vazifeler ifa eden Karakol Cemiyeti'nin tetkiki aynı zamanda Mütareke Dönemi'nin de tetkiki olacaktır. Bu sebeble Karakol Cemiyeti'ni Hocam Prof. Dr. Mustafa Kafalı'nın tasvibini alarak Yüksek Lisans Tezi olarak aldım.

Çalışmalarımız esnasında bazı müşkilatlarla karşılaştık. Bunlar teşkilat vesaikinin günümüze kadar az sayıda gelmiş olması ve teşkilat liderlerinin hatırat yazmamış olmaları, hatta malumat bırakmamış olmalarıdır. Bütün bu talihsizliklere rağmen çalışmalarda mevcut vesikalardan, hatıratlardan ve tetkik eserlerden istifade edilmiştir.

Bu çalışmalarda benden muavenet ve müzaheretini esirgemyen muhterem Hocam Prof. Dr. Mustafa KAFALI'ya ve Enstitü Öğretim Üyeleri'ne teşekkürü bir borç bilirim.

Musa GÜRBÜZ

Şubat 1987

Ankara

KISALTMALAR

- AAMD :Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi
A.g.e :Adı geçen eser.
A.E.H. :Atatürk ve Enver Paşa Hadiseleri
A.g.m. :Adı geçen makale
ATASE :Askeri Tarih Araştırmaları Stratejik Etüd Dairesi
Başkanlığı
c. :Cilt
HT :Hayat Tarih
İ.H. :İstiklâl Harbimiz
K.C.M.M. :Kurtuluşun ve Cumhuriyetin Manevi Mimarları
kl. :Klasör
m. :Maddesi
M.M.Ö.S. :Millî Mücadelede Öncekiler ve Sonrakiler
N. :Nutuk
nu. :Numara
O.İ.H.M.M. :Osmanlılarda İnkılâp Hareketleri ve Millî Mücadele
s. :Sayı
sh. :Sahife
TA :Türk Ansiklopedisi
T.İ.H. :Türk İstiklâl Harbi
TH :Tarih Hazinesi
TİT :An.Ü.Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü
TVD :Tarih Vesikaları Dergisi
vb. :Ve benzeri
Ves. :Vesika
YT :Yakın Tarihimiz

GİRİŞ

Mondros Mütarekesi'nin imzalanması bir kısım Türk insanında sulh devrinin açıldığı kanaatini husule getirdi. Ancak çok kısa bir süre sonra bu düşüncelerinde aldandıklarını gördüler. Mütareke sadece I. Cihan Harbi'ne değil bir milletin mukadderatına hükmediyordu. İtilâf Devletleri mütareke ahkâmını kendi anlayış ve arzularına göre tatbik ediyorlardı. İngiltere Irak ve Suriye'de coğrafî terimleri sığınarak mütarekeyi ihlâl etmiştir. Musul da böyle bir temayülün neticesinde işgal edilmiştir.¹ Esasen İtilâf Devletleri 1915 tarihli Osmanlı Devleti'ni paylaşma tasarılarını tatbik ediyorlardı. Bu plânda en büyük payları alan İngiltere ve Yunanistan, paylarına denk bir faaliyet ve çaba gösteriyorlardı.

Mondros Mütarekesi ile beraber umutları yıkılan İttihatçılar, I. Cihan Harbi'nin kötüye gittiği günlerde hazırladıkları ve ilk defa Çanakkale Harbi sırasında tatbik mevkine koydukları gizli plânlarını şumullu olarak tatbik etmeye başladılar. Bu plân mucibince önce ailelerini Anadolu'ya göndermeye başladılar. Bir kısım ittihatçılar Anadolu'ya geçecek ve o bölgeyi, diğer bir kısmı da İstanbul'da kalacak ve buldukları bölgele-ri teşkilatlandıracaktı. Ayrıca herkes kendi bölgesindeki silah ve mühimmatı Anadolu'ya sevkedecekti.²

1-İ. H. Danişmend, Kronoloji, c. IV, sh. 450-51; TİH, c. 1, sh. 44

2-Ş. Çavuşoğlu, "Gizli Plân", YT, c. II, sh. 263

Kıtaları lağvedilip ellerinden silahları alınan ittihatçılar, birer birer İstanbul'a gelmişler ve gizli plânlarını uygulamaya geçirmişlerdir. İşgal kuvvetlerinin meşru zeminde istiklâllerini tanımayacağını anlayan bu insanlar, silahlarını bırakmama kararı almışlardır. Onlara göre I. Cihan Harbi bitmemiştir, mütareke bu harbin bir safhasıdır ve esas savaş yeni başlamaktadır. Bu yeni ve çetin harpte merkez olarak doğu kararlaştırılmıştır.³

Son İttihat Terakki Fırkası lideri Talat Paşa, memleketi terketmeden evvel tarihî vazifelerini yerine getirmiştir. Önce kongreyi toplayarak, İttihat Terakki Fırkası'nı hakiki sahiplerine tevdi etmiştir.⁴ Kendileri memleket dışına çıkacakları için gizli plânlarında tadilatlar yapmak mecburiyeti doğmuştur. I. Cihan Harbi'nde mühim vazifeler ifa eden Teşkilat-ı Mahsusa yeni bir isim ve organize kaydıyla Hüsameddin (Ertürk) Bey'e tevdi edilmiştir.⁵ İttihat Terakki'nin teşkili vazifesi de Kara Kemal'e verilmiştir. Liderlerin memleketi terk etmesinden sonra Kongre İttihat Terakki Fırkası'nı Teceddüd'e tebdil etmiştir.⁶ Ancak bir gölge teşekkül olan bu fırka bütün ittihatçılara hitap edememiştir. Bu sebeble Kara Kemal Gizli İttihat Terakki Umumî Merkezi'ni faaliyete geçirmiştir. Zaten çok kısa bir süre sonra da bu fırka hükümet tarafından kapatılmıştır.⁷

3-Sorgun, Bitmeyen Savaş, sh.251

4-Tansu, İki Devrin Perde Arkası, sh.328; Aydemir, Enver Paşa, III, sh.453-58; Yalman, Görüp Geçirdiklerim, c.I, sh.307-11

5-Tansu, age, sh.174-76

6-Bayar, Bende Yazdım, c.I, sh.121

7-Tunaya, Türkiye'de Siyasal Partiler, c.II, sh.101-2 (5 Mayıs 1919)

Böylece son kanunî teşekküllerini de kaybeden İttihatçılar çareyi gizli teşkilatlara sarılmakta bulmuşlardır.Bu tarihlerde yapılan her faaliyet bu sebepten gizliliği esas almıştır.

İstanbul'un stratejik mevki itibariyle önemli bir mevki de olması ve Devlet'in paytahtı olması hasebiyle en büyük kışlalar ve askeri depolar burada inşa edilmişti.Mütareke ile birlikte toplanan silahlar işgal kuvvetlerinin kontrolünde olan bu depolarda saklanmaktaydı.Bu depo ve anbarlarda bulunan mühimmat ile İstanbul'daki tecrübeli zevat Anadolu için hayatî ehemmiyete haizdi.İttihatçılar için yapılacak tek şey,bu potansiyeli Anadolu'ya sevk etmektir.Bu faaliyet aynı zamanda kendi varlıklarını sürdürme manasına da gelmekteydi.

İtilâf Devletleri'nin Türklere hayat ve istiklâl hakkı tanımayan faaliyetleri,azınlıkların işkenceleri İttihatçıları kendilerini korumaya mecbur etmiştir.Bu devir gizli teşkilatlarının ana nüvesini teşkil eden İttihatçılar,kurdukları gizli teşekküller ile milleti müdafaa vazifesini de üstlenmişlerdir.Gizli cemiyetlerin içerisinde mühim bir yer işgal eden Karakol Cemiyeti'nin menbaı İttihatçılar,mecrası ise mecburiyet olmuştur.

ILK TEŞKİLATLANMALAR VE KARAKOL CEMİYETİ'NİN KURULUŞU

1908-1918 yılları arasında memleketin idaresini muhtelif fasılalarla elinde bulunduran ittihatçılar Mondros Mütarekesi- nin akabinde İstanbul'a gelerek dağınık bir vaziyette memleket hizmetine devam etmişlerdir. İttihatçıların memleket hakkındaki mütealalarına göre tasniflerini şu ana noktalarda toplamak mümkündür.

1-İttihat Terakki Cemiyeti feshedilmiştir. Artık memleket idaresine karışmamalıdır. düşüncesinde olanlar ki çok büyük bir gurubtur.

2-İttihat Terakki bitmemiştir. Sadece adını "Teceddüd Fırkası"na tebdil etmiştir ve memleket hizmetine devam edecektir. düşüncesinde olanlar. Bu gurubun içerisinde İttihat Terakki Kongresi kendini mefsuh addetmemiştir, sadece adını Teceddüd'e istihale etmiştir. Ancak hükümet bî haber davrandığı için ses çıkarmamayı memleket menfeatine daha uygun görenler de mevcuttur.¹

3-İttihatçıların memleketi felakete sürükleyenler şeklinde tefsir edildiğini, dolayısıyla memleketin millî menfeati için kullanılmaması lazım geldiğine² inanan ve ancak memlekette hizmeti, üzerlerine aldıkları komutanlıklarda başarılı olmak şeklinde düşünenler.

1-T: Zafer Tunaya, Türkiyede Siyasal Partiler, cII, sh.98. Ank.1985.
C.Kutay, Üç Devirde Bir Adam Fethi Okyar, sh.218-19
2-S.Selek, Anadolu İhtilali c.II, sh.72, İst.1963

4-Millî Mücadale: kazanılinceya kadar Mustafa Kemal'e destek vermek ve daha sonra Enver,Cemal ve Talat Paşalar ile birleşmek arzusunda olanlar³ ki bunlar yurt dışıyla muharebeyi kesmeyenlerdir.Ancak bunların içerisinde her ne suretle olursa olsun vatana hizmet etmek amacıyla olanlar da vardır.

İttihat Terakki Fırkası'nın kapatılarak adının Teceddüd Fırkası'na çevrilmesinden sonra kabineyi kurma vazifesi Sultan Vahideddin tarafından Tefvik Paşa'ya verilmiş ise de Tefvik Paşa kabineyi kurmaya muvafak olamadığından Sultandan affını istemiştir.Bunun üzerine sultan Teceddüd Fırkası'ndan İzzet Paşa'yı kabineyi kurmak vazifesiyle sadarete getirdi.

Mondros Mütarekesi'nin akdinden sonra İttihat Terakki'nin azalarından ve İstanbul teşkilatının merkez heyeti başkanı bulunan Kara/Zülüflü Kemal Bey,teşkilatın feshinden sonra bu teşkilatdan olanların İstanbul'da "Beşler"Gurubu adıyla gizli bir teşkilatda toplanılması lazım geldiğine inanıyor ve bu teşkilatı kurarak faaliyete geçiriyordu.⁴ Beşler Gurubu'nun bu gizli teşkilatı beş kişiden meydana gelen bir merkez ve bu beş kişiden her birine bağlı ikinci bir beş kişi ve ila nihaye devam edecek halkalar zincirinden meydana geliyordu.

Beşler teşkilatının ana gayesi İttihat Terakki Fırkası'nı devam ettirmektir.Beşler Gurubu gizli komutanlar,gizli kurmay heyetler,mühim vazifeler için gizli olması lüzumlu olan

3-S.Kili, Atatürk Devrimi, sh.68, Ank.1983

4-H.Ertürk, Teşkilatı Mahsusa Faaliyetleri, (ATASE)sh.140.

B.Çukurova bu gurubun 1920-21 yıllarında ortaya çıktığını ve tutunamadığını "Kurtuluş Savaşında İstanbul Gizli Gurubları" AAMD's.5, sh.52 ifade etmektedir.

kurallar ve teşkilata Beşler olarak dahil olacakların bir yemin ile teşkilata girmesi esasına müstenid idi.⁵Bu temel akideler üzerinde İstanbul'da kurulmuş olan Beşler Gurubu Anadolu ve Rumeli'de şubeler açacak ve Mondros Mütarekesi'nin elastiki maddelerinden faydalanarak Anadolu'yu işgale kalkışacak kuvvetlere karşı, teşkilata dahil olan ve adları gizli tutulan Başkomutan, Ordu Komutanları ve kurmay heyetler emrinde olan gizli birlikler ile mukabele edilecekti. İstanbul'da kurulan bu teşkilatın kuruluşundan Talat, Cemal ve Enver Paşalar'ın haberi yoktu.⁶ Bu mevzu mütarekeden sonra Kara Kemal tarafından Emin Ali Bey'e anlatılmıştı. Gurubun kurucusu Kara Kemal Bey, bu gurub fazla tutulmamış olacak ki yeni bir takım faaliyetler içine girmiştir. Bu faaliyetlerdeki ana gaye, İstanbul ve diğer illerde bulunan İttihat Terakki teşkilatını elden çıkarmamak ve bunları yeni bir isim adı altında da olsa varlıklarını devam ettirmektir. Bu düşüncelerle hareket eden Kara Kemal Bey İstanbul'da gizli bir İttihat Terakki Heyet-i Merkeziyesinin kurulması için faaliyete başladı. Evvela harbî Umumî sırasında İttihat Terakki'nin Haleb bölge müfettişliğini yapmış, sonra da İttihat Terakki'nin İstanbul heyeti merkezisinde çalışmış Beylerbeyili Ali İhsan (Gür Ali)'a giderek onunla konuşmuştur. Hatta İttihat Terakki'nin umumî merkezinin emri diye Ali İhsan Bey'i İstanbul merkezinin teşekkülü için bazı zevatla görüşmeye memur etmiştir.

5- Ertürk, age sh.141

6- age sh.141

Bu çalışmalar neticesinde şu zevat İttihat Terakki merkezî umumî heyetine seçilmişlerdir.⁷

1-Beylerbeyili Ali İhsan Bey

2-Umumî harpte İttihat Terakki heyetî umumî sekreterliğinden Vehbi Bey

3-Umumî harpte İttihat Terakki İstanbul merkez heyeti müfettişlerinden Memduh Şevket Bey

4-Profösör Dağıstanlı Hüseyinzade Ali Bey

5-İttihat Terakki İstanbul il merkez müfettişlerinden Çolak Selahaddin Bey

Bu yeni umumî merkez ile İttihat Terakki; İstanbul ili ve gerekse Anadolu'da bulunan şubeleri adına faaliyet gösterecekti. Mondros Mütarekesinden sonra ellerinden silahları alınan Türük komutanları büyük topraklar kaybetmenin üzüntü ve ızdırabını duyarlarken; bir de Anadolu ve İstanbul'un işgal edilerek paylaşılma arzuları belirince kendilerini millî mücadele içinde bulmuşlar ve millî mukavemetleri gittikleri bölgelerde kamçılamlıdır.⁸

İngilizler cephelerden dönen İstanbul ve gittikleri diğer yerlerde millî direnişi teşkilatlandıran bu büyük komutanların hareketlerini kontrol edemeyince millî birliği bozmak için bu düşünce ve faaliyetleri kimi zaman ittihatçılık; kimi zaman ise Bolşeviklik olarak lanse ederek önlemeye çalışmıştır.⁹

7-Ertürk age sh.141-42

8-N.Peker, İstiklal Savaşı Vesike ve Resimleri, sh.11, İst.1955

9-A.F.Cebesoy, Milli Mücadele Hatıraları, sh.374, İst.1953

İttihatçıları mütarekeden sonra eski teşkilatda faaliyet göstermiş Kara Kemal, Kara Vasıf, Galatalı Şevket, Dr. Esat Paşa Mustafa Kemal vb. zevatin yanında bulmak mümkündür. Ellerinden silahları zorla alınmış olan ittihatchılar bu zevata gelerek aldıkları direktif doğrultusunda hareket ederlerdi. Bu zevat ve kumandanlar arasında daimi bir diyalog mevcuttu. Hatta Mustafa Kemal ile Kara Kemal o sıralarda tutuklu bulunan İsmail Canbulat'ın evinde Kara Kemal'in isteğiyle görüşmüşlerdir. Daha sonra yapılan ikinci görüşmede Tevfik Paşa'nın kaçırılması teklifiyle karşılaşan Mustafa Kemal bu teklifi reddetmiştir.¹⁰

Mustafa Kemal, İzzet Paşa'nın ikinci defa sadarete getirilmesi için ne gibi faaliyetler yapabileceği hususunda Kara Vasıf ve Refik İsmail ile görüşerek düşüncelerini almıştır.¹¹

Mütarekeden sonra ittihatchılarla alakasını kesmeyen Mustafa Kemal Sevkiyatçı Rıza ile Pera Palas'ta sık sık buluşarak ittihatchılar, faaliyetleri ve kurmayı düşündükleri cemiyetler hakkında esaslı malumat alıyordu.¹²

Mondros Mütarakesi görüşmelerinin devam ettiği günlerde Yenibahçeli Şükrü ile Kel Ali (Çetinkaya) Kara Kemal'i görmeye giderler ve memleketin işgal hazırlıklarına maruz kaldığından bahsedilir. Bunun üzerine Kara Kemal Memleketin istiklâlinin vatanperver komutanlara bağlı olduğunu söyler. Bu görüşme-

10-C. Kutay, Fethi Okyar, sh. 274-75. E. J. Zürcher, The Unionist Factor, sh. 112. Leyden 1984.

11-C. Kutay, Millî Mücadelede Öncekiler ve Sonrakiler, sh. 111

12-S. N. Tansu, İki Devrin Perde Arkası, sh. 329 İst. 1957.

lerde Mustafa Kemal, Kazım Karabekir, Ali Fuad, Yusuf İzzet ve Cafer Tayyar Bey'den bahsedilir. Kara Kemal "Gidiniz Sadrazam İzzet Paşa ile görüşünüz ve bu komutanları münasib yerlere tayin ettiriniz." diyerek millî mücadeleye imzalarını atan teşkilatın ilk nüvelerini atmıştır. Ali Bey'in Ayvalık mıntıkası'na tayini bile bu alınmış tedbirler arasındadır.¹³

Genç yaşta İttihat Terakki Cemiyeti'ne mensubiyetiyle tanınan Dr. Fahri (Can) mütarekeden üç gün sonra Kara Kemal'in Kocamustafapaşa'da ki evine giderek, şimdiden sonra ne gibi hizmetlerde bulunabileceğini sorar. Bu suali Kara Kemal "Elbette bir şeyler yapacağız." diyerek cevaplandırırken ittihatçı anlayışın düşüncelerini dile getiriyordu. Dayı Mesud ve Yeni bahçeli Şükrü'yü tanıyıp tanımadığını sorduktan sonra onu Şükrü Bey'e, Kadıköy'e gönderir.¹⁴

Dr. Fahri Bey'in hatıratında bahsettiği bu hadise İstanbul ve Anadolu'da ki ittihatçı teşkilatlanmanın temeli olup Eşref Bey'de hatıralarında ilk adımları Kara Kemal'in attığından bahseder.¹⁵ Belki de bütün bu hadiseler Şeref (Çavuşoğlu) Bey'in "Onlar kaçtıktan sonra biz kalanlar başta Esat Paşa olmak üzere toplandık ve sözünü ettiğimiz planı tatbika başladık ve ailelerimizi Anadolu'ya göndererek, kendimiz İstanbul'da Anadolu'da kurulması gereken mukavemet teşkilatı

13-C.Kutay, M.M.Ö.S. sh.279-80

14-T.Sorgun, Bitmeyen savaş sh.251-52; F.Can "Kara Kemal"YT.c.2 sh.169

15-C.Kutay, M M Ö S. sh.279-80.

üzerinde çalışmaya koyulduk."¹⁶ şeklinde ifade ettiği İttihat Terakki ileri gelenlerinin cihan harbinin kötüye gittiği günlerde yaptıkları planın tatbikinden başka bir şey değildi.

İtilâf devletlerinin dahilî inzibat, azınlıkları koruma ve bilhassa Anadolu'ya yapılacak her türlü istihbarat ve yardımları önleme bakımından aldıkları tertibat ve kurdukları teşkilatlara karşı, ittihatçılar da can ve mallarını korumak, Anadolu hesabına istihbarat, harp malzemesinin kaçırılması, zabıt ve memur gönderilmesi gibi hususlarda mümkün olabilen her türlü yardımı yapabilmek üzere adadi muayyen gizli teşekküller kurmuşlardır. Bu konuda ilk adımı İttihat Terakki Cemiyeti'nin en ileri erkanı İstanbul'u terk ederken siyasî cepheli "Karakol Cemiyeti'ni" kurmakla atmıştır.¹⁷ Daha sonra vatanperver gençler bu adımı genişletmiş ve millî mücâdelenin ilerlediği safhada Ankara Hükümeti işi ele alarak gizli ve resmi birçok teşekküller kurmuşlardır.

Mütareke ile birlikte esir mübadelesi neticesinde İstanbul'a gelen Eşref (Kuşçubaşı) Bey'i İngilizler sivil olarak tekrar ellerine geçirmek için büyük bir mücadele içindedirler. Bu eski teşkilat-ı Mahsusa reisinin ruhundaki istiklâl aşkının sönmediğine inanmakla beraber onun yeniden teşkilatlanma faaliyetlerine başlamasından çekinmektedirler. Nişantaşı'ndan Beşiktaş'a Niyazi Bey'in evine gitmekte olan Eşref Bey

16-Ş.Çavuşoğlu, "Gizli Plan", YT.c.I, sh.263.

17'-H.Himmetoğlu, Kurtuluş Savaşında İstanbul ve Yardımları, c.I, sh.80-81. İst. 1973

ajanlar tarafından çevirilir, heyecanlı bir takipten sonra Cihangir'de ki bir kahveye sığınmak mecburiyetinde kalır. Buradan sandallar temin olunarak Nakkaş Karakol'u çevresine çıkarılır. İngilizler tarafından Eşref Bey'in dayısı Hacı Nazmi Paşa'nın Nişantaşı'nda ki konağını, Kara Vasıf ve Erzurumlu Nafiz Bey'in köşkleri defalarca basılmış olduğundan daha ihtiyatlı davranarak Beşiktaş'da Niyazi Bey'in evinde ki toplantılara devam etmişlerdir.¹⁸ Karakol Cemiyeti'nin teşkilat temelleri böyle ev içtimalarında atılmıştır.

Beşiktaş'ta Niyazi Bey'in evinde Yenibahçeli Şükrü Bey ile karşılaşan Eşref Bey, memleketin içine düştüğü ahvali ve Enver Paşa'nın memleketi nasıl terkettiğini ondan dinledi. Sabaha kadar süren sohbetden sonra Eşref Bey;
-----Enver'i tazyikle göndermişlerdir.. Ne oldu ilk hazırlıklar " şeklinde ki sualine
----Hazırlıklar yapmak şöyle dursun, hatırlatmak cürüm, ifrat ve cesaret..

cevabıyla ittihatçılar hakkındaki düşüncelerini özetliyordu. Yenibahçeli Şükrü Bey'in "peki ya biz " sualini Eşref Bey "Biz mi başka... cephelerin alamadığı canı belki bu uğurda vereceğiz." diyerek savaşa devam diyordu. Bu iki dava arkadaşının sohbeti sabahleyin Kızıltoprak'a Hatboyu'na Kara Vasıf Bey'in evine gitme kararı ile noktalandı. Bu iki arkadaş

18-C.Kutay, M.M.Ö.S. sh.116-118.

sokaklardan emniyetle geçebilmek için kılık değiştirmişler ve nihayet Kara Vasıf Bey'in evine varmışlardır.¹⁹

Kara Vasıf kendilerini minnet ve muhabbetle karşılar ve içeri alır.Uzun sohbetlerden sonra memleketin içine düştüğü durumdan kurtulabilmesi için listeler yapılmaya başlanılmış ve Kara Vasıf,Eşref ve Şükrü Bey'in üzerinde ittifaka vardığı isimlerle görüşme kararı almışlardır.Birinin dahi olsa muhalefetiyle karşılaşılın isim "çiz ismini" demek suretiyle hallediliyor ve listeden çıkarılıyordu.Listeler hazırlandıktan sonra Kara Vasıf Bey "Daha birçok şeyler başaracak kadar kadar kalabalığız."cümleleriyle ortak düşünceleri billurlaştırmış ve içlerine umut doldurmuştu.²⁰ Daha sonra hep beraber Üsküdar'a Ahmet Halim Bey'i bulmaya gittiler.Ahmet Halim Bey'le buluşulduktan sonra O'da onları Erzurumlu Nafiz Bey'in konağına götürdü.Nafiz Bey "mal,can,kan hepsi feda olsun" diyerek ilk etapta emrindeki sekiz kişiyi silahlarıyla mücehhez hale getirdi.

Bu toplantıda konuşulan mevzuların,alınmış olan kararların en ehemmiyetlisi erkan-ı harplerden kurulu bir icra komitesinin kurulması kararı ve Arif Paşa'nın konağında yapılacak olan ilk toplantıya Miralay Çolak Kemaleddin ile Miralay Galatalı Şevket'in davetinin kararlaştırılmış olmasıdır.²¹Bu

19-C.Kutay,M.M.Ö.S. sh.157-159

20- age sh.159

21- age sh.160

ekip daha sonra hep beraber Kısıklı'ya geçmiştir.

Rauf Bey Mondros Mütareke müzakerelerinin yapılmakta olduğu sıralarda başlayarak devam eden bu ittihatçı toplantılarını şöyle anlatır.²²

"Benim de Harbiye Nazırı bulunduğum Ahmet İzzet Paşa kabinesi,istifa ederek çekildikten sonra,İngilizler Mondros mütarekesi hükümlerini hiçe sayarak...muazzam kuvvetlerine güvenerek bizi imhaya karar vermiş olduklarını fiilen belirttiler.İşte o zaman ben.. memleketin başına çöken bu felaketlerin getirdiği bunaltıcı havadan kurtulmanın çarelerini araştırırken eskiden beri tanıdığım bu değerli vatansever arkadaşlarla temaslarda bulunuyordum."...

"O zaman İstanbul'da hazır bildiğim vatanseverlerden Kara Vasıf Bey ile,Arapyan Hanı'nda yazıhanesi bulunan tüccardan Haşim Bey'le hemen hemen her gün buluşur dertleşirdik.Kara Vasıf Bey'i eskiden tanırdım.Haşim Bey'i ise Eşref Bey vasıtasıyla tanıdığım ağabeyisi dolayısıyla tanımıştım.Aydınoğlu Topçu Nazmi Bey'i de onlar bana tanıtmışlardı.Bunlar memleketin kurtulmasından başka bir şey düşünmeyen ve bu uğurda her tehlikeye,her zorluğa göğüs germeye azimli vatanseverlerdi." ifadeleriyle ittihatçılar arasında irtibatın,teşkilatlar kuranların nasıl tanıştıklarını ve anlaştıklarını anlatır. Bu ev toplantılarından teşkilata geçiş de şöyle anlatılır.

22-F.Kandemir,Hatıraları ve söyleyemedikleriyle Rauf Orbay,
sh.28-29.İst.1965

"Daha doğrusu Kara Vasıf Bey, Yenibahçeli Şükrü Bey, Japon Rıza gibi arkadaşlar ile, iktidarı bırakan İttihat Terakki'nin İstanbul'da kalan elamanları idi. Bunlar Talat, Cemal ve Enver paşaların İstanbul'da iken, memleketin kötüye giden durumunu dikkat-i nazara alarak, her ihtimale karşı son bir müdafâ tertibatı olarak gizlice kurmuş oldukları "İslâm İhtilâl Komitesi" elemanlarından idiler. İttihat Terakki ortadan kalktıktan sonra sahipsiz kalacak olan İstanbul'da, düşmanla işbirliği yapma ihtimali olan azınlıkların Türkler'e karşı her hangi bir tecavüzkarâne hareketlerini önlemek için, gereken tedbirleri gizlice almak hazırlığında bulunuyorlardı. İşte ben bunların Taksim'deki gizli merkezlerine gider, bilhassa Kara Vasıf Bey ile dertleşir, her gün değişen vaziyete ve bilhassa azınlıklara karşı neler yapmak gerektiğini konuşurduk."

Talat, Enver ve Cemal Paşalar umumî harpte kurulmuş olan Teşkilat-ı Mahsusa'yı "Umumî İslâm Âlemi İhtilâl Komitesi" adıyla İttihat Terakki teşkilatında "Karakol Cemiyeti" adıyla devam etmesini kararlaştırmışlardı. Bu sebeble Karakol Cemiyeti'ne İttihat Terakki'nin illegal devamı olarak bakmak mümkündür.²³

Rauf Bey Mondros mütarekesini imzaladıktan sonra İstanbul'a dönüp Beyoğlu Bursa Sokağı'ndaki evine gittiği zaman, eski arkadaşlarından Baha Sait Bey'i kendisini bekler buldu. Mondros

23-H.Himmetoğlu, a ge c.1, sh.82; Ş.N.Tansu, a ge sh.328,428; T.Sorgun, a ge sh.259; Zürcher, a ge sh.84.

Mütarekesi ile alakalı bilgiler alan Baha Sait dehşete düşmüş ve buradan ayrılarak doğruca kendi yazıhanesine gitmiştir. Burada kendisini bekleyen Kurmay Yarbay Çolak Kemaleddin Sami Bey'le Mondros Mütarekesi üzerinde konuşmuşlar ve bu mütarekenin memleket için ne gibi kötülükler getirebileceği, memleketin içine düşeceği yürekler acısı durum üzerinde ittifak ederek, heyecanla eski Zaptiye Sokağı'ndaki Abdullah Cevdet Bey'in evinin ikinci katında oturmakta olan Zekeriya Bey'in dairesine gittiler. Burada Zekeriya Bey ve zevcesi ile de bu mütareke üzerinde uzun bir süre konuşmuşlardır. Heyecanları yatışmayan bu iki şahıs buradan ayrılmışlar ve memleketin içine düştüğü bu durumdan kurtarılabilmesi için bir gizli teşkilatın kurulmasını kararlaştırmışlardır. Bu günden sonra Sultan Ahmet-de ki Millî Talim ve Terbiye Derneği'ne devam ederek bu derneğin üyelerini de bu kanaatlerine inandırarak, bu konuda ki kesin kararlarıyla ilk önce Kurmay Albay Kara Vasıf Bey ve Kurmay Albay Galatalı Şevket Bey'e giderek düşüncelerini anlatmışlardır.²⁴ Bir süre daha bu çalışmalar ve başvuru faaliyetleri devam etmiştir.

Büyük harbin son senesi ve son ayında Ekim 1918'in son haftasında Enver Paşa'nın Kuruçeşme'de ki yalısında İttihat Terakki'nin liderleri Enver, Talat ve Cemal Paşalar bir toplantı tertip ederek gelecekleriyle alakalı kararlar vermişlerdir.²⁵

24-H.Ertürk, age sh.143-144

25-S.N.Tansu, age sh.173-79; Zürcher, age sh.84.

Bu toplantıda esas itibariyle neler yapılabileceği konuşulmuştur. Kendileri artık memleketi terk edecekler ve dolayısıyla cihan harbinin neticesinin değiştirilmesine dışarıdan çalışacaklardı. Burada iki önemli misafir vardır ki bunlara çok önemli iki vazife verilmiştir. Birincisi Enver Paşa'nın davet ettiği Hüsameddin Bey ki bu zat Teşkilât-ı Mahsusa'nın yeni bir isim ile teşkilatlanması vazifesini deruhte edecektir. İkinci önemli misafir ise İttihat Terakki'nin İaşe Nazırı Kara Kemal Bey idi. Kara Kemal bu liderlerden İttihat Terakki'nin dağıtılmaması ve bunun yerine gizli bir teşkilat ve yeni bir isimle devam ettirilmesi emrini almıştı.

Talat Paşa'dan aldığı talimatla hareket eden Kara Kemal gene eski ittihatçılardan erkan-ı harp Miralayı Kara Vasıf Bey'i gizlice evine davet etmiş ve kendisine;
----Vasıf, Talat Paşa'dan giderken aldığım emirler, ittihatçılığın sebat edecekler, gizli bir teşekkül ile birbirlerine bağlanmalı ve bir parola kabul ederek ve bu surette birbirlerini tanımalıdırlar.²⁶ Paşa ile aramızda "Karakol " kelimese takarruz etmişti. Bu isim her ikimizinde isimlerinin başında bulunan "Kara" lakabının ilk harfleriyle müşterektir. Bu parolayı "K.G" şeklinde kısaltırsak hem Paşa'nın dediği olur, hem de

26-S.N.Tansu, age sh.217; F.Tevedoğlu, "Karakol Cemiyeti I, TK, s.94, sh.725; M.Goloğlu, Millî Mücadele Tarihi c.II, sh.159-160; M.Tunçay, Türkiyede Sol Akımlar, sh.69 n.9; H.Himmetoğlu age skı, sh.81.

ikimizin remzini ihtiva etmiş bulunur.Ne dersin?

Kara Vasıf bu sözlere mukabélede bulunduktan sonra ;

-----Bununla hepimizi temsil eden şeyler bir noktada birleştirilmiş olur."diyerek bu teşkilatın amaçlarının ne olduğunu sorar ki "Karakol Gurubu" için K.G rumuzuyla kısaltılan bu isim ilk müteşebbisler tarafından da müsbet karşılanacaktır.

Kara Kemal Kara Vasıf'ın bu سوالini şöyle cevaplandırmıştır.²⁷

"Ermeni komitacılar,ittihatçıların ileri gelenlerine sukast tertip etmektedirler.İngilizlerde Ermeni tehcirine ve katline karıştıkları iddia olunan ittihatçıları birer birer tutuklamaktadırlar.İstanbul'da kalan ittihatçıları varlıklarını ancak bir teşkilatla korumak mecburiyetindedirler" Bu cevabı alan Kara Vasıf memnun olarak Karakol teşkilatını kurma faaliyetlerine başlamıştır.

Genç yaşta İttihat Terakki'ye intisabıyla tanınan Dr.Fahri hatıralarında Karakol Cemiyeti'nin kuruluş safhasını şöyle anlatır.²⁸

"Doğuda Türkler'in çoğunlukta olduğu,odasındaki grafik ve sayılarla ispata çalışırken yorulan ve hava almak maksadıyla sokağa çıkan tayyare müfettişi Baha Sait ağır ağır giderken eski dostlarından Refik İsmail Bey'e tesadüf ediyor.Kol kola birbirlerine hemen aynı zamanda aynı suali sorarlar.

27-TA "Karakol Gurubu" m.c.21 sh.293;F.Tevedoğlu,"K.C." I,TK s.94 sh.275-76.

28-F.Can,"K.C.N.D." YT c.IV,sh.257

----Bu işlerin sonu nereye varacak,böyle ellerimiz böğ-
rümüzde felaketlerin sadece seyircisi mi olacağız ?
Bu meseleler üzerinde yürüyerek konuşurlarken,karşılarına rah-
metli Kara Vasıf Bey çıkıyor.Kara Vasıf Bey'in Baha Sai Bey'-
in,çok eski arkadaşı Refik İsmail Bey ile de Balkan Harbi'nden
tanışıyorlar.Candan dostlardan meydana gelen bu saç ayak konu-
şup dertleşmek üzere Mahmutpaşa Camii avlusunda ki kahveye
gelirler.İşte Karakol Cemiyeti burada doğuyor."

Dr.Fahri yazısına devamla Karakol Teşkilatı'nın isim ba-
basının Baha Sait Bey olduğunu,rumuzunun ise cemiyetin eski
yazıda ki ilk harfleri Kaf-Gayın dır demek suretiyle isim ba-
bası mevzuunda diğer kaynaklarla tezada düşmektedir.²⁹

Karakol Cemiyeti'nin kuruluşu hakkında çok muhtelif olan
malumatı şu ana noktalarda toplamak mümkündür.

1-Karakol Cemiyeti mütareke müzakereleri esnasında dev-
letin içine düştüğü vehameti gören İttihat Terakki ileri ge-
lenleri Enver,Cemal ve Talat Paşalar tarafından İttihat Terak-
ki'nin yerine organize edilmiştir.Dolayısıyla 30 Ekim 1918
tarihinde zayıf olmakla birlikte mevcuddu.1918 Ekim ayı son-
larına doğru ve 2/3 Kasım dan evvel İttihat Terakki Cemiyeti'-
nin yerine geçmek üzere.. kurulmuştur.³⁰

2-Enver ve Talat Paşalar'ın yurdu terketmesinden bir gün
evvel meşhur ittihatçı ve İaşe Nazırı Kara Kemal ile

29-F.Can "Karakol Cemiyeti Nasıl doğdu"YT IV-sh.257;Diğer
kaynaklarda ise Karakol isminin Kara Kemal ile Kara Vasıf a-
rasındaki görüşmede doğduğu meyanındadır.

30-H.Himmetoğlu,age c.II,sh.81.

görüşerek ona bir takım vazifeler yüklemişlerdir. Bu vazifelerin en büyüğü ittihatçılıkta sebat edeceklerin gizli bir teşekkül ile birbirlerine bağlanmaları ve bir parola kabul ederek birbirlerini tanımaları lüzum ve mecburiyetiyle bir teşkilat kurulmasıdır. Hatırat ve tetkik eserlerin büyük bir ekseriyeti bu görüşü doğrular mahiyettedir.³¹

Bu görüşte ittifak eden kaynaklar "Karakol" isminin doğuş şekli üzerinde ittifak edememekle birlikte nüans farklarıyla beliren düşünceler şöyle hülasa edilebilir.

a-Talat Paşa ile Kara Kemal'in görüşmesinde Karakol ismi üzerinde mutabakata varılmıştı. Daha sonra teşkilata dahil olanlar da bu ismi kabul etmişlerdi.³²

b-Talat Paşa Kara Kemal ile görüşmesinde O'na sadece bir teşkilat kurulması yönünde bir takım direktifler vermiş ve hatta belki de Kara Vasıf ile görüşmesini istemiş, Kara Kemal'de arkadaşlarıyla ve de bilhassa Kara Vasıf ile görüşerek kendi lakabları olan "Kara" kelimesi ile bağlantılı olarak düşünmüşlerdir.³³

c-Karakol Cemiyeti'nin isim babası Baha Sait Bey'dir. Cemiyetin rumuzu eski harflerle yazılan ismin ilk harfleridir. Karakol ismi Mahmutpaşa Camii avlusundaki kahvede yapılan ilk

31-F.Tevedoğlu, "K.C"İ, TK s.94 sh.725; H.Himmetoğlu age c.I, sh. 81; TA. "Karakol Gurubu" m.c21 sh.293; M.Goloğlu, age cII, sh.159-160; S.N.Tansu, age sh.217; F.Kandemir, Rauf Orbay, sh28-29.

32-Tansu, age sh.217; Zürcher, age sh.80

33-Tansu, age sh.217.

toplantıda Baha Sait Bey tarafından ortaya atılmış ve toplantıya katılan diğer zevatda bu ismi kabul etmiştir.³⁴

3-Karakol Cemiyeti ittihatçı liderlerin memleketi terk edişlerinden sonra İstanbul'da boşta kalan ittihatçıların kendileri ve memleketin durumlarına çare ararken kollektif olarak buldukları bir teşkilattır.Bu ihtimali de şu ana noktalarda müteala etmek mümkündür.

a-Kara Kemal ile Kara Vasıf Karakol Cemiyeti'nin birinci derecede mesulüdürler.Kara Kemal'in daha çok komitacılıkla ilgilenmesi,elinin altında başka teşkilatlar olması ve nihayet 1919 yılı başlarında Bekirağa Bölüğü'ne hapsedilmiş olması Kara Vasıf'ı birinci derecede mesul ve Karakol teşkilatının lideri durumuna getirmiştir.

Kaynakların büyük bir çoğunluğu Kara Vasıf'ın teşkilat reisi olduğunda ittifak etmektedir.³⁵ Emin Ali Bey Hüsameddin (Ertürk) Bey'e yazdığı bir mektupta o günleri şöyle anlatır.³⁶

"Nihayet bu dağınık faaliyetleri derleyip toparlamağa ve bu faaliyetlere şekillendirici bir evsaf kazandırmaya ihtiyaç duyuldu.O sırada rahmetli Kara Vasıf bir teşkilat projesi hazırlamıştı.Bana geldi bir gün ve bir gece evde bu konu üzerinde enine boyuna konuştuk.Tartışmalar yaptık.Kara Vasıf'ın elinde bir taslak halinde Karakol Teşkilatı Nizamnamesi

34-F.Can."K.C:N,D" c.YT c.IV,sh.257.

35-Tansu,age sh.219; TA "Karakol Gurubu "m.c.21 sh.293;Tunçay, age sh.69.

36-Ertürk,age sh.132-33

vardı. Rahmetli Kara Vasıf daha çok realiteye uygun bir şey hazırlanmasını istiyordu. Ben de bazı şeyler not ettirdim ve rahmatliye verdimdi."

b-Mondros Mütarekesi akabinde esir mübadelesi neticesinde İstanbul'a gelen Eşref(Kuşçubaşı) Bey Karakol cemiyeti üyesi olur.³⁷ şeklindeki kayıtlar yanında Eşref Bey'in İstanbul'da ittihatçı liderler olan Kara Kemal, Kara Vasıf, Yenibahçeli Şükrü vb. ile olan irtibatı ve faaliyetleri neticesinde doğduğuna şadidlik eden hatırat malumatı da mevcuttur.³⁸

c-Baha Sait Bey öncülüğünde Avukat Refik İsmail ile diğer ittihatçı liderlerin görüşmesi neticesinde Karakol Cemiyeti'nin doğduğu şeklinde kayıtlarda vardır. Ancak bu görüş sadece bir şahıs tarafından ifade edilmektedir ki zayıf bir ihtimaldir.³⁹

Bütün bu nokta-i nazarlardan Karakol Cemiyeti'nin nasıl kurulduğu meselesine bakıldığı vakit bütün hatırat sahiplerinin veya malumat verenlerin kendilerinin yakın olduğu Karakol Cemiyeti umumî merkez üyelerini birinci derecede rol oynar gösterdiği ve bu fikirden hareket ettiği görülmektedir.

Mondros Mütarekesi'nden sonra Kara Kemal'in Talat Paşa'dan aldığı direktifi Kara Vasıf'a ilettiği, O'nun da diğer ittihatçılarla görüştüğü bir vakiadır. İstanbul'da bulunan eski

37-Tansu, age sh.190-191

38-Kutay, M.M.Ö.S.sh.156-166.

39-Can, "K.C.N.D." YT c.IV, sh.257.

ittihatçıların tamamı bir şeyler yapmanın peşindedirler ve dolayısıyla kaynaklarda zikredilen ikili görüşmelerin olduğu da muhakkaktır. Bununla beraber Karakol Cemiyeti ;

a-1915 yılında umumî harpte vaziyetin kötüye gittiğini gören İttihat Terakki liderlerinin en kötü vaziyete göre yaptıkları plânın bir parçası olması kuvvetle muhtemeldir. Hatta bu plâna göre bir baş olmadığı takdirde neler yapılması lazım geldiği ki bir ara Sadrazam İzzet Paşa'nın liderlik için düşünüldüğü ve kendisine bu teklifin iletildiği, O'nunda kabul ettiği ancak para meselesi yüzünden ve Mustafa Kemal'in Anadolu'da tutulmaya başladığı görülünce bu fikirden vaz geçilerek Mustafa Kemal'e iltihak edildiği de söylenebilir.⁴⁰ Rıza Bey tarafından Mustafa Kemal'e yapılan bu teklif bir takım şartlarla kabul edilmişti.⁴¹

b-En kuvvetli ve serahetli olan görüş; Talat Paşa giderken belki de önceden yapılmış bir plânla Kara Kemal'e bir teşkilat kurmasını emreder ve sebeplerini açıklar. Yine kuvvetle muhtemeldir ki Kara Vasıf ile görüşmesini ister. İşte Karakol Cemiyeti bu görüşmeler neticesinde doğar.⁴²

Kara Vasıf Kara Kemal ile yaptığı görüşmeden sonra birer birer İstanbul'da bulunan eski ittihatçıları evlerinde ziyaret ederek kurulacak gizli teşkilat ve gayelerinden bahseder. Görüştüğü bu zevatın fikirlerini almış ve belki de not

40-Çavuşoğlu, agm YT c.I, sh.263.

41-Zürcher, age sh.112

42-Tansu, age sh.217; Himmetoğlu, age c.I, sh.81; TA "K.G." m.c.21 sh.293

etmişti.Hatıralarda ayrı olarak ifade edilen bütün zevatın Kara Vasıf ile görüşmüş olması bu fikri doğrular mahiyettedir.

KARAKOL CEMİYETİ'NİN KURULUŞ TARİHİ

Karakol Cemiyeti'nin temelleri Mondros Mütarekesi müzakerelerinin devam ettiği günlerde Ekim 1918 sonlarına doğru ve 2/3 Kasım 1918 tarihleri arasında İstanbul'da atılmıştır.⁴³ Mütarekenin imzasından evvel cemiyetin temellerinin atıldığı görüşü yanında Talat Paşa'nın yurdu terketmeden evvel kurdu-duğu hakkındaki malumat oldukça zengin ve kuvvetlidir.Bu ma- lumata göre Karakol Cemiyeti liderlerin yurt dışına çıkış ta- rihleriyle alakalı ihtilaflar yüzünden 1/2 Kasım 1918 tarihinden evvel kurulmuş olmalıdır.⁴⁴

Karakol Cemiyeti'nin kuruluşu kesin gün olarak tesbit e- dilememekle beraber Mondros Mütarekesi'nin hemen akabinde İs- tanbul'da kurulduğu bir vakıadır.⁴⁵ "Mütarekenin 11 Kasım 1918 de akdinden pek kısa bir süre sonra İstanbul'da gizil o- larak teşekkül eden bu direniş gurubuna "Beşler " adı veril- mek istenmişse de"⁴⁶ şeklindeki ifadeye göre mütarekenin res- mî akdinden sonra tahminen 13 Kasım 1918 de kurulmuş olduğu kabul edilmektedir.

İstanbul'da ilk uyanma hareketi ve onun neticesinde

43-Himmetoğlu,age c.I sh.81

44-Tansu,age sh.217 vd.

45-TİT Ens.ARŞ, 39a n.7865-80

46-TA Karakol m.c.21 sh.293

13 Kasım 1919 (1918 ?) da Karakol Cemiyeti kurulmuştu.⁴⁷ denilmekteyse de doğrulayıcı mahiyette vesika bulunmadığı gibi bu kayıtlarda bir vesikaya dayandırılmamıştır.

1919 (335) yılı ortasına rastlayan aylarda İstanbul'da kurulan K.G parolalı Karakol teşkilatı Erzurum Kongresi yapıldığı tarihlerde yoktu. Ayrıca bu tarihlerde İstanbul'da Müdafai Hukuk adından da bahsedilemez.⁴⁸ ifadeleri ise yeni bir tarih vermektedir.

Millî mukavemet teşkilatı olarak ilk kurulan cemiyet Karakol Cemiyeti'dir. İzmir'in Yunanlılar tarafından işgali üzerine İstanbul'da kurulmuştur.⁴⁹ Bu ifadeye göre teşkilatın 1919 yılı Mayıs'ının sonlarına doğru kurulmuş olması lazımdır. Ancak bu tarihllemeleri destekleyici mahiyette vesika bulunmamıştır.

Bir diğer bibliyografik eserde de Karakol Cemiyeti'nin 29 Kasım 1919 da kurulduğu ifade edilmektedir.⁵⁰

47-TİH c.6 sh.43 ile TİH cII sh.50 bu her iki eserde kuruluş tarihi olarak 13 Kasım 1919 tarihini göstermektedir. H.Himmetoğlu age sh.85 de (ATASE arşivi Galatalı Şevket dosyasına istinaden) aynı tarihi vermektedir.

48-Ertürk age sh62-63 Bu zat kuruluş tarihi olarak çok tezat malumat vermektedir.

49-H.Dağtekin, İstiklâl Savaşında Anadolu'ya Kaçırılan Mühimmat ve Askerî Eşya Hakkında Mühim Bir Vesika" (Ayrı basım) İst.1955

Bütün bu görüşler ve tarihlemeler dikkate alındığı takdirde Karakol Cemiyeti'nin 1918 yılı Kasım ayının ilk haftasında teşekkül etmeye başladığı ve ayın ikinci yarısından itibaren teşkilat özelliklerini taşıdığı görülmektedir. Cemiyet Kasım 1918 sonlarından itibaren günbegün gücünü hissettirdiği ve 1919 yılının ikinci yarısına kadar teşkilatlanmasını İstanbul'da tamamlayarak Anadolu'ya yayılma faaliyetlerine başlamıştır. Bilhassa cemiyetin bazı vakalardan sonra faaliyetlerini kesiflettiği anlaşılmaktadır. Karakol Teşkilatı'nın faaliyetlerini kesiflettiği vakalar sırasıyla şöyle hülâsa edilebilir. 1919 yılı başlarındaki ittihatçıların Bekirağa Bölüğü'ne hapsedilmesi ki cemiyetin Anadolu tarafından resmiyeti 5 Ocak 1919 tarihinde kabul edilmiştir.⁵¹

Bu dönemde Karakol Teşkilatı'nın teşkilatını kuvvetlendirme faaliyetlerine başladığı ve bunun için para ve teşkilatını kuvvetlendirecek eski ittihatçı-teşkilatçılarla temasa başladıkları ve hatta Bekirağa Bölüğünde mahpus bulunan Kara Kemal'e başvurdukları anlaşılmaktadır. Kara Vasıf bu görüşmede Kara Kemal'e teşkilatın durumu hakkında malumat vermiş ve tasvibini aldıktan sonra para ihtiyaçları için yardım talep etmiştir. Bunun üzerine Kara Kemal onu gizli İttihat Terakki Umumî Merkez heyetinden Gür Ali Bey'e göndererek teşkilatlanma ve para konusunda yardımcı olmasını istemiştir. Böylece İstanbul'da açılacak olan İttihat Terakki şubeleri yerine

51-Himmetoğlu, age c.I sh.83,86

Karakol şubeleri kurulmasına başlanarak teşkilatlanma faaliyetleri hızlandırılmış oldu ve Karakol Cemiyeti kuvvetini hissettirmeye başlamıştır. Gizli İttihat Terakki teşkilatı teşkilatını Karakol Cemiyeti'ne devrettikten sonra ekonomik açıdan kısmî yardımlar yapmıştır. Ancak yardım muhtelif sebepler yüzünden beklenildiği kadar olmamıştır.⁵²

Karakol Cemiyeti faaliyetlerini ittihatçıların mevkufiyetinden sonra, ikinci kez İzmir'in işgaliyle kesifleşmiştir. Daha sonra kongreler dönemi, Meclis-i Mebusan dönemi, ve işgal günleri diğer dönemleri meydana getirmektedir.

Karakol Cemiyeti ile alakalı kuruluş tarihlerinin bu kadar farklı ve muhtelif olmasının sebebi hatırat sahibi ve tetkik eserler dahil, farklı kişilerden veya farklı kaynaklardan malumat alınmış olması, hatta ilk rastladıkları tarihi esas almaları ve şahısların intibak ve intisab tarihlerinin kuruluş tarihi gibi değerlendirilmiş olması kuvvetle muhtemeldir. Hatta o devirde yaşamış hatırat sahiblerinden bazılarının da diğer mukavemet teşkilatlarının kuruluş tarihini Karakol Teşkilatı'nın kuruluş tarihî olarak kaydettikleri ve bazılarının da bu teşkilatlara Karakol Teşkilatı dediği⁵³ görülmektedir ki böylece tarihlemelerdeki fark ve tezad açıklanabilir.

52-Ertürk, age sh.144-146

53-E.Nutku, "İstanbul'da Yeraltı Çalışmaları" YT I, sh.377

KARAKOL CEMİYETİ'NİN İÇTİMA MERKEZLERİ VE

ALINAN KARARLAR

Karakol Cemiyeti'nin ilk toplantı merkezi ve hatta mukavemet teşkilatına dönüştürüldüğü yer Mahmutpaşa Camii avlusundaki kahvehane olmuştur.⁵⁴ Cemiyete aid teşkilat nizamnamesi ve programların temeli burada atılmıştır.⁵⁵

Eşref (Kuşçubaşı) Bey hatıralarında içtimaları ve alınan kararları şöyle anlatmaktadır.⁵⁶ Eşref Bey Beşiktaş'ta Erzurumlu Nafiz Bey'in evinde Kara Vasıf, Ahmet Halim, Sütütemiz Mehmet Efendi ile buluşur.

"Şimdi erkan-ı harplerden kurulu bir icra komitesine ihtiyaç var. İlk büyük toplantıyı Arif Paşa'nın Dudullu'daki köşkünde Miralay Çolak Kemaleddin ile Miralay Galatalı Şevket Bey'i de davet ederek yapalım."

Hakikatende bu iki şahıs davete büyük bir şevkle gelmişler ve gördükleri manzara kendilerini hiç de hayrete düşürmemişti. Çünkü bu işe atılan insanları yeni tanımıyorlardı. Artık ordu içinde sağlam dayanakları vardı. Bu içtimada şu kararlar alınmıştır.

54-M. Giray, "Karakol Cemiyeti", YT I, sh.345 ; Tevedoğlu, "Karakol Cemiyeti I", TK s.94 sh.727 ; Cebesoy age sh.374 de bu toplantının cami avlusunda yapıldığını kaydeder.

55-Cebesoy, age sh.374

56-Kutay, M.M.Ö.S. sh.159-60

1-Çamlıca-Kısıklı-Dudullu-Kartal-Büyük,Küçük Bakkalköy-ler üzerinden Gebze'ye kadar olan saha Rum çetelerinden temizlenecekti.

2-Temizlenen bölgelerde emin sığınaklar teşkil edilecek silah ve malzeme yığınları yapılacaktı.

3-Ankara'da Ali Fuat Paşa ile hemen temasa geçilecek ve İstanbul'dan gönderilecek mücadeleçiler ve malzemenin toplanacağı yerler tesbit edilecekti.

4-Faaliyetleri şehrin içine sokan ve Bostancı'da bile Türk silelerini çoluk çocuğu ile öldürmeye başlayan Rum,Ermeni,Pontus çetelerine karşı,şehrin içinde bunların kesif olarak buldukları yerlere ağır mukabelelerde bulunacaklar,elebaşlarını ortadan kaldıracaklardı.Bu Çetelerin başında Bulgar Sadık,Yahya Kaptan,Çamur İzzet gibi Teşkilat-ı Mahsusanın tecrübeli kaptanları bulunacaktı.

Mütarekenin ilk günlerinde Kara Vasıf Bey'in evi,Tüccardan Haşim Bey'in evi Arabyan Hanı'nındaki yazıhanesi;Karakol Teşkilatı'nın Taksim'deki yazıhanesi,gizli merkezi,⁵⁷ Eşref Bey'in dayısı Hacı Nazmi Paşa'nın konağı ;Erzurumlu Nafiz Bey'in Beşiktaş'taki konağı⁵⁸;Karakol Cemiyeti'nin ilk doğduğu yer olarak gösterilen Baha Sait Bey'in Bab-ı Ali Caddesindeki Resne Fotoğrafhanesi'ndeki yazıhanesi⁵⁹ içtima merkezi olarak

57-Kandemir,Rauf Orbay,sh.28

58-Kutay,M.M.Ö.S. sh.166-68

59-TA Karakol m.c.21 sh.293

kullanılmaktaydı.İngiliz polisinin ısrarlı takibi neticesinde içtima merkezlerinin çok hızla değiştiği ve bu sebepten bu değişikliklerin takibi kesin bir çizgide mümkün olamamaktadır.

KARAKOL CEMİYETİ'NİN KURULUŞ GAYELERİ

Karakol Cemiyeti'nin umumî amacı "Milletlere hürriyet ve hukuk-u tabiiyeye ve serbest-i inkişafını temin ettirmek ve akaid-i vicdaniye ve menafi-i ve hukuk-u vataniyeye muhalif her nevi istibdadı kayırmak esası dairesinde çalışan bütün h hükümat ve cemiyet ile birlikte çalışmak⁶⁰ şeklinde bir beyan-namede ifade edilmektedir,Bu maksadı halkın mutluluğunu kazan-mak,istiklâlın ve millî hakların kazanılması ve anevatanın bütünlüğünün savunulması için çalışmak⁶¹ olarak da ifade et-mek mümkündür.

Karakol Cemiyeti'nin bu umumî vazife ve maksadlarının yanında kısa vadede daha realist,daha pıratik ve çözüm geti-rici maksadları da mevcuttur.⁶² Bu maksadları řu ana nokta-larda müteala etmek mümkündür.

1-Başlangıçta İstanbul'da boşta kalan eski ittihatçılar arasında dayanışma sağlamak⁶³

2-Türk milletini ve ittihatçıları liderleri memleketin ter-kindin sonra işgal güçlerinden ve hiristiyen azınlığın misil-lemesinden korumak⁶⁴

60-TİT 39a 114/5978

61-Zürcher,age sh.82

62- age sh.82

63-Tansu,age sh.217

64-Zürcher,age sh.82

3-Umumî olarak ittihatçılıarı korumak⁶⁵

4-Ermeni tehcirine karışmakla suçlanan ittihatçılıarı İngiliz tevkifinden korumak⁶⁶

5-Karakol Cemiyeti Talat, Cemal ve Enver Paşalar tarafından Teşkilat-ı mahsusa faaliyetlerini yüklenmek ve dahili millî mücadeleyi yürütmek amacıyla kurulmuştur.⁶⁷

6-Taşradaki İttihat Terakki şubelerini galip devletlerden gizli olarak çalıştırmak ve böylece İttihat Terakki Fırkası'nın devamını sağlamak.⁶⁸

7-Bir terör ve tehdit uyandırarak zaafa düşer olan insanların silkindirmeyi ve böylece millî mücadeleye katılmasını sağlamak.⁶⁹

8-İttihat Terakki ortadan kalktıktan sonra sahipsiz kalacak İstanbul'da düşmanla işbirliği yapma ihtimali olan azınlıkların Türklere karşı her hangi bir tevavüzkarâne hareketini önlemek için lüzumlu tedbirleri gizlice almak.⁷⁰

65-E.B.Şapolyo, Millî Mücadele Tarihi, sh.280-81.

66-Tevedoğlu, Karakol Cemiyeti I, TK s.94 sh.725-6

67-Himmetoğlu, age c.I sh.82

68-Tansu, age sh.328,458 ; Ertürk, age sh.146

69-M.M.Kansu, Erzurumdan Ölümüne Kadar Atatürk'le Beraber, c.I sh.254

70-F.Kandemir, Rauf Orbay, sh.28

9-İşgal altındaki İstanbul'da Türk gençliğine yapılan bas-kıya tepki olarak doğmuştur.⁷¹

10-Çoğunluğu Arapların teşkil ettiği yerlerden gayri olan Türk topraklarından düşmanı çıkarmak,bunun için memleket bir harabe haline gelinceye kadar ve bütün Türk Milleti yok oluncaya kadar mücadele edilecek,teşkilatlar tamamen askerî hüviyette olacak ve fakat mücadele alenîleşinceye kadar her şey gizli cereyan edecekti.Bir üst makamdan verilen emirleri ifa etmeyenleri ve bunun ifası sırasında yüksek fedakarlık ve basiret göstermeyenleri ,şahsî menfaat sağlıyanları,düşmanla el ele verip Türk ve Müslümanları imha edenleri,hayat behasına da olsa gerek düşmana ve gerekse en yakınlarına cemiyetin sırlarını ifşa edenleri idam edeceklerdi.İşte Karakol Cemiyeti'nin veçhesi bu suretle kurulmuştur.⁷²

71-M.Giray,"Karakol Cemiyeti",YT I,sh.345

72-Himmetoğlu bu ifadeleri Miralay Galatalı Şevket'in 21-5-1954 tarihli dilekçesinden almıştır.ATASE dos.no.107

B-KARAKOL CEMİYETİ'NİN MAHALLE TEŞKİLATLARINI
ORGANİZESİ

13 Kasım 1918 de İstanbul önlerine gelen işgal dönemi-
sinden İstanbul'a çıkan ve daha sonra gelen işgalcilerle bir-
leşen kuvvetler Türk-İslâm ahalide mütareke ile doğmuş ümit-
leri söndürmüş ve her gün yeni bir facia beklenir olmuştur. İs-
tanbul hükümetinin acz ve zaafı Türk-İslâm ahalideki bu endi-
şeyi daha da arttırmış ve her şahsın kendi başının çaresine
bakması neticesini doğurmuştur. Bir veya bir kaç kişinin bu
felaketlere karşı koyması imkansızdı. Bu endişe duygusu semt
ve mahallelere yayılmış, herkes işgal üzerinde konuşmaya, düşün-
meye ve böyle bir halin önlenmesi için çare ve tedbir aramağa
mecbur bırakılmıştı.⁷³ Toplanma-anlaşma-teşkilatlanma mahallî
mukavemet teşkilatlarının temelidir.

İttihat Terakki Cemiyeti'ni istihlafen erkani tarafından
kurulmuş ve faaliyete geçmiş bulunan Karakol Cemiyeti bu hak-
lı endişeleri yerinde görüyor ve aranacak çareler arasında
bir rol oynamak istiyordu.⁷⁴ Karakol Cemiyeti muhtelif alan-
larda faaliyet gösteren bir millî mukavemet teşkilatı olması
dolayısıyla muhtelif yerlere gönderdiği ajanlar vasıtasıyla
mahallî mukavemet teşkilatlarını kurdurmuştur. Binaenaleyh
Karakol Cemiyeti bu mahallî mukavemet teşkilatlarını organize

73-Himmetoğlu, age sh.94-95

74- age sh.96

eden bir cemiyettir.⁷⁵

Karakol Cemiyeti yanında mahallelerde teşkilatlar kurulması bir mecburiyetten doğmuştur. Mondros Mütarekesi ile İttihatçılardan kurtulan Sultan Vahideddin, Hürriyet ve İtilaf Fırkası'nın hamisi görünüyordu. İttihatçıların sultan tarafından takip edildiğini gören Enmeni Kilisesi, Rum Patrikhanesi ve Yahudi Hahambaşlığı zahiren sultana sadık görünüyordu, ancak ittihatçılar bunun hakikat olmadığını ve bütün gayri müslimlerin fırsat beklediklerini de engin tecrübelerinden dolayı biliyorlardı. Sultan ve Hürriyet ve İtilafçıların iktidarı elinde tutabilmek için yapacakları cömertliklere ve gayri müslimlerin bu korkunç ihtiraslarına karşı durmak lüzumuna inanıyorlar ve bununda ancak bir teşkilatla mümkün olacağını anlamışlardı.⁷⁶

İttihatçıların bir başka korkusu Ermeni tehçir ve katliamıyla mesul tutulmuş olan her ittihatçı için mukadder olan her an idam edilmek ve tutuklanmaktı.⁷⁷ Bu yüzden kötü durumlara düşmeden evvel erken davranarak millî teşkilatlar vücudunda getirmek lazımdı.

Mahalle teşkilatları önceden hesaplanmış, her semt ve mahallede aynı anda ortaya çıkmış birer teşekkül değillerdi. Bilakis yavaş yavaş mahallelere atlanmış ve kısa bir zamanda

75-Zürcher, age sh.97

76-Tansu, age sh.220

77- age sh.220

İstanbul'un her tarafına yayılmış, mensubları gün geçtikçe çoğalan bir kuruluştur. Umumî Harb'i tatil eden mütarekenin Türkler için nasıl bir feci akibet hazırladığı çok isabetli bir görüş ile daha ilk günlerde anlayanlar meş'um kararların tezahürüne binaen endişelerinin tahakkuku üzerine mahalle teşkilatlarını kurmuşlardır.⁷⁸

Bu teşkilatlanma istiklâl ve hürriyet uğrunda icabederse kan dökmek, Anadolu'da yer yer kendini gösteren mahallî mukavemete yardım etmek şekillerinde tezahür etmişti.⁷⁹ Karakol Cemiyeti'nin mahallî mukavemet teşkilatlarını kurarken dayandığı güç savaştan sonra ortada kalan bilhassa, işgal bölgelerindeki sivil ve askerî erkendi.⁸⁰ Millî teşkilatı kuranlar ahalisi müslüman olan İstanbul taraflarından işe başlamışlardı. Bu semtler içerisinde ilk kurulma şerefini Topkapı şubesi almaktadır.⁸¹ Teşkilat mensuplarının bir çoğu emekli subaylardı ve kötü propağandalara karşı halkı uyandırıyorlardı. Gerek İngilizlerle, gerekse onlardan yana olan Hürriyet İtilaf Fırkası mensuplarıyla en çok mücadele eden teşkilat bu Topkapı şubesi idi.⁸² Karakol Cemiyeti'nin bu bir numaralı Topkapı gurubunda bulunanlar şunlardır.⁸³

78-TİT 39a no.7910

79-Tansu, age sh.222

80-Zürcher, age sh.97

81-Tansu, age sh.222; Himmetoğlu, age c.I, sh.97; A.B.Kuran, age s sh.625 ; Goloğlu, age c.II sh.157

82-Goloğlu, age c.II sh.151; TİH c.II, ks.II, sh.50

83-TA, Karakol m.c.21 sh.294; Himmetoğlu, age c.I, sh.98-99; Tansu, age sh.222-23

Şef: Suvari Yarbayı Hüsameddin (Ertürk) Bey

1-Emin Ali Bey

2-Topkapılı Mehmed

3-Muhabere memuru Cemal

4-Polis müdiriyeti memuru Gözlüklü Cemal

5-Polis müdüriyeti memuru Saib

6-Serezli Ahmed

7-Yüzbaşı Hakkı

8-Yüzbaşı Giridli Mehmed Bey

9-Topçu Yüzbaşı Muhlis

10-Yüzbaşı Enver Bey

11-Topçu Şefik

12-Piyade Binbaşı Şevket Bey

13-İhsan Bey

14-İmam Necati

15-Bican Bey

16-Eczacı Ahmed

17-Yüzbaşı Rıza

18-Komiser Tayyib

19-Habil Bey

ÜSKÜDAR ŞUBESİ VE MENZİL HATTI İDARECİLERİ

1-Yenibahçeli Ahmed Şükrü

2-Eski bahriye Vekili İhsan

3-Mahkeme şeriye başkatibi Naci

4-Kalendor Hasan

5-Tevfik Sukutî

6-Talat Bey

Topkapı teşkilatının Eczacı Ahmed Bey idaresindeki propaganda şubesi faal ve başarılı olmuş, bu yüzden papas Fro ve yandaşları burada her gün 50 koyun kestirerek gönülleri işgal etmek istemişse de muvafak olamamıştır.⁸⁴

Karakol Cemiyeti iki kanat halinde organize olmuştu. Bu kanatlardan biri kentdeki teşkilat olup, bu teşkilat mahallelere bölünmüştü. İşte ilki ve bunların en önemlisi Topkapı Gurubu idi. Diğer gurub ise Menzil Teşkilatı'dır ki Anadolu'ya insan ve mühimmat sevkini temin eden teşkilattı.⁸⁵ Bu itibarla mahalle teşkilatlarının Karakol Cemiyeti ile ayrılığı düşünülemez. Bu teşkilatlar kendilerine düşen vazifeleri hiç çekinmeden ifa etmişlerdir. Topkapı teşkilatını Şehremini, Eyübsultan, Kasımpaşa, Bayezid, Aksaray, Bakırköy, Üsküdar, Kuzguncuk, Beylerbeyi, Çengelköy, Anadolu Hisarı, Beykoz, Kavak, Sarıyer, Büyükdere, Beşiktaş ve Galata teşkilatları takip etmişlerdir.⁸⁶

Mütarekeye müteakip İstanbul'da teşkil eden Karakol Cemiyeti'nin Şehremini I. numaralı şubesinde icra-i faaliyetle İzmit'deki Şefik Paşa karargahından Ferid Hükümetine çekilen

84-Tansu, age sh.223

85-Zürcher, age sh.83

86-Tansu, age sn.220-221

telgrafı İngiliz kontrol heyetinden çalarak millî teşkilatı haberdar eden⁸⁷ İstanbul Merkez Telgrafhanesi hat memuru İsmail Cemal Karakol Cemiyeti ile mahalle teşkilatlarının alakasını tesbitde iyi bir numunedir.

Karakol teşkilatı; Teşkilat-ı Mahsusa, İttihat Terakki ve Esnaf Teşkilatlarından aldığı kuvvetle Galatalı Şevket Bey vasıtasıyla mahalle teşkilatları vücuda getirmiş ve engin tecrübesiyle onları organize ederek işgalcileri yıldırma, millî mücadeleye lüzumlu olan insan ve mühimmat sevkiyatını sağlamış, bu işgal bölgelerindeki ortada kalan sivil ve asker insanları millî mücadeleye kazandırmıştır.

C-KARAKOL CEMİYETİ

KURULDUĞU YER :İstanbul

KURULDUĞU TARİH :Kasım 1918

KURUCULARI :(')

Kara Kemal

Kara Vasıf

Halil Bey

Baha Sait

Yenibahçeli Şükrü Bey

Çerkes Reşid Bey

Kel Ali (Çetinkaya)

TEŞKİLAT REİSİ (!!) Kara Vasıf

İLK HEYETİ MERKEZİYE AZALARI :('')

1-Kara Vasıf

2-Baha Sait

3-Refik İsmail

4-Sevkiyatçı Rıza Bey

5-Galatalı Şevket Bey

(')Kuruluşunda ilk heyeti merkeziye azaları da rol oynamıştır. Bu listeler istifade edilen eser ve vesikeler esas alınarak umumî olarak hazırlanmıştır.

('')Teşkilat reisliğinde önceleri Kara Kemal'inde bulunduğu ancak bir süre sonra tutuklanması üzerine Kara Vasıf'ın liderlikte yalnız kaldığı görülmektedir.

('''')Bu yedi kişi olan ilk heyeti merkeziye azaları üzerinde farklılıklar vardır.Ancak umumiyetle kabul edilen liste esas alınmıştır.

6-Kemaleddin Sami Bey

7-Edip Servet Bey

Bu heyeti merkeziyenin yaptığı vazife taksimine göre Kemaleddin Sami Bey askerlerle,Kara Vasıf entellektüellerle, Ali Rıza Bey de takacı,mavnacı gibi nakliyatçılarla temas edeceklerdi.(''')

(''')F.Can,"K.C.N.D."YT c.IV,sh.258

KARAKOL CEMİYETİ AZALARI *

- 1- Yenibahçeli Şükrü
- 2- Halil (Ku t) Bey
- 3- Dr. Adnan
- 4- Kel Ali (Çetinkaya)
- 5- Çerkes Reşid
- 6- Japon Rıza
- 7- Kurmay yarbay Çolak Selahaddin
- 8- Tevfik Sukutî Bey
- 9- Muhiddin Bey (Kara Vasif'in Kardeşi)
- 10- Erzincanlı Kurmay Binbaşı Rıza
- 11- Sudi Bey (Mebus)
- 12- Arif Bey (Mebus)
- 13- Binbaşı Hüseyin Kadri

* Cemiyetin azaları hatırat, tetkik eser ve vesikalara dayanılarak umumî olarak hazırlanmıştır. Ancak daha fazla geçen isimlere öncelik verilmeye çalışılmıştır. Herşeye rağmen teşkilatın gizli teşkilat olması dolayısıyla sarıh bir liste vermek mümkün olamamaktadır. İstanbul'da bulunan ittihatçıların umumiyetle teşkilata dahil oldukları görülmektedir. Bu isimlerden bazılarının aza-i aslıden, bazılarının muhib olabilmesi mümkündür.

- 14- Kurmay Albay Arif Hikmet
- 15- Yarbay Muğlalı Mustafa
- 16- Veteriner Yüzbaşı Baki Bey
- 17- Topkapılı Canbaz Mehmed
- 18- Hüsameddin Ertürk
- 19- Dr. Esat Paşa
- 20- Üsküdar Jandarma Komutanı Remzi Bey
- 21- Erzurumlu Nafiz Bey
- 22- Topçuoğlu Nazmi Bey
- 23- Dayı Mesud
- 24- Suvari Binbaşı Tıkalı Süleyman
- 25- Topçu Binbaşı İhsan
- 26- Ahmet Hilmî
- 27- Çolak İbrahim
- 28- Mitralyöz Binbaşı Cemal Bey
- 29- Kurmay Binbaşı Naim Cevad
- 30- Yenibağçeli Ömer Lütfi
- 31- Dr. Fahri Can
- 32- Şeyh Ata
- 33- Emin Ali Bey
- 34- Bahriyeli Hakkı
- 35- Giridli Mehmed
- 36- Safranbolulu Hakkı
- 37- Çarkçı Koloğası Mehmed

- 38- Kâtip Tevfik
- 39- Ec. Vasıf
- 40- Bahriye Güverte Kaymakamı Salahaddin
- 41- Kurmay Yüzbaşı Naim Cevdet
- 42- Arap Hulusi
- 43- Arap Ferhat
- 44- Ec. Ahmet Numan
- 45- Ec. Galatalı Hamdi
- 46- Bahriyeli Küçük Hüseyin
- 47- Canîk Mutasarrıfı Hamid
- 48- Salih Reis
- 49- Osman Reis
- 50- Kasabın Fehmî
- 51- Deniz yüzbaşı Saffet
- 52- Yüzbaşı Mehmet
- 53- Topçu Şefik
- 54- Yüzbaşı Enver
- 55- Polis Mudiriyeti Memuru Ahmet Saib
- 56- Polis Müdüryeti Memuru Cemal
- 57- Tabur mülhaka Arif Bey
- 58- Adliyeci Talat
- 59- Kalendor Hasan
- 60- Katip Nihat
- 61- Dr. Hakkı

- 62- Güverte Binbaşı Muhiddin
- 63- Güverte Binbaşı Sami
- 64- Yüzbaşı Fehmi Yavuz
- 65- Bafra Jandarma Kumandanı Nail Bey
- 66- Hulusi Bey
- 67- Demir Bey
- 68- Sadık Baba
- 69- Rifat Çavuş
- 70- Kara Arslan
- 71- Sarı Arslan
- 72- Cami Bey
- 73- Bekir Sami Bey
- 74- Halide Edib
- 75- Ahmet Halîm
- 76- Adil Bey
- 77- Hoca Naci
- 78- Sütütemiz Mehmet
- 79- Haşim Bey (Tüccar)

EK:I

KARAKOL CEMİYETİ'

Türkiye Merkez-i Umumîsi

"Hukuk-u Beşer ve İstiklâl-i Millî Muhafaza Eder."

1-Saadet-i beşeriyeyi temin, istiklâl ve hukuk-u millîyeyi istihsal ve tamam-ı vatani muhafazaya çalışan bir cemiyet vardır. İsmi Karakol'dur.

2-Karakol'un maksadı milletlere hürriyet ve hukuk-u tabiiye ve serbest-i inkişâfını temin ettirmek ve akaid-i vicdaniye ve menafi ve hukuk-u vataniyeye muhalif her nevi istibdadı kayırmak esası dairesinde çalışan bütün hükûmat ve cemiyet ile birlikte çalışmaktır.

3-Karakol, kuvvetini insaniyet aleminin en necibi bulunan sulhperver heyetlerin ve umum sosyalist ve amele guruplarının muzaharet-i beynelmilelliyesinden ve Türk, Müslüman âleminin yüreğinden ve maksadını kabul eden her fert ve cemiyetin musavenetinden alır.

4-Karakol'un dahildeki faaliyeti vahdet-i millîye ve mülkiyeyi hürriyet ve hukuk-u tabiiyyeyi teşebbüsât-ı meşrûa-i sakitâne ile temine matuf maksur olup şu kadar ki her hürriyeti boğan, her hakkı ezen ve yalnız kuvvet ve menfaat önünde secde eden müstebitlere karşı inde'l-eztarar silah-ı ihtilâlê sarılacak ve kırılmaz bir azm ile yumruğunu sallayacak hür ölecek fakat asla esir ve zelil yaşamayacaktır.

"Karakol " bu maksad-ı mukaddesin elde edilmesi uğrunda dökülecek kanlar,sönecek ocaklar maddi ve manevi mesuliyet-i azimesini,kendilerini kudret-i Allah fevkinde nazm-ı cihan addeden mütecaviz zebun kişilere aid olduğunu ilan eder.

5-"Karakol'un hariçteki faaliyeti ikinci maddede mezkur desatir-i insaniyeye imtisal ve tevfik-i hareket eden bi'l-cümle kuvva-i hariciye ile teşrik-i mesaiyi-i istihdaf ederek teşkilat-ı mevcudeye müzaheret eyler ve onlardan da mütekabilen yardımını bekler.

EK:2

KARAKOL CEMİYETİNİN TEŞKİLAT-I UMUMİYE NİZAMNAMESİ

1-Karakol cemiyeti,milletin vahdet,hürriyet ve hakimiyet-i mutlakasını ve vatanın,siyasî ve coğrafî ve iktisadî tamamı ve istiklâlini temin ve muhafazaya çalışır.İş bu mukaddesat-ı tabiiyye-i millîye ve mülkiyeyi mahal her nevi uhud,kuyud ve şurutu suret-i katıyede red ve keenlem yekün ad ve ilan eder. İş bu hukuk-u millîye ve mülkiyeyi her mütecaviz ve müstevliye karşı icabında silah kuvvetiyle müdafa ve muhafaza için Karakol Cemiyeti milletin,kudret ve hamiyet-i millîyesine,alem-i İslâm'ın selabet gayret-i diniyesine,milletlerin,hukuk-u tabiiyyelerini teslim ve müdafaa eden teşkilat-ı beyne'l-mileliyenin müzaherat-ı medeniyye ve necibanesine istinaden Türkiye' de bervechi ati teşkilatı icra ve ihzar eder.

2-Karakol Cemiyeti'nin Türkiye için bir merkezî umumîsi ve doğrudan doğruya buna merbut olmak üzere her vilayat müstakil sancak ve pek mühim kaza merkezinde birer şubesi ve vilayet şubelerine merbut olarak liva merkezlerinde ve kaza şubelerine merbut olarak nahiye ve köylerde birer şubeleri bulunur.

3-Merkez-i umumî azalarının şahısları ve adetleri ve mahalli tarzı içtimaları,suret-i intihab ve tavzifleri suret-i mutlakada hafi ve mektum tutulur.Merkez-i umumî,daiRELARE,dareler kısımlara ayrılmış olarak umuru atiye ile mükelleftir.

a-Siyaset-i umumîye,istihbarat,umur-u hariciye

b-Propaganda ve karakol şubelerinin tesisi ve teşkilatı

c-Millî ordu ve muharebe çeteleri teşkilatı,seferberlik ve hareketi harbiye

d-Kuvva-i umumiyeye,esliha,mühimmat,malzeme tedarik ve ihzarı

e-Umur-ı maliye ve hesabiye

TIT 114/51979

f-Nakliyat ve sevkiyat

g-Muhabere ve muvasala

h-Muamelat-ı zatiye, muhakim ve umuru cezaiye

4-Merkez-i umumî devairi hükümet, makamat-ı resmiye, mehafil-i ecnebiye, matbuat ve fırkayı siyasiye ve ictimaiye, kulubler ve eşhas ve ilh. ilh. ile muhtaç olduğu gayet sıkı temas ve irtibatı yalnız muayyen ve müntehab beş murahhas ve bu murahhasların gayet mahrem olarak intihab ve tavzif ideceği lüzumu kadar zevat vasıtasıyla temin ve idame eyler.

Merkez-i umumî iş bu beş murahhas musulden yalnız iki "temas murahhası" ünvanıyla tayin edip her tarafla vasıta-i temas ve irtibatı olan diğer murahhaslarda yalnız bu iki zati vasıtasıyla temas ve irtibatta bulunur. Ve lüzum gördükçe bu temas murahhaslarını tebdil eyler.

5-Beş murahhas musulden mürekkep heyeti murahhasadan beheri atide münderiç birdairenin riyasetini deruhte ve intihab edeceği mahrem bir muavin yardımıyla dairesini lüzumu kadar kısımlara tefrik ve her bir kısma bir amir ve icabı kadar memur intihab ve her kısmın vazifesini tahdit ve tesbit ederek merkezî umumî mukarreratı mesuliyet-i şahsiyesi tahtında ifâ ve tatbik ve kısım amirlerini lüzumu hakiki görülmedikçe yek diğerine dahi tanıtmamağa itina derler.

Birinci Daire: Siyaset, istihbarat, umur-u hariciye ile mükellefdir. Hükümet devairi, ecnebi mehafil-i siyasiye ve maliyesi si fırka-i siyasiye ve ictimaiye, kulubler, cemiyetler, eşhas-ı ma'rufe ve mühime ve ilh. ilh. ile temas ve irtibatı tesis ve idame ederek efkar ve cerayan-ı siyasiyi takip ve hariçte ve dahilde istizhar ve istifade idilmesi mümkün müşterek ilgaya millet, hükümet ve cemiyetleri taharrî ve onlarla tesis ve idame-i münasebet ve irtibat ederek teşrik-i mesai ve istifade imkanını temin gerek haric gerek dahilde muhalif ve

muzır cereyanları teşkilat ve kuvvetleri tecessus ve taharrî düşman casus şebekelerini,propagandacılarını takip ve bilakis cemiyet menfaatına casuslar istihdam eder.

İkinci Daire : Ordu teşkilatı,kuvva-i umumîye,teslihat, seferberlik,harekatı harbiye ve muzır-ı ihanetkar teşkilat ve kuvvetleri kesr ve imha umuruyla meşgul olur.Milletin bilcümle menabii kuvvasından azami istifade ile insan askeriye erbabının en müsaidlerinden sıhhiyye,idare,nakliye ve ilh. teşkilatıyla müntezim her türlü kabileyet-i harbiyeyi haiz vesait-i harbiyeyi mümkün ile mücehhez küçük fakat çetin ve kıymetli bir sahra ordusu ayrıca vesait ve teşkilatın noksanı itibarıyla biz-zarur (Sahra ordusu)nizam harbine ithal edilmeyecek kuvva-i saireden dahil-i memleketde emniyet ve asayiş ve menzil hatları,mevaki' mühimme ve ilah. muhafazası ve sahra ordusunun zayıflığını için kuvvetli ve mantıkavî (Mustahfaz Kıtastı)teşkil eder.

Ayrıca dahil-i memleketdeki anasır-ı muhtelifenin siyasî imatkar teşkilat ve çeteleri,hırsız ve gasb çeteleri ile mücadele ve onları kesr ve imha ve anasır-ı muhtelif-i muzıranın silahlarını bomba imalathanelerini elde etmek ve hususî vezaifi vataniye ifa eylemek üzere kuvvetli ve muntazım ve mücerreb amirler kumandasında mazbut muharebe çeteleri teşkil ve lüzuma göre bunlar makinalı tüfetlerlede teslih ve takviye edilir.

Esliha,malzeme ve her türlü vesait ve ihtiyacat-ı mahalliye için dahili memleketdeki menabii tahkik ve keşif ve bunların düşman eline geçmemesi ve icabında cemiyetce tahsis edilen kıta ve mantıkaca derhal vaziyet ve müsadere olunabilmesi esbabının temini ve iktiza derhal emniyetli mahallere nakil ve ihfası ve hariçten mümkün mertebe azami miktarda cebel topu

ve mitralyoz, bomba topu ve makinası mühimmat vesait-i fenniye-i muhabere ve ilh. celb ve tedariki hususunda himmet-i mahsusa sarf eder.

Seferberliğin, teslihat ve tahşidatın mürettep projelere göre tesriine aid mukarrerat ve planlar ihzar eder. Kuvva-i bahriyeden tarzı istifadeyi te'mil ve temin eder.

Üçüncü Daire: Sevkiyat, nakliyat, muhabere, muvasala işlerini tanzim ve idare eder. Muhtelif dairelerce beray-ı sevk ve naklu ihzar ve mahalli sevkleri tayin edilen eşhas, esliha ve ilh. ilh. yi salimen mahalli matluba sevk ve nakl için biri bahri yollar intihâb, menziller teşkil vesaiti nakliye tedarik ve temin ederek nakliyatı idare ile beraber merkezî umumînin muhaberede bulunduğu şu'batı dahiliye ve memaliki hariciye ile emin posta, yol ve eşhası tayin ve istihdam ederek muhaberatın emniyet ve surat ve intizamla icrasını temin eyler.

Dördüncü Daire: Cemiyete iktiza eden parayı temin tedabir ve tertibatını ittihaz ve varidat ve mesarifatını idare eyler.

Beşinci Daire: Propaganda ve dahilî memleketde şu'beler tesisini, muamelat-ı zatiye, mehakim ve umur-u cezaiye ile iştiğal eyler. Bu daire vesaiden bil-istifade mitingler, hitabeler, konferanslar, mevlid-i şerif alayları, nümayişler tertip ederek halkın hissiyat-ı aliyeye-i milliye vataniyesini daima ikaz etmeğe ve bilhassa vahdet-i milliye ve temamiyet-i mülkiye ve istiklâl-i tam ve idamei meşrutiyet esaslarına ale'd-devam halkın efkar ve inzar-ı dikkatını celb ve tesbite himmet eder. İrfan ve ahlakı ve kabiliyet ve kıymeti yüksek zevatı ale'd-devam kazanarak dahilî memleketde şu'be teşkilatını her tarafa tevsi' ve tesise ve keza memaliki mütecavire-i islamiyede temini muzahereteye gayret ve matbuat, kulubler, cemiyetler Türk muhibbileri ve ilh. ilh. ile temas ve irtibatda

bulunarak efkar-ı umumîyeyi idare etmek ve muzır ve muhalif cereyanları ve neşriyatı bdğp susturmak ve vahdet-i milliyeyi ve temamiyet-i mülkiyeyi ve hakimiyet ve saltanat-ı miļliye aleyhinde manda vesaire talep ve tervici suretiyle emperyalist ecanibin amalane hıdmet ve ihtara rağmen inad ve ısrar edenlerin. ihanet-i vataniye ve millîye ile itham ve tecziye eylemek ile meşğul ve mükelleftir.

6-Devairden her kişi diğzerinin vazifesini teshil ve ih-sara yarayacak eşhas ve ahvağ ve muamelata kesb'u-vukuf ettikçe dairei aidesine derhal ihbar ve icab ederse bu babta o dairenin vukuf peyda edilen zevat ve muamelat ve hadisat ile temasını temine tavassutla husul ve tesrii hıdmete vasıte olmakla mükellef iseler de yek diğzerinin vezaif-i icraiye ve tatbikiyelerine ve karar ve tertibatına kıtaya müdahale edemezler.

7-Karakol Cemiyeti'ne aid nizamname talimatname ve umum şu'bat cemiyetce mer'i olacak her türlü evamir ve mukarrerat merkez-i umumî devairince mustakilen derpiş ve tanzim ve beş murahhasdan mürekkep heyet tarafından müştereken müzakere ve tasvib olunduktan sonra merkezî umumîyenin tasdik ve tasvibine arz olunur. Merkezî umumîce kabul ve tasdik edilmiş mukarreratı umumîyeden hiç birisi mevkii icra ve mer'iyete vaz' edilemez. Keza gerek şu'bata yazılacak evamir-i mahsusa ve mektuplar ve cevaplar gerekse şu'battan vuku' bulan maruzat ve teklifler ve ilh. ile beraber hariç memleket muhaberatı merkezî umumîyenin nazar-ı kabul ve tasdikine arz olunur.

8-Merkezî umumî azalarıyla heyet-i murahhasanın müddetleri, temas murahhaslarının müddeti hıdmetleri yalnız merkezî umumî azalarına mağlum-u mektum olan nizamnameye tevfiik edilib merkezî umumî; azalarının tebdil-i zamanı gelince intihabat icrasını heyet-i murahhasadan teleb eder. İş bu talep

üzerine heyet-i murahhasa lâ akl yirmi zâtı intihab ve defteri merkezî umumîye arz eder. Merkezî umumî iş bu defterde mukayyed zevatı müntehabeden yalnız üç zâtı intihab ve davet ile iş bu defteri ve merkezî umumîye aid muamelat ve esasları onlara makbuz mukabilinde teslim ve muamelatdan keffü-yed ile aldıkları makbuzu heyet-i murahhasaya teslim ederler. Yeni intihab edilen üç zat ise intihab defterinde mukayyed isimlerden nizamname mucibince lüzumu kadarını ittifak-ı ara ile intihab ve merkezî umumîyi teşkil ve vazifeyi tevdi ve deruh-te ederler. Temas murahhaslaıyla diğer murahhasların ibka veya derhal veyahud tecilen ve umumen veya kısmen ve tedricen suret-i tebdilleri yani merkezî umumînin cümle-i selahiyetindedir.

9-Vilayet ve sancak, ve kaza ve nahiye ve köylerdeki şu'belerin mevki ve muhitin ihtiyacına göre ale'd-derecat basitleşmek suretiyle merkezî umumî veziya-ı dahiliyesinin hemen aynıdır. Bunların teşkilat ve tevzii vezaif-i muamelatına gelince keza o merkez ve muhitin ehemmiyetine vazifesinin kesretine işi idareye muktedir şayan-ı itimat ve mütefekkir azanın adedine tabi olarak merkezî umumî teşkilatı numune ittihazı ile ihtiyaç ve zarureti mahalliye göre lüzumu kadar daire ve kısımların tay ve hızfı ve vezaifin mütebaki daire ve kısımlara zım ve ilavesi ilh. suretiyle icra ve tevzi vezaif olunur.

Şu'batda heyet-i idarelerin adedi tarz-ı içtimai mukar-reratın sureti ittihazı heyet-i idare azasının tarz-ı intihab ve tayini ve müddet-i tebdilleri ve aza kayd ve kabul muamelesinin husul-u vezaifin tarz-ı taksim ve ifası, daire ve kısım taksimatının sureti icrası hususlarında ne vilayetlerin birbirine ne de sancak ve kazaların yek diğerine yeknesak bir tarzda benzemesi mecbur ve şart değildir. İş bu hususat

mevkin ihtiyaç ve kifayetine göre vazifeyi bi hakkın ifaya müsaid şerait-i cami olmak üzere mevzii ve hususî olarak icra ve temin olunur.

Yalnız vilayet ve sancak merkezlerinde heyet-i idare azası dörtten az altıdan fazla ve nahiye merkezlerinde üçden az beşten fazla ve nahiye ve karyelerde üçden az dörtten ziyade olamayacağı gibi büyük şehirlerde de ihtiyaca göre müteaddid "Ta'li şu'bat" tesis edilerek mntıkalar ihdası ve bunlara ayrıca isim verilmeyib yalnız mesala Bursa Şubesi numara bir gibi numara verilmesi lazımdır.

10-Dahilî şubeler teşkilatı heyet-i idareleri ve ilh. dokuzuncu maddede zikr edildiği gibi mevzi ve serbest olmakla beraber vezaif ve maksadın her tarafca tarz-ı telakki ve temini bir vahdet-i mutlaka dahilinde bulunması farz olduğundan bun teminen her mafevk şube madün şubelerin beherine bir murahhas tayin ve azam veyahud madün şubelerce intihab ve teklif edilen murahhas kabul ve memuriyetini tasdik eder. İş bu murahhasalar evvel emirde mümessili olduğu mafevk şube heyet-i idaresi ile mutlaka şifahen görüşerek maksadı layıkıyla anladıktan sonra ve her türlü nizamname, talimatnameyi aldıktan vazifesini güzelce kavrayub anlaştıktan sonra madün şubeye iltihak ve onun riyasetini deruhte ederek teşkilat ve tensikatını itmam ve ifayı faaliyete iktam eder.

İş bu murahhas azalar buldukları şubeden bir zatı mahrem muavin ittihaz ve mafevk şubeden yalnız bir zatı mafevk şubenin müsaadesini istihsal şartıyla muavinine tanıtarak ve diğer azadan mektum tutarak ifayı vazife eder. Ve şubenin bilcümle teklifatını, maruzatını, muharreratını yalnız iş bu murahhas aza mafevk şubeye arz ve istihsali emr ve karar eylemek suretiyle madün şubelerle mafevk şubat arasında temas ve rabıtaı temin ve madün şubatin vazifelerinin ifasında daima

mafevk şubenin nokta-i nazarını ve maksadı asliyesinin tebdil-i mahiyet etmemesi mühimmesini takib ve temin ederler.

11-Cemiyetin gayesini müdrik ve program mucibince iş bu gayeyi istihsal ve temine azm her münevver ve mütefekkir zat ve nimeti muarriftenmahrum dahi olsa kalbinde vatan aşkını, millet muhabbetini, beşeriyet-i muzdaribenin husulu saadeti temennisini taşıyan ve duyan ve bu mukaddes duyguları telakki ve kalbinde yaşatmağa müsaïd bulunan hen azm ve iman sahibi, Karakol cemiyetine aza olabilir. azanın ketum, fedakar ve halûk olması şarttır.

Karakol'un mesaisine fiilen iştirak edenler "A'zayı amile" ve yalnız maksad ve programını mürevviç olub fiilen vazife deruhte etmeyenler "Muhib" sıfatını ihraz ederler.

12-Karakol'a aza olunduktan sonra her ne sebeble olursa olsun nedametle istifa edenler Karakol hakkında hiç bir ifşaatda ve alehinde bir güna kavlen ve fiilen hareketde bulunmak ve "Muhib" sıfatıyla Karakol'un gayri faal azası kalmak şartıyla istifası kabul olunur. Ancak en ufak ifşaat veya Karakol'a hatr ve tehlike ve hatta tehlikeyi dai bir şüphe getiren derhal idam olunur.

Keza heyet-i idare arasından nifak ve gayri kabil te'lif-i ihtilaf zuhurunda mafevk şube musta'celen tahkikat icrasıyla heyeti idarêyi tebdil ve eser-i husumet olarak zerre kadar ihanete, ifşaata cüret edenleri idam eder.

13-Merkezî umumî daireleri dahilî memalikte şubelerin vezai fi umumîyesinden kendi idarelerine taalluk eden kısımlar için iktiza eden talimatnamelerinin itanzim ve her dairenin ihzar edeceği işbu talimatnamelerle tevhidten merkezî umumîyenin karar ve tasvibine iktiran ittilerek ve ayrıca neşr ve tamim olunarak vezai fi umumîye o nizamnamelere tevfi kan icra olunur.

EK:3

KARAKOL CEMİYETİ. VEZÂİF-İ UMUMİYE TA'LİMATNAMESİ
SİYASET, İSTİHBARAT ve UMUR-U HARİCİYE VEZÂİFİ;

1- Siyaset ve umur-u hariciye merkez-i umumice idare, olunur. Bununla beraber merkez-i umuminin muayyen ve sarih ta'limatname-i mahsususu ile munasib ve mühim ba'zı şubeler, müstesna olarak umur-ı hariciyede vasıta-ı irtibat ittihaz olunabilir. Bu halde bu gibi şubelere merkez-i umumiden ayrıca mütehassıs ve selâhiyeyetdar murahhaslar memur edilebilir.

2- "Karakol" şubası merkez-i umuminin musadesini haiz olmadıkça mehafil ve mümessilin-i ecnebiye ile siyaset ve umur-u hariciye için te'sis-i münasebât ve irtibat edemezler. Ancak cemiyetin nizamnamesi ahkamı haricine çıkmamak ve cemiyet nam ve hesabına olmamak üzere şahsi temas ve mübahasât caiz olduğu gibi Karakol için faideli olabilecek istihbarat için teması husuli ve bunları mütealaat-ı şahsiye tarzında göstermek lazımdır.

3- İstihbarat-ı hariciye ve dahiliye için mahallin en büyük me'murin-i mülkiye ve siyasiye ve askeriyesi. Polis, jandarma ve fırka-ı siyasiye ve cemiyat-ı muhtelifle ile temas ve rabıta tesis olunur. Bu husus için ayrı ayrı zevat-ı müteaddide de tayin ve tadviz edilir. Aynı bir zatın yekdiğeriyle sıkı irtibat ve alkası olan makamet ile ale'd-devam teması daiyi-i şüphe olacağından temaslara zevad-ı müteaddideye tevdi ve bunlarca mübahasatın hasbihal-i vatan perverane şeklinde ve mahiyet-i şahsiyeyi haiz bir tarzda idare olunması lazımdır.

4- Makamat ile temasa me'mur edilecek zevatın o makamca hüsnü kabul ve hürmete mazhar olabilecek ashab-ı kifâyet ve haysiyetten bulunmasına dikkat olunur. Fazla ma'lumat almak

kastıyla temas memurlarının ifşaatda ve şübhe ilgasına meydan vermeyecek suretde idare-i bahs ve makâl etmesi ve herşeyi teccessüs ve tedkikte olduğunu hissettirmeyecek derece lâkaydâne, bî haberâne davranması muktezidir. Temas edilen makam, muhibbândan ve hatta azay-ı amileden bile olsa vazifenin icab ettirdiği mahremiyetten katiyyen inhiraf edilmemelidir. Temas memurları faal, soğukkanlı, gayet ketum ve hissiyatına hakim zevatdan intihab olunur.

5- Temas memurlarının kimlerle temas edecekleri, neferi tahkik ve istihbâr eyleyecekleri ve ne gibi bahislerden katiyyen ictinab edecekleri işbu istihbarat ve siyaset daire veya hud kısmının reisi tarafından tahdid ve tebliğ olunur.

6- Ayrıca dahilî ve haricî düşman propagandacılarını, gizli kuvvetleri ve teşkilatı takip ve teccessüs için suret-i mahsusada casuslar istihdam olunur. Bunlarda tarz-ı hareket ve intihabı yukarıki şerait mucibince olup yalnız bu casuslar meydanında her sınıf ve tabakat-ı ictima'ie ye mensub ve her sülûlî mahâle bile girmesi kabil kabadıyı, mert, yiğit fakat ağırbaşlı, mücerrib çapkınlar dahi istihdamı münasib ve lazımdır.

Ordu Teşkilatı, Seferberlik, Harekat-ı Harbiye ve Muzır ve Hain Anesirle Mücadele Vezaifi;

7- Milli Ordu Teşkilatı; Hal-ı hazırda kadro ve teşkilat-ı askeriye esası üzerine icra ediliyor. Millî ordunun teşkilat ve nizam-ı harbiye el-yevm mevcud ve mer'î kadro ve nizamnamelerine ve seferberliği de seferberlik nizamnamesi ahkamına tevfikân icra olunur. Yalnız nevakıs-ı mühimme ve gayr-i kabil tedarik ve telafi vesait ve malzeme itibarıyla teşkilat da ta'dilat veyahud bazı teşkilatın ilgası mecburiyeti halinde ale'l usul Büyük Erkan-ı Harbiye'ye teklif-i keyfiyet ve istihsal-i re'y ve me'zuniyet edilür.

8- Milli ordunun başkumandanı ve erken-ı harbiyesi (Büyük Erkan-ı Harbiye) ordu ve kelordu ve fırka kumandanları ve

Erkan-ı harbiye'leri müntehib ve mensub olub mektum ve hafi tutulur. Bunlar, vazifelerini suret-i mehremânedeki hafiyyen ifâ ederler.

9- Milli Ordunun Büyük Erkan-ı Harbiyesi Umum ordunun seferberlik ve nizam harplerini, tecemmü' ve sevku'l-ceyşî ve hareket-ı harbiye layihalarını serian ihzar ve hafiyyen ve emin vesaitle irsal eyler. Ordu, Kolordu ve fırka kumandanları da o ve esasata göre mer'i nizamnamelere tevfiikan hazırlakları icra ve ikmal ederler. Mamafih vaktin darlığı ve hazırlığın tesri'i mecburiyeti itibariyle Büyük Erkan-ı Harbiye ve orduların seferberlik ta'limatname ve planlarının ve vurduna intizar edilmeden her fırka; Fırka nizam harbine dahil kıtaatin seferberliklerini derhal ihza ve kolordu ve ordu ve umum orduya merbud olacak teşkilat ve kıtaat için işbu makamattan müteakiben vürud edecek seferberlik plan ve talimatlarına göre fırkaya tevdi edilen bu gibi teşkilata ayrıca ve müteakiben ihzar eyler.

10- Seferberlik istihzarat ve tatbikatında en mühim madde her kıtaatin naksanlarını, ihtiyacatını bizzat bulunduğu muhitten tedarik ve teiminetmesidir. Ancak imkan-ı tedarik olmayan şeyler mefevkinden talep ve mantıkasında ihtiyacatından fazlaları diğerlerin istifadesi için ma-fevke arz olunur.

11- Milli Ordu teşkilatında en mühim madde tertibat-ı sıhhiyye ve idariyesi, teşkilat-ı hakliye ve menziliyesi, muvasalat ve muhaberat vesaiti ilh ilh. ile mümkün mertebe gayret iyi ve noksansız ve bi'n-netice her türlü hareket-ı askeriyyeye bihakkın kadir bir sahra ordusu vücuda getirmektir. Bunun için teşkilat-ı neksan ve bu sebeble kabiliyyet-i harekati, kudret-i harbiyesi emin olmıyan vasi kadrolu çok adedli, kıymetsiz bir ordu yerine kemiyeten küçük fakat, keyfiyeten vazifesini her türlü şerait ve müşkilat içinde bile devamlı bir suretde ifâ kabiliyyetinde, çetin bir ordu vücuda getirilmek matlubdur.

12- Vesikada yok

13- Sahra ordusunun teşkilatından ve nizam herbinden naksanı-ı vesait yüzünden haric kalan efrad ve heyetten mustahfaz kıtaatı teşkil olunur. İşbu mastahfaz kıtaatının bir kısmı sahra ordusunun zayıfatını ikmal ve telafi için depo kıtaatı ittihaz, bir kısmı ordu mıntıkasasında emniyet ve asayışı temin, menzil ve muvassala hududu, mukât-ı mühimme, sevahil ve ilh. muhafazasına tahsis, üçüncü bir kısımda mevzi-i asayiş ve emniyet hizmetinde sabit olarak bir ay istindam "karakol" şubelerinin taht-ı emrine terk olunur.

14- Kolordu ve ordular işbu mustahfaz teşkilat mütimmesi ve onların mahalli ve tarz-ı tevzifi hakkındaki karar ve tertibatı Büyük Erkan-ı Harbiye'ye ale'l-usul ihbar ederler.

15- Milli sahra ordusu ile mustahfaz teşkilatında karakol şubeleri, buldukları mıntika'daki amir-i askeri ve ahz-ı asker şu'batına talep edecekleri her türlü yardımı ifa ile mükellef olub teşkilat ve seferberlik işlerine müdahale edemezler. Ancak karakol şubelerinin muharebe çeteleri ile karakol emrine terk edileceği on üçüncü madde de musarrah mustahfaz efradından kasaba ve köy ve mıntika ve büyük kasaba ve şehirlerde mahalle müdafaa teşkilatını icra ederler.

16- Her karakol şu'besi hudud-ı dahilinde ve civar mantıklarında anasır-ı gayri müslimin kesretine ve hareket-ı ihtilaliyede mahsus kuvvetlerine ve bir de sırf soygunculuk ve intikamcılık vesaire gibi esbab ile ika-i cinayat ve icra-i şekavet eyleyen müslim ve gayri müslim çetelerin azlığına çokluğuna göre bunların umumiyile mücadele ve emniyet ve asayışı temin ve idame ve ordunun hareketını teslih için la-akıl bir muharebe çetesi teşkil etmekle mükellefdir. Keza seyyar olarak umuru ta'kibeyi ifa edecek bu muharebe çetelerinden başka eşkiyanın taarruzlarından ve mevcutsa anasır-ı gayr-ı müslimenin ihtilâl ve tecerüzesinden kasaba ve köyü muhafaza ve müdafası için şu'be emrine verilen mustahfazlarla mahalle köy

ve muntika teşkilâtı yapmağa mecburdurlar. İşbu teşkilat ber-vechi âti icra edilir.

17- Muharebe Çeteleri; Vilayet, sancak ve kazalarda beheri 40 ile 200 neferden ve bir ile 4 zabitden, nahiye ve köylerde 5-10 neferden ibatettir. Bunlara lede'l-iktiza makinalı tüfek dahi ilhak edilir. Efradın muharebe görmüş olması mureccahdır. Zabitanın zabt ve rabita kadar ve çete muharebatında maharetli olması ve çetelerin şekavetkâr bir kuvvet olmayıb selamet-i mülk ve millete vakf-ı hidmeti hayat itmiş kanaatkâr, hamiyetperver zevaddan mürekkeb bir kita-i askeriyeyi temsil etmesi lazımdır.

18- Çetelerin teşkili ve emr-i kumanda ve idaresi taki askeri manga, takım ve bölük gibi olub mensubını, nizamat ve kavanin-i askeriyeye tabi olarak ifayı vazife edecek ve ma'ruz-ı mesuliyet olacaktır.

19- Muharebe çetelerini, karakol şu'beleri en namuskar ve dindar ve faal ve fedakar gençlerden intihab ve teşkil eyler. Bunlar şekavet icra ve şahsi âmal ve ihtirasat ta'kib ve menafi-i zatiyeye hadim olmamak ve selamet-i mülk ve millet için itaat-ı mutlaka ile ifay-ı hıdmet eylemek üzere kefalete rabt ve şer'an tahlif olunurlar.

20- İşbu muharebe çetelerini bile emhal teşkil ve teslih ve techiz ederek derhal faaliyete başlamak ve az zamanda eşkiyayı ve anasır-ı muzırranın siyasî çetelerini takip ve tenkil ve imha eyleyerek emniyet ve asayiş memleketde tesis ve idame eylemek ve Karakol'un hakimiyet-i namuskarane ve faaliyet-i vatanperveranesini dost ve düşmana kemal-i tevazu'la fakat faaliyet ve muvafakati seria ile izhar ve ibraz eylemek Karakol şubelerinin vezaif-i musta'celesindendir.

21-Karakol şubeleri iş bu muharebe çeteleri vasıtasıyla gayri müslimin ihtilâl tertibatını bozmak üzere onların ticaretini zi-nüfuz ve kudret-i eşraf müttehizanını ve haricden

gelmiş ihtilâlcileri idareye muktedir rüesasını ve öteden beri komitacılıkla meşgul eşhas-ı şeriresini dağlara kaldırıp rehin suretiyle muhafazaya ve Hıristiyanların silahlarını toplayıp kendi teşkilatını teslih etmeye ait tedabiri hemen hazırlar ve ilk emirde icra eder.Yalnız ahvâli vehamet kesb ederek emir beklemek bir ihtilâl ve katliamı intâc edeceği hiss olunursa her şube bilâ emr plânını tatbik etmek ve icra ile mükellef ve mesuldür.

22-Karakol,anasır-ı saireyi imha izrar mesleğinde değildir,yalnız anasır-ı sairenin müslümanlara karşı ika edeceği her cinayet ve zararı misliyle tecziyeyi vezaifinden ad eder. Ve bu sebeble kana kan,göze göz,mala mal alır ve hem de mukabele-i bi'l-misilde asgari İki misliyle hareket eder.

23-Şubeler,vazifesi ağır ve müşkil olan mücavir şubelerin çetelerini kendi çeteleriyle takviye ederek daima yekdiğerine mümkün olan her türlü muaveneti ifa ve icraya mecburdurlar. Bu sebeble çeteler yalnız mıntıkalarında değil,lede'l-icab mücavir şube çeteleriyle tevhibi mesai için diğerk mıntikalara da geçerler,bu vezâif şube emriylede olursa da ahval-ı mühimmede çeteler kendiliklerinden muavenete koşmakla mükellefdirler.Yalnız bu halde mensub oldukları şubeyi haberdar ederler.

24-Vilayet şubeleriyle merkezi umumî kendilerine merbut şubelerin çetelerini muhatarada bulunan her hangi bir mıntıkaya sevk ve cem ile ifayı vazifeye davet edebilir.Bu halde Karakol şubası derhal çetelerin noksanlarını ikmal ve sevk etmekle mükellefdir.

25-Yerli mustahfaz teşkilatı için Karakol şubasının emrine verilen mustahfaz efrad ile her köyde,her nahiyede ve kasabada ve bütün kasaba ve şehirlerin her mahallesinde müdafaa teşkilatı yapılarak Hıristiyanların katliamı ve ihlâl-i asayiş gibi maksad-ı leimanesine hırsız ve çetelerin tasruz ve cinayetlerine karşı ittihaz-ı tedabir edilir.

26-Köy ve mahalle teşkilatı için anasır-ı Hiristaniye ile mahlut veya sırf hiristiyen köylerine civar ve şekavet çetele-
rinin taarruzuna maruz köy ve mahallerde mustahfaz efraddan ve
eli silah tutan ahaliden yine askeri usulde teşkilat yapılarak
teslih edilir.Ve başlarına muharebe görmüş zevaddan küçük zabit-
ler tayin ve ihtiyat ve işe yarar tekaüd zabitler nasb ve tev-
zif olunur.Bunların lede'l-iktiza nerelerde,ne tarzda toplanıp
nereleri müdafa edecekleri,emri kumanda ve muharebenin nasıl
olacağı ve ilh.hakkında tertibat ve tedabir kararlaştırılır.
Mecruhlara muavenet,yangınlara karşı hazırlık tertibatı yapılır.

27-İş bu köy ve mahalle teşkilatına muktazi esliha-i müte-
nevviyanın Karakol şebelerince temin ve tedariki mühimdir.Eşki-
yadan alınan silahlar ve zenginler tarafından para ile tedari-
ki mümkün tüfenk,ravelver,bomba mutlaka tedarik ettirilir.Ve
herhangi bir hadisede kadınların ve gene çocukların bile bomba
atmak,yaralıya bakmak,erkeklere yardım etmek gibi hizmetleri ter-
tib ve ihzar edilmelidir.

28-Millî orduya umumî ve hususî seferberlik emri,merkez-i
umumî ve erkan-ı harbiye-i umumîyeden İttihâd olunur.Ancakahi-
becavûzat-a hariciye veya ihtilalat-ı dahiliyeye maruz kalan
mıntıka ve mücavirindeki mintıka amirleri ve Korakol şubeleri
o mintıka ve civarın seferberliğini derhal icraya mezun ve hat-
ta bundan mesuldürler.

29-Gerek seferberlikten evvel,gerek sonra muhaberatın in-
kıtai ile amirle muhaberesi kesilen kıtaat ve Korakol şubeleri-
ni derhal te'sisi muvassalaya gayretle beraber müstakilen ifa-
yı vazifeye hizmet ederler.

30-Seferberlik,teşkilat,istihzarat ve ilh. hakkında muha-
berat-ı mühimme kuvva-ı umumîler daima emin eşhas yediyle icra
edilir.

31-Her nevi esliha ve mühimmat ve malzeme orduyu acilen

seferber edecek tarzda ihzar ve depo edilir. Ecanib, eline, düşman yedine geçmesi melhuz depolar muhataralı mıntıklalarda hafiyen hakil ve mecburiyet halinde yağma halinde kaldırılıb emin mahallere depo edilmekte beraber muhataralı mıntıklarda halka tevzi olunur.

32-Her kıtaya mühimmat, silah noksanını nereden ikmal edeceği bildirilmekle beraber hudud mıntıklarında şu'bat ve merkez-i umumî haricden silah tedarikine, bomba mubaayasına azami gayret eder.

33-Esliha daima devletin malı veziyai hazine-i milletin zararı demek olduğundan esliha tevziatı kıtaat-ı askeriyedeki usule tevfiikan icra olunacağı gibi muharebe çeteleri köy ve mahalle teşkilatı için mustahfazları teslih hususunda karakol şu'belerine tahsis ve kendilerince tedarik olunan silahların tevziatında kefaletle ve muntazam numara tahtında kuyud ile karakol şu'besinin ve teşkilat amirlerinin yani çete kumandanı, köy ve mahalle mustahfaz kumandanlarının mesuliyeti tahtında icra olunur

34-Esliha ziya-ı hem de cezahem de tazmini mucib olduğu gibi husn-u muhafaza edilmeyerek isti'malden iskat edilen esliha için ceza ve tazmin usulu tatbik olunur. Her tarafta veriilen silaha nasıl bakıp muhafaza edileceği nasıl bağlanıp temizleneceği öğretilir.

Sevkiyat, Nakliyat ve Muhabere-i Muvasala Vezaifî;

35-Madun ve mafevk şu'beler arasındaki münakalât için her türlü vesaiden ya'ni devlet şirket ve eşhasa aid vesaid-i nakliyeden istifade çareleri temin ve iktiza eden yerlerde menzil hatları ve noktaları te'sis ve munakalatın emniyetle icrası istikmâl olunur.

36- Keza ma'dun ve mafevk ve yekdiğerine mücavir şu'beler arasında postalar teşkil ve muhabere, emin ellerle te'sis olunur.

37-Her şu'be telefon, telgraf, kablo, tel ve ilh. vesait

muharebe tedarikine gerek ordunun gerek şu'batın ihtiyacı atiyesi için gayret eder.

38-Seferberlik halinde bi'l-cümle vesait-i nakliye ordu emrine gireceği gibi tarik-i muvasala ve muhaberenin muhafazası da deruhte edileceğinden Karakol şu'batı bu babta ordu emirlerini tatbika yardımdan başka bir suretle tertibata müdahalatda bulunamazlar.

39-Muhabere ve muvasala hatlarının nerelerde ne suretle tahrip edileceği seferberlik plânlarında tasrih ve Karakol şubelerinde vaktiyle tebliğ olunur.Karakol şubeleri de bunları nasıl ve kimlerle tahrip edeceğini tedkik ve esbabını ihzar ederek çetelere vaktinde emreder.Veyahut mahallî tahribe yakın köy çete ve mustahfazlarına tevdi-i vazife ve suret-i tahribi talim eder.

Umur-u Maliye ve Hesabiye Vezaifi;

40-Her şube muhaberât,münakalât,sevkiyat,propaganda ve seyahat ve ilh.gibi daîmî mesarifatı muceb ahval için icab eden parayı şube mensubîn ve muhibbanından ve eshab-ı hamiyet ve yesardan alacağı ianelerle temin eder.

41-Ahval-ı ehemmiyet kesb ettiği ve Karakol şubesi tehdidini ika kudretini haiz olduğu takdirde eshab-ı yesardan makbuz mukabili istikraz ve muvafak olmasa keza makbuz mukabili cebrî istikraz yapar.

42-Yalnız istikrazlarda namus ve haysiyete tecavüz etmek ve halkı,kudretinden fazla ezmemek,muntazam ve memhur makbuz ita etmek ve katiyen bu paralar sui isti'mal edilmemek ve bu halden bil-istifade ahiren Karakol namına para derc etmesine imkan ve mahal bırakmamak son derece şayan-ı ihtimamdır.Tahsil ve kabza,sarfa memur edilen zevatın mahallerince tanınmış eshab-ı hamiyet ve yesardan,erbab-ı haysiyet ve şereften olub halka emniyet ve itimatbahş olmaları ve sarfiyatın iktisadkarane intizamı tam tahtında olması ahz ve sarfa memur

olanların mükeffeli ve muhallef bulunması taht-ı vucubdadır.

43-Kısmen veya umumen seferberlik ilanında(i)ktiza eden mebâliğ-i muhimmenin tarz-ı tedariki ayrıca ve mahremene olarak şimdiden ordu, kolordü ve fırka kumandanlarıyla doğrudan doğruya merkez-i umumîye merbut şu'bata gönderilen talimatname mucebince neşredilecek emre tevfikeyan temin olunur.

Propaganda, Karakol Şubelerinin Te'sisi, Muamelat-ı Zatiye
Muhakeme ve Umur-u Cezaiye Vezaifi;

44- Propaganda için en ketum ashab-ı haysiyet ve zevat-ı münevvere intihab olunur. Bu zevat vasıtasıyla büyük me'murın ve kumandanların, münevver ve mütefekkir zevat, ashab-ı iktidar ve liyakat, ehli-yesar ve hamiyet-i aşraf ve muttehizan-ı memleket kazanılarak karakol şu'batı teksir ve teşmil ve hizmet-ı milliye ve vataniye teslih ve temin olunur.

45-Propaganda da gaye, halkın efkarını ve vahdet ve istiklâlî mülk ve millete, hilafet-i islamiyenin kudsiyetine ve mesail-i islamiyenin yalnız beyne'l-islama kabil-i hall-i mesail-i husisiye olduğuna, istiklâl-i hilafet ve hakimiyet-i halkın ahkam-ı kuraniye icabından bulunduğuna celb ve tevhid ve tesbit etmek olduğu gibi harice karşıda daima bayn'el-milel teşkilat-ı insaniyenin ve alem-i islâmın nazar-ı dikkat ve tevcihini, muavenet ve muzaheretlerini celb ve te'mine gayret etmektir.

46-Himaye veya vekâlet-i ecnebiye, inkısam ve tefrik-i millî ve vatanî suret-i katiyede merdud olup mahiyet-i siyasiyeyi haiz olmayan herhangi bir muzaheret ise hükümetin karar ve kabuluyla değil milletin arzusuyla olabileceğine, milletin ise bunu ancak kendisini temsil ve arzu ve iradesini izhar-ı kabiliyet-i meşruasını haiz millet meclisi ile münakaşa edebileceğine inzâr-ı umumiyeyi celb ve tevhid etmek ve meclis-i milliyi talep ve te'sise çalışmak elzemdir.

47-İstiklâl-i hilafet, ve vahdet-i millet, tamam-ı memleket, hürriyet ve hakimiyet halk zararına kasden veya bir kana-

at-ı şahsiye icabı sarf-ı mesai eden matbuat, teşkilat ve eşhas tebdil-i kanaate veyahud ta'dil-i faaliyete davet olunur. Mukabil neşiyat ve propaganda ile efkar-ı ma'sume-i milliye, mukaddesat-ı salife-i milliye ve mülkiye ve diniye etrafında temerküz ettirilir. Mesai-i hainaçe ile efkara icray-ı nufuz ve te'sire muktudur olanlar ihtara rağmen faaliyetlerine devam ettikleri takdirde derhal idam olunurlar.

48-Hain eşhası idam için ayrıca fedailer teşkil olunur. Kaza ve daha büyük şubelerin birer fedai teşkilatı olup münevver ve muktedir gençlerden kefaletle bit-telhif fedai kabul olunur.

49-Fedailerin şahsı ve ailesi cemiyetce hayatında ve menatında tahtı zıman ve kefaletdedir.Yalnız fedailerin hizmetleri mukabilinde mevki ve memuriyât ve terfid-i şahsî ve nüfuz gibi gayri vatanî mutalebatda bulunmamaları şerait-i esasiyedir.

Keza muharebe çetelerinin de muhtaç olanlarının ihtiyacı temin ve umumun hâl-i mematında evlad-ı iyalinin ihtiyacı cemiyetin taht-ı kefalet ve zımanındadır.

50-Bir fedaiden yalnız bir vazife talep olunur.İfa ve ikmalinden sonra ikinci bir vazife tahmil olunmaz,meğer bizzat ve musıreran talep etsin.

II.Bölüm

A-İŞGAL KUVVETLERİNİN İSTANBUL'A GELMESİ VE İLK HADİSELER

Mondros Mütarekesi hükümleri mucibince İtilaf Devletleri peyderpey İstanbul'u işgale başlamışlar ve Çanakkale İstihkamlarına el koymuşlardı.¹ 7 Kasım da iki İngiliz subayı, 8 Kasım da 4 Fransız subayı Galata Rıhtımı'na çıkmışlardır. Fransız subaylar Boyoğlu'ndaki Fransız elçiliğine giderlerken İtilaf Devletleri bayraklarıyla süslenmiş sokaklardan büyük törenlerle geçmişlerdir.² 10 Kasım da İstanbul'a gelen İngiliz ve Fransız subaylar muhtelif istekleriyle işgal amacıyla olduklarını belirtecekler ve hatta 11 Kasım'da D.G.Hogarth yeni bir Osmanlı sınırı çizerek Bursa'nın başkentliğinde vilayetsitte sınırlarına varan "Minyatür İmparatorluk" meydana getirilmesini istemekten çekinmeyecektir. Bir gün sonra bir Fransız tugayı İstanbul'a adım atarak 13 Kasım için hazırlıklar tamamlanmış olacaktır.

13 Kasım 1918 İstanbul ve memleketin mukadderatında önemli bir gün olmuştur. İstanbul ile Beyoğlu birbirinden tamamen ayrı düşünür ve hisseder olmuştu. Daha evvel Osmanlı Devleti tarafından ısrarla istenmemesine rağmen 4 Yunan muhribinin

1-TİH.c.I sh.48

2-TİH.c.I, sh.121

filoya katılmasıyla İtilaf Donanmaları Boğaziçine demir attılar.Yere kadar inen işgal devletleri bayrakları,"Zito-Venizelos" yaslı İstanbul'u örümcek ağı gibi sarmıştı.³Bu donanmadan İstanbul'un önemli muhitlerine 3500 kişilik bir kuvvet çıkarılmış ve iki bin kişi de Beyoğlu'na yerleştirilmiştir.Bu kuvvetlerin başkomutanlığını alan General H.F.M.W ilson okul ve resmi binalara yerleşmiş,ancak maiyetindeki subaylar keyfî olarak hususî yerleri de işgal etmişlerdir.⁴ İstanbul Boğazi dışında kalan noktaların işgal edilmesi Osmanlı hükümetinde huzursuzluk yaratmış ve Hariciye Nazırı Reşid Paşa 19 Kasım 1918 de İngiliz ve Fransızlar nezdinde protestoda bulunmuş, ancak Fransızlar mütarekeye aykırı olmadığını,İngilizler de İstanbul'u işgal amacıyla olmadıklarını belirtmekle iktifa etmişlerdir.⁵

Mütarekenin imzalanmaya çalışıldığı günlerde mütarekenin faydalı olacağına inanlar 13 Kasım 1918 de ne kadar aldandıklarını görmüşlerdir."Türk memur ve matbuatı tam bir şaşkınlık içindedir..Bu gün bana yüksek bir makam işgal eden bir memur "müttefiklerin fatihler gibi değil,dost olarak geldiklerini düşünmüştük." şeklindeki The Times haberi umutlar ile zuhuratın farklılığını aksettirmektedir.⁶ 17 Kasım'da Harbiye

3-G.Jaeshke,Kurtuluş Savaşı ili ilgili İngiliz Belgeleri,sh.

29;S.Tansel, age c.I sh.55

4-Jaeshke,K.S.İ.İ.B. sh.29

5-TİH,c.I,sh.124;Tansel,age c.I,sh.57

6-Jaeshke,age sh.29

Nazırı Abdullah Paşa Sadrazam Tefrik Paşa'ya "İtilafa mensub her hangi bir general ve zatın her istediği yapılacak mıdır?" sualiyle keyfilige nihayet vermek isteyecek ancak muvafak olmayacaktır.⁷

Galiplerin kaba davranış ve yersiz istekleri 8 Şubat 1919 da General F.d'Espérey'in ikinci defa İstanbul'a gelmesiyle ayyuka çıkmış ve napolyonvari bir geçit resmiyle Beyoğlu'na yürümüştür. Bu davranışı "Kara Gün " isimli makalesiyle abideleştiren Süleyman Nazif bu general tarafından ölüm cezasına çarptırılmış, ancak uygulanamamıştı. Bu hukukî olmayan davranışlar mesuliyetli bir şahıs tarafından yapılmış olması ayrıca dikkate şayan olup diğer askerlere de sirayet ediyordu. Sarhoş askerlerin vapur vb. açık yerlerde kadınlara saldırmaları ve kapıları çalarak kadın istemeleri bu davranış ve müsamahadan kuvvet almakta olup yer yer münferid hadiselerle sebebiyet vermekteydi.⁸ Bunun üzerine işgal kuvvetleri Anadolu yakasının himayesini İtalyanlara bırakacaklar, İstanbul yakası Fransızlar ve Beyoğlu, Boğaz Hattı İngilizler'in kontrolüne bırakılmıştır.

İngiliz askerleri de yersiz istek, baskı, müdahale, izzet-İ nefis ile oynama hususlarında hiç de Fransızlardan geri kalmıyor, resmî soygunlar yapıyorlar ve keyfî tahliyeler istiyorlardı. Beğendikleri her şeyi karşılıksız alan işgalciler

7-TİH, c. I, sh. 124

8-Tansel, age c. I, sh. 62

keyfî cezalar vermekten de çekinmiyorlardı.Bu uygulamalar mü-
tareke süresince mütemadiyen devam etmiştir.⁹

Beyoğlu'nda her gece işgal kuvvetleri polisi ile an az
yedi sekiz vaka oluyor ve onlardan bir iki kişi mutlaka ölü-
yordu.Beyoğlu'nda bu vakalara karışan Türkler'i koruyan bu çe-
şit kulüblere Türk polisi göz yumuyor,işgal kuvvetlerinin ik-
ramında kusur edilmediği ve cömert davranıldığı için onlar da
bu kulüpleri hoş görüyorlardı.¹⁰ Bu kulüblerin en önemlisi ve
merkez durumunda olanı Kasabın Fehmi'nin kulübüdür.Arapı Hülü-
si'nin Parmakkapıdaki kulübü,alınan müsade üzerine sabahlara
kadar açık bulunuyor ve İtilaf kuvvetleri zabıtasına karşı
yapılan bütün vakaların failleri buraya iltica ediyor ve bura-
dan da daha evvelce hazırlanmış olan gizli yerlere sevk edili-
yorlardı.¹¹

Kroker Palas'taki merkezlerinde toplanan İngiliz Polis
teşkilatı,kendi elemanları tarafından yapılan her hangi bir
baskıya hemen mukabele edilmesini ve mukabele edenlerin ya-
kalanamamasını bir türlü hazmedemiyor ve bu muvafakiyetsizlik
onları çıldırtıyordu.¹²

İstanbul Hükümeti'nin zaafından faydalanıp her an taşkın-
lıklar göstermek için fırsat bekleyen muzır unsurların kötü

9-S.Akşin,İstanbul Hükümetleri ve Millî Mücadele,sh.107-109

10-M.Giray,"Karakol Cemiyeti",YT I,sh.346

11- agm sh.346

12- agm sh.345

emellerini önlemek vazifesini dâima Karakol Cemiyeti üstlenmiş ve bunu mükemmelen başarmıştır.¹³ Beyoğlu'na silah aramak bahanesiyle giren, aradıkları kimselerin üzerinde bulunan cüzdan ve kıymetli eşyalarını da almaya başlayan Ermeni asıllı bir İngiliz Polis çavuşu ile iki İngiliz polisi kaskıvrak yakalanarak bağlanmış ve otomobillere bindirilerek Hacı Osman Bayırı'na götürülmüş ve orada bertaraf edilmişlerdir.¹⁴ Bu tür vakalara her gün rastlanmakta ise de faillerinin izlerine rastlanamamaktaydı.

İstanbul'da Gülhane Parkı'nda, çarşafly Türk kadınlarına taarruz etmeğe yeltenen üç Fransız eri, bıçakla ağır surette yaralanmışlar ve ifade veremedi ölmüşlerdir. Bir saniye içerisinde ortadan kaybolan bu ve bunun gibi vakaların failleri gizli Karakol Cemiyeti mensubudurlar.¹⁵

Yerli hainler sadece Gebze-Kandıra mntıkalarını kasıp kavuranlar değildi. İstanbul Banliyösü demek olan Büyük-Küçük Bakkalköyler'i, Paşaköy'ü haydutları da o civarı cehenneme çeviriyorlardı. Bunların arasında en hunhar ve küstahı Paşaköylü Milti Kaptan'dı. İşgal kuvvetlerinden yüz bulduğu için Türklerde çakı bile bulunmasına tahammül edemeyen işgal kuvvetleri, bu şâkinin pür-silah Kadıköy'üne, Moda'ya, hatta İstanbul'a geçip silahlı dolaşmasına ses çıkarmazlar ve hoş görürlerdi.¹⁶

13-Can, "K.C.N.D." YT IV, sh.258

14-Giray, agm, YT I, sh.345

15-Tevedoğlu, "K.C.I" TK s.94, sh.727; Giray, agm, YT I, sh.345;
F.R.Atay, Çankeya, sh.212

16-E.Nutku, agm, YT II, sh.27

Ayrıca Hristiyan kızı kaçıırır;Paşaköy'de,Büyük-Küçük Bakkalköyler'de bu hareketlerini tasvip etmeyen Rumları temizletir ve bu yapıları Bulgar Sadık Baba'nın üstüne atardı.

Şile'de bakkal ve İskele Gazinosu'nu işleten Todori Yunan ordusunda Kurmay Yarbay olmuş,Mavri-Mira bölge elebaşısı olmakla beraber İngiliz pasaportu taşımakla ayrı bir hususiyet taşımaktaydı.Todori çetesini İstanbul'dan bakkaliye malzemesi diye motorlarla getirttiği sandıklar dolusu çephe ile kurardı.¹⁷ İngiliz himayesindeki Todori çetesi faaliyetlerini hızlandırdığı ve alenileştirdiği bir devrede Karakol Cemiyeti'ne bağlı çeteler tarafından ortadan kaldırılmıştır.

Bu ters tepkilere ekseriya sütütemiz Rum ve Ermeniler'de katılıyor,onlar da bu eşi benzeri görülmemiş tahammül edilmez derecedeki baskı ve zulme karşı baş eğmiyorlardı.Bunların içinde Türklerle işbirliği yaparak,Fransızlarla vuku bulan bir müsademedede hissesine düşen iki Fransız askerini öldüren ve bu yüzden ensesine kadar boğazı kesilerek Guyan'a sürülen Kel Nasib gibi Acarlar da vardı.¹⁸

Karakol Cemiyeti'nin bu işgal kuvvetlerine ve yerli azınlık çetelerine karşı muvafakiyetler kazanmış olmasında İstanbul'un meşhur "Yediler" i olarak isimlendirilen zevatın

17-Can,"Todori Hikayesi",YT II,sh.345

18-Giray,agm,YT I,sh.345-46

cemiyete kazandırılmasının rolü büyüktür.¹⁹ Bu gözünü budaktan esirgemeyen hamiyetli Türk gençlerine Karakol Cemiyeti tarafından verilen "Haydi görelim sizi " emr ve mesuliyeti harfiyen yerine getirilmiş ve böylece Beyoğlu kontrole alınarak²⁰ müslüman Türk ahali ile sadık gayri müslim ahalinin can,mal ve ırz masuniyeti teminat altına alınmış oldu.

19-Yediler şu zavattan müteşekkildi.

- 1-Bahriyeli Yüzbaşı Saffet
- 2-Bahriye Yüzbaşı Arap Ferhat
- 3-Arap Hulusi
- 4-Kasabın Fehmi
- 5-Eczacı Ahmed Numan
- 6-Gazinocu Galatalı Hamdi
- 7-Bahriyeli Küçük Hüseyin Bey

20-Giray, agm, YI I, sh.346; Tevedoğlu, "K.C.I", TK s.94, sh.728

B-PROPAGANDA FAALİYETLERİ

Mondros Mütarekesi'nin akabinde İstanbul'da kurulan Karakol Cemiyeti teşkilatını Anadolu'ya yaymak üzere nizamname, teşkilatnâme ve beyannamelerini Anadolu'ya gönderdi. Ancak bütün çalışmalara rağmen Anadolu'da teşekkül edememiş, Bursa ve daha bazı yerlerde kısa bir müddet faaliyeti hiss olunmuş ise de fiilen teşekkül edememiştir.²¹ Karakol Cemiyeti en çok ihtiyaç duyduğu yerlere, sevkiyatların yapıldığı Kara Deniz kıyı sahillerindeki şehirlerde teşkilatlanmak istemiş, fakat Mustafa Kemal iki başlı bir idareyi mahzurlu görerek buna müsaade etmemiştir. Trabzon'daki bu teşkilatlanma çalışmaları Halil Paşa'nın Rusya'dan Trabzon'a dönüşünden sonra hızlanacak, ancak Mustafa Kemal rıza göstermiyecektir.

Karakol Cemiyeti'nin kurucu azalarından olan Yenibahçeli Şükrü Bey'in kardeşi -Enver Paşa'nın yaveridir.- Nail Bey ; Enver Paşa'nın kardeşi Nuri Paşa'yı hapisten kurtardıktan sonra 3. Enternasyonal Kongresi'ne katılmış, mevzu bahs kongre kararlarını ve çalışmalarını muhtevî propaganda malzemesiyle Trabzon'a gelerek çalışmalarına başlamıştır. Hatta Ankara'ya kadar seyahatini uzatmış ve halka telkinatta bulunmaya başlamıştı.²²

21-K.Özalp, Millî Mücadele, c.I, sh.51

22-A.B.Kuran, age sh.678

Karakol Cemiyeti gümrükleri ellerinde tutan ittihatçıları teşkilata kazandırarak daha serbest faaliyet göstermek istemiştir. Ekabir memurlarının ittihatçılara ve bilhassa Karakol Cemiyeti'ne yardımları dikkate alınırca ittihatçı gümrük memurlarının da kendi üzerlerine düşen vazifeleri deruhte ettikleri muhakkaktır. Hürriyet İtilaf yanlısı İktam gazetesi 13 Mayıs 1919 tarihli yazısıyla gümrüklerdeki bu ittihatçı teşkilatlanmanın önüne geçmek istemiştir.²³

Karakol Cemiyeti 1918 yılının son aylarında teşkilatı genişletmek, millî mukavemeti başarılı ve millete mal etmek için açıktan açığa olmasa bile kahve, ev ve Cuma namazını müteakib yapılan sohbetlerde milleti aydınlatarak propaganda faaliyetleri yürütmüşlerdir. Ancak daha sonraları millî mukavemetin başarılı olması için İstanbul'daki faaliyetlerin durdurulması lazım geldiğine inanan işgal kuvvetleri kontrolleri sıklaştırmışlar ve ma'ruf ittihatçıların evlerine baskınlar yaparak bu vazifelerini ifa etmişlerdir.²⁴ İşgal kuvvetlerinin bu baskınlarda pek muvafak oldukları söylenemez. Çünkü yüksek makamlar işgal eden ittihatçılar bu zevata ve teşkilata azami yardımı esirgemiyor, ve hepsi de aynı ideal için metodları farklı da olsa çalışıyorlardı.²⁵

23-Mehmed Arif, Anadolu İnkılabı, sh.77-8 de benzer malumat vardır

24-Kutay, M.M.Ö.S., sh.166-68; Kutay, K.C.M.M., sh.28-9

25-H. Armstrong, Bozkurt sh.94-5

Baskın ve şiddetle istediklerini elde edemeyen işgal kuvvetleri casusları vasıtasıyla Karakol Cemiyeti'ni zor durumda bırakmak ve nihayetinde yok etmek istemişlerdir. Bunun üzerine cemiyet çalışmalarını yarı alenîlikten çıkarıp, başka bir yöne kaydırmıştır. Din adamlarının saltanat ve hilafete bağlılıklarını, dolayısıyla hiç bir vakaya karışmayacaklarını düşünen işgal kuvvetlerinin bu gafletinden teşkilat vatan için mükemmel istifade etmiştir. Üsküdar Özbekler Tekkesi Şeyhi Ata gündüz çevresindekilere ümit telkinleri yaparak²⁶ propaganda faaliyetlerinde mühim rol oynamıştır.

Propaganda çalışmalarına bir yandan ferde ferd sistemi ile devam eden Karakol Cemiyeti din adamları (imam-şeyh vb.) vasıtasıyla büyük bir muvafakiyet kazanmış ve diğer taraftan gençliğin memleket mukadderatındaki önemi takdir edildiğinden propaganda çalışmaları gençlik üzerine teksif edilmiştir. Cemiyet bu gizli faaliyetlerini en çok yüksek tahsıl gençliği arasında göstererek, yurt sever gençlerin millî mücadeleye iltihaklarını temin ediyor ve bu kültürlü gençler teşkilatın safları arasında çok faydalı hizmetler ifa ediyorlardı. Bu gençler arasında bilhassa tıp ve hukuk fakülteleriyle, mülkiyeliler daha kalabalık ve faal idiler.²⁷

26-M.Kara, Tekke ve Zaviyeler, sh.154

27-Giray, agm, YT I, sh.346 ; Tevedoğlu, agm , TK s.94, sh.728

Karakol Cemiyeti İstanbul halkının muhtelif tabaka ve sınıfından, bilhassa münevver gençler arasında bir hayli taraftar toplamıştı. Bu vatansever gençler arasında bir kısmı İstanbul ve Anadolu'daki teşkilatlarda vazifeler almışlar, İstanbul'dan Anadolu'ya silah, malzeme ve personel kaçırılmasında çalışmışlar,²⁸ böylece memleketin en buhranlı ve karanlık günlerinde üzerlerine düşen vazifeleri harfiyen yerine getirmişlerdir.

28-TİH, c. II, ks. II, sh. 51

C-HALİL PAŞA'NIN KAÇIRILMASI

İttihatçı liderlerin Anadolu'yu terkinden sonra,ittihatçılar alehine şiddetli neşriyat yapılmış ve umumî efkara o derece kötü tanıtılmıştır ki İtilaf Devletleri mümessillerinin bu yolda en ileri hareket ve teşebbüste bulunmaları tabii karşılanabilirdi.Veliahd Abdülmecid Efendi'nin Petit Parisien Gazetesi'ne verdiği 26 Şubat tarihli beyanat bunun en güzel misalidir.²⁹ 1 Şubat 1919 tarihinde kendini fesheddiğini ilan eden Teceddüd Fırkası'nın bütün mallarına el konduğunu ve keyfiyetin Maliye ve Dahiliye Nezaretlerine bildirildiğini ilan eden hükümetin ittihatçılara bakış açısı budur.³⁰ Sabah ve Alemdar Gazeteleri 23-24 Ocak tarihli yazılarında hükümeti uyusuklukla suçluyorlar ve ayrıca sanki ittihatçıların kaçmasına müsaade ediliyormuşcasına tutuklanmadıklarına işaret ediyorlardı.³¹

Hükümetin ittihatçıları tutuklamasındaki sebebler;zaten I.Cihan Harbi ve felaketinden mesul tutuldukları gibi Ermeni tehcirine sebebiyet vermek en önemli suçu teşkil etmekteydi.Her yerli hiristiyan Türk komşusundan intikam almak için fırsat kolluyor,haber götürüp para almak için etrafı tetkik

29-M.T.Gökbilgin,Millî Mücadele Başlarken,c.I,sh.41

30-Gökbilgin,age c.I sh.41;Selek,age,cII,sh.74

31-Akşin,age sh.151

ediyordu. Bu casusların millî mukavemetin eski ittihatçılar etrafında teşkil etmekte olduğunu İngilizler'e haber vermişler ve onlar da bu faaliyetleri boğmak için ittihatçıların tevkifini yaptırmak için hükümete baskı yapmaya başlamışlardı.³² İstanbul Polis Müdüriyeti ittihatçıları Divân-ı Harbe sevk için zat-ı şahaneye suikast, taklib-i hükümet ve 50 bin vatandaşın silahlı mukavemet teşkilatlarına sokulması gibi üç mühim suç isnad ediyordu. Bu sebeble bu tezin kuvvetlendirilmesi için bir kısım ittihatçılar tevkif edilmişti. Bunların içinde Bakırköy'den Suvari Kaymakamı Hacakadınlı Arif Bey ile vaktiyle Talat Paşa'nın muhafızlığını yapan Serkomser Cavit gibi bir çok gizil teşkilat elemanı vardı.³³

Ermeni tehciri hadisesi sanıklarının en önemlilerinden biri olan Diyarbakır Valisi Reşid Bey'in 25 Ocak 1919'de hapisten kaçırılması muhalif basını harekete geçirmiştir.³⁴ Bunun üzerine İngilizler hükümetten tevkiflere başlamasını istemişler ve bir liste göndermişlerdir.

İngilizler'e göre merkezi hükümetin taşrada dinlenmemesinin ana sebebi çoğu açıktaki subay ve İttihat Terakki'nin devamı olan gizli mukavemet komitesinin entrikalarıydı.³⁵

32-Armstrong, Bozkurt sh.95

33-Tansu, age sh.368

34-Akşin, age sh.152

35-Bu teşkilat Karakol Cemiyeti olmalıdır. Çünkü o devirde en kuvvetli teşkilat Karakol'dur. İngilizler düşüncelerinde haklıdırlar. Akşin, age sh.155 de Tunaya, T.S.P. sh.520-3 ü mesned tutarak bunun Karakol olmadığını ifade ederse de bu fikri destekleyici kayıt yoktur.

Dr.Reşid Bey'i kaçıranlar bunlar olduğu gibi bunlar taşraya götürmek üzere silah gizliyor,telefon grevi için para ayırıyor,demiryollarını ve elektirik santrallerini baltalamağa çalışıyor ve son olarak ta propaganda için büyük paralar harcamaya hazırlanıyordu.Bundan dolayı önce merkez devletleri bankaları,ondan sonra da savaşın akabinde kurulmuş bankaları denetlemeye başladılar ve bu iş bitene kadar kapattılar.³⁶

İlk resmî tevkifler,29-30 Ocak 1919 tarihinde İzzet Paşa hükümeti tarafından 27-30 kişinin tutuklanmasıyla gerçekleştirildi.³⁷ Bunlar arasında Kara Kemal,Hüseyin Kadri,Ziya Gökalp,Hüseyin Cahit,İsmail Canbulat,Halil Paşa,Çolak Selahaddin vb. bir çok meşhur ittihatçı vardı.Tevkif edilen ittihatçılar Bekirağa Bölüğü'ne kapatılmışlar,ancak burası adeta bir İttihat Terakki kulübü haline gelmiş,bütün ideal ve silah arkadaşları buraya toplatılmıştır.³⁸ Bu tevkif ve tutuklamalara karşı ne Kara Vasıf ne de arkadaşları Karakol Teşkilatıyla kaskettikleri gayelerden,ne de bu teşekkül'ün azasına yüklediği vazifelerden vazgeçmişler,bilakis aynı yolda yürümeğe devam etmişlerdir.Gene K.G parolalı mühür kullanılmış,gene el altından kendi prensipleri üzerinde durulmuştu.³⁹

36-Akşin,age sh.155

37-Kutay,Fethi Okyar,sh.270;Akşin,age sh.173;Gökbilgin,age c.I sh.39

38-Sorgun,age sh.271

39-Tansu,age sh.346

Böylece gizli teşkilatların bankaları soyarak parasından istifade etmekten menetmiş oldular. Mart başında Tevfik Paşa istifa etmiş yerine Damat Ferid hükümeti kurunca ittihatçılar alehindeki kampanya hızlandırılmış, 10 Mart'da Sait Halim Paşa dahil 60 ittihatçı tutuklanmıştır. Bundan sonra da tevkiflerin ardı arkası kesilmemiştir.⁴⁰

Ermeni katliamı yapmakla suçlanan Kemal Bey idam edildikten sonra onun için Kadıköy'de gizli teşkilatların halkı teşvikiyle büyük bir siyasî protesto havası içinde cenaze merasimi tertiplenmiş ve bu Türk Milliyetçilerinin ilk resmi tepkisi olmuştur.⁴¹ Eski Bab-ı Ali baskını gibi bir baskınla bir kısım halkın, ittihatçıların toplanıp hapishaneye hücum ile mahpusları kurtaracaklarını düşünen İngilizler önce Bekirağa Bölüğü'ndeki nöbetçileri değiştirerek yerlerine kendi askerlerini koymuşlardır. Akabinde bununla da iktifa etmeyerek mahpusların çoğunu Malta'ya nakletmişlerdir.⁴²

28 Haziran 1919 tarihinde Bekirağa Bölüğü'ndeki mahpusların iyi korunmadığını belirten General Milne⁴³'nin düşüncesinde yanılmadığı çok geçmeden ortaya çıkmıştır. Bunun üzerine Ferid Paşa'nın isteğiyle tehlikeli olarak kabul edilen ittihatçılar Dr. Esat, Ahmet Yalman vb. zevat Kütahya'ya sürülmüş,

40-Selek, age c. II, sh. 74

41- age, c. II, sh. 75

42-C. Bayar, Bende Yazdım, c. V, sh. 1530-31

43-H. T. V. D. s. 947, 12. 8. 1919 tarihli

böylece tehlike berteraf edilmek istenmiştir.⁴⁴

İttihatçılar bu mahpusluklarında boş durmamışlar, mahpus olanlarla olmayanlar ziyaret saatlerini memleket menfaatına kullanmışlardır.⁴⁵ Ferik Halil Paşa Bekirağa'da iken hapishane memuru Piyade Zabiti Şadi Bey'le ahbab olarak bir teşkilat kurmuş⁴⁶ ve Talat Bey'i yanına alarak bir kaçış yolu aramaya başlamışlardır. Karakol Cemiyeti kurucularından olan Halil Paşa mahpus iken Karakol Teşkilatı ile alakasını kesmemiş ve hatta Mustafa Kemal'den bu teşkilat vasıtasıyla "Hapishaneden çıkar çıkmaz Anadolu'ya geçiniz. İzmir cephesi kumandanlığı uhdenizde olacaktır. Bazı arkadaşlara gerekli talimat verilmiştir."⁴⁷ emrini almıştır. Artık mahkemelerle uğraşmak yerine firar hazırlıklarına başlanır ve bu hazırlıkları Halil Paşa'nın "Kaçmak için zamanın geldiğini teşkilata bildirdim."⁴⁸ dediği Karakol Cemiyeti'ne bildirir.

44-Jaeshke, K.S.I.I.B., sh.181

45-Kandemir, Mustafa Kemal ve Arkadaşları, sh.90. Yenibahçeli Şükrü Kara Kemal'i ziyaretinde, Kara Kemal ona " Teşkilatı İstanbul'da teksif etmek hatadır, Anadolu'ya geçmek daha d doğrudur. Reis olarak Mustafa Kemal'in tanınmasının daha uygun olacağını" söyler.

46-Tansu, age sh.204 Karakol Cemiyeti'nin Halil Paşa ile Şadi Bey'in anlaşmasında rol oynadığı muhakkaktır.

47-Sorgun, age sh.280; Goloğlu, age c.IV, sh.264

48-Sorgun, age sh.280

Firar planına göre Halil Paşa'nın Bekirağa Bölüğü'nden kaçıışı sırasında Piyade zabiti Şakir Sadi ve kendilerini muhafaza ile vazifeli Teğmen Reşat'da yanında bulunacaktı.7-8 Ağustos 1919 gecesi nöbet sırası muhafız subaylarından Şakir Sadi'de idi.Halil ve Talat Bey önceden hazırlanan inzibat elbiselerini giyerler ve Mülazım-ı evvel Şadi'nin arkasından çıkarlar.Arkalarından da İsmail Çavuş gelmektedir.⁴⁹Harbiye Nezareti'ni geçen kabile ana kapıdan inzibatların dahi geçirilmemesi yönünde aldıkları emirden dolayı çok ısrar ve de Şadi'nin ikna kabiliyeti sayesinde Bayezid Meydanı'na inebilmişlerdir.Karakol Cemiyeti kurucularından olan Yenibahçeli Şükrü'nün bu firar projesine göre ⁵⁰ orada bir sandal bekliyecekti.Karakol teşkilatının mensubu olan Sudi Kartal'ın yeğeni Mülazım Naci bir ağacın dibinde bekliyordu.Buraya vasıl olduklarında saat iki buçuk civarındadır.HalilPaşa firarın devamını şöyle anlatır.⁵¹

"Ağacın altındaki rehber daha önce " Arslan " olarak tesbit edilen parolayı söyledik.Sivil arkadaşımız parolayı tekrar edince hep beraber sahile indik,bizi karşıya geçirecek sandal oradaydı." Halil Paşa'ya 200 fişek ve bir Barebellum tabanca verilir.Sandalı Naci ve bir arkadaşı kullanır.Selimiye

49-Sorgun,age sh.281.Şakir Sadi,Reşad ve İsmail Çavuş'un

Karakol Teşkilatı ile alakası kuvvetle muhtemeldir.

50-Tansu,age sh.204,326

51-Sorgun,age sh.281

civarına çıkarlar.İskele yakınında gene Karakol Cemiyeti mensubu Çolak İbrahim 7-8 kişi ve bir araba ile harekete hazır vaziyette karşılar.Artık İstanbul'da kalamıyacak olan Şadi Bey'de Halil Paşa ile beraber hareket eder.Kısıklı civarına geldikleri zaman bir kişi Yahya Kaptan'ın kendilerini Çamlıvar arkasındaki bir köyde beklemekte olduğunu haber verir.Kafile bu köye geldiği zaman Yahya Kaptan tarafından iyi karşılanır ve burada bir hafta kalırlar.Buradaki son günlerinde İstanbul Teşkilatından(Karakol Cemiyeti Reisi) Kara Vasıf buraya gelir ve Halil Paşa'yı bir kenara çekerek 4000 lira ile şu emri "Paşam Mustafa Kemal'den son bir emir aldık.Batı istikametinde değil,Sivas istikametinde ilerleyerek kendisi ile buluşacaksınız."⁵² iletir.Böylece Karakol Cemiyeti'nin vazifesi bitmiş ve artık yeni emirler bizzat Mustafa Kemal'den alınmıştır.

Yahya Kaptan yeni gelecekleri beklemek üzere kafileyi Arslan Kaptan'a teslim etmiş ve geri dönmüştür.İstanbul'dan Anadolu'ya bütün geçenlerde olduğu gibi bu kaptanlar kendi bölgelerinde kafilelere muhafızlık yapıyorlar ve bir diğerine teslim ediyorlardı.

Eskişehir'e gelen Halil Paşa mevki kumandanı Atıf Bey'in misafiri olarak Müdafa-i Hukuk Cemiyeti'ne mensub Halil Ağa çiftliğinde konaklamışlar ve diğer Müdafa-i Hukukçularla ⁵³

52-Sorgun,age sh.284

53- age sh.296-7

burada görüşmüşlerdir.

Halil Paşa Karakol Cemiyeti ile Anadolu'nun işbirliği neticesinde Bekirağa'dan kaçırılmış ve İstanbul Kuvva-i Milliyecilerinin başı ve aynı zamanda Karakol Cemiyeti'nin Reisi olan Kara Vasıf Bey'in aracılığıyla Anadolu'ya gönderilmiştir.⁵⁴ Halil Paşa ile Batum'da ki Ardahan Kışlası'nda İngiliz hapishanesinde bulunan Enver Paşa'nın kardeşi Nuri Paşa'nın aynı tarihte 8 Ağustos 1919 de kaçmış olması⁵⁵ ve 9 Eylül'de Kafkasya ile ilgili Kazım Karabekir'e bilgi vermesi ve yardım talebetmesi bu firarların aynı merkezden idare edildiği tezi- ni kuvvetlendirmektedir.

Eskişehir Ankara istikametiyle Sivas'a gelen Halil Paşa ve arkadaşları Mustafa Kemal tarafından karşılanmıştır. Ancak ittihatçı propogandasının tekrar başlamaması için tanınan Halil Paşa ile Talat Bey'in saklanması uygun görmüştür. Niha- yet isimleri değiştirilerek kısa bir süre Sivas'ta kalmaları- na izin verilmiştir.⁵⁶ Bu durum Heyet-i Temsiliye'de müzakere edilmiş, Azerbaycan cihetlerindeki bazı umur ve hususatin tes- viyesi zımında o tarflara hareketi münasib görüldü.⁵⁷

54-Goloğlu, age, c.IV, sh.264

55-K.Karabekir.İstiklâl Harbimiz, sh.185

56-M.M.Kansu, age c.I, sh.340

57- age, c.I, sh.341

Halil Paşa para, silah ve cephane istemek üzere ⁵⁸ Bakü'-ya gönderilmiş ve bunun için Erzurum'a yolcu edilmiştir. Kazım Karabekir'de Rus yardımının ehemmiyetine işaret ettikten sonra Ermeniler'le alakalı tatbiketin lüzumuna değinmiş ve onları yolcu etmiştir. Halil Paşa ve Talat Bey Ermenistan'ın doğusundaki Zengezur'u aşarak Azerbaycan'ın Karabağ havalisine ulaşmışlardır.

Karakol Cemiyeti'nin kurucularından olan Halil Paşa yine bu teşkilatın vasıtasıyla Anadolu'ya kaçmış ve Mustafa Kemal tarafından kendilerine verilen emirler mucebince hiç tereddüt etmeden millî menfeata uygun olarak faaliyetlerine burada devam etmişlerdir. Karakol Cemiyeti de Halil Paşa'yı kaçırmak suretiyle onun yaptığı bu faaliyetlerde hak sahibi olmuş ve böylece üzerine düşen bu vazifeyi yerine getirmiş oldu.

58-F.R.Atay, Çankaya, sh.256; Ş.S.Aydemir, Enver Paşa, c.III, sh.547; Tevdoğlu, Karakol Cemiyeti I, TK s.94 sh.757-59

D-ANADOLU'YA SİLAH VE MÜHİMMAT SEVKİYATI

13 Kasım 1918 de işgal kuvvetleri İstanbul'a geldikten sonra mütareke hükümleri mucibince Türk ordusuna ait silah, araç ve gereçleri toplatmışlardır. Depolama işleminin en talihsiz yanı silah ve malzemenin büyük ölçüde İstanbul'da bulunmasıdır. En büyük kışlalar nasıl İstanbul'da inşa edilmişse pek eski zamanlardan beri ananevîleşen bir usul dairesinde orduya ait diğer müesseseler, silah, cephaneye ve malzeme depoları da İstanbul'da yapılmıştır. Halbuki İstanbul işgal altında idi. Mütareke hükümleri mucibince lağvedilen birliklerin subayları, terhis edilen, esaretten dönen, izinli ve tebdil havalı bir çok muvazza ve yedek subay da toplu silah ve cephaneler gibi İstanbul'da toplanmıştı. İstiklâl için lüzumlu olan her şey İstanbul'da düşmanın elinde bulunuyordu.⁵⁹ Millî Mücadelenin kazanılması için bu subay ve zabitanın Anadolu'ya geçirilmesi kafi değildi. Bu zabıt ve eranın ihtiyaç duyduğu silah, mühimmat ve cephanenin mutlaka Anadolu'ya sevk edilmesi lazımdı. Bunun için millî mücadelenin başında yapılacak tek şey bu depoların boşaltılması idi.⁶⁰

Karakol Cemiyeti millî mücadelenin ibtidasından sonuna kadar gizliliğini mümkün mertebe muhafaza etmek suretiyle

59-Selek, age c.II, sh.90

60- age sh.91

teşkilatını geliştirdiği İstanbul'da durmaksızın faaliyette bulunarak Anadolu'ya, şiddetle muhtaç olduğu işe yarar asker ve sivil insan gibi her nevi silah ve mühimmat sevkine muvafak olmuştur.⁶¹

Anadolu'da teşkilatlanmanın başlaması ile birlikte İstanbul ve diğer şehirlerde işgalciler tarafından el konulan silah ve cephane depolarından meşru bir hırsızlık başlamıştı. Eline bir silah, mermi veya harbe yarlıyacak malzeme geçiren her vatandaş bunu Anadolu'ya kaçırmanın yolunu arıyordu.⁶² İşgal kuvvetlerinin büyük dikkat ve titizliğine rağmen yapılan bu silah ve mühimmat sevkiyatı bir gizli teşkilatı lüzumlu hale getiriyordu. Buna rağmen o sıralarda Anadolu'nun şiddetle muhtaç olduğu canlı cansız bütün materyal ve bilhassa depolarda bulunan silah ve cephane Anadolu'ya kaçırılmaktaydı.⁶³ İşgalcilerin muhafazası altında bulunan bu depolardan faydalanmak imkansız gibi idi. Bununla beraber mütarekeden sonra İstanbul'da muhtelif isimler adı altında birçok gizli teşekkül ve teşkilat vücuda gelmiş ve depolardan kaçırdıkları veya başka yollarla sağladıkları silah, cephane ve harp araçlarını öteden beri gizlice yolluyorlardı.⁶⁴

61-Can, agm, YT c. IV, sh. 258

62-İstiklâl Harbi, Kuvva-i Milliye Mücahidleri Cemiyeti Neşr. İst. 1950. sh. 7

63-M. Sanal, "Millî Mücadeleden Bir Yaprak", HT c. II, sh. 8

64-Tansel, age c. IV, sh. 144; Armstrong, Bozkurt, sh. 94

Millî mücadelenin ilk yıllarında bu teşekküller haklarında yakın alaka, yardım ve fedakarlığa mazhar olarak, Damad Ferid Hükümeti ve İngilizlerin kontrolleri altında bulunan anbar ve depolardan geceleri aşırarak suretiyle yeni ordunun muhtaç olduğu mühimmat-ı harbiyeyi ve eşyayı askeriyeyi İstanbul'dan muhtelif zamanlarda alarak Anadolu'ya aktarmağa muvafak olmuşlardır. Umumiyetle İnebolu, Samsun, Trabzon, Zonguldak vb. liman ve iskeleleri kullanmıştır.⁶⁵ Bundan başka kara sevkiyatı da küçümsenmeyecek derecede yapılmaktadır. İstanbul'da ki teşkilat sevkiyatını İzmit yolu ile yapmaktaydı. Karakol Cemiyeti'nin Anadolu yakası teşkilatına Yenibahçeli Şükrü Bey tayin edilmiştir. Yanında Dayı Mesud ve İhsan Bey çalışmaktadır. Henüz askerî menzil teşkilatının kurulmadığı bu devrelerde kara sevkiyatı güçlkle yapılmaktaydı. Deniz sevkiyatı da Ali Rıza Bey tarafından takacılar, mavnacılar, motorcular gibi deniz adamları ve vasıtaları ile Karamürsel ve Mudanya gibi Anadolu iskelelerine yapılmaktaydı.⁶⁶

Anadolu'nun silah ve cephane ihtiyacını temin etmek için Karakol Cemiyeti üzaları komiteler kurup Anadolu'ya gerek insan ve gerekse silah kaçırmak işine koyulmuşlar⁶⁷ ve umumen

65-H. Dağtekin, agm c.I, s.16, sh.2

66-Tevedoğlu, agm, TK s94, sh.727-28

67-E.B.Şapolyo, Mustafa Kemal ve Millî Mücadelenin İç Alemi, sh.22-3

işgal kuvvetlerinin muhafaza ve kontrolündeki silah ve cep-
hane depolarını basarak nöbetçileri yok etmek suretiyle muva-
fakiyet gösteriyorlardı.⁶⁸ İngiliz Yüzbaşısı Armstrong "İs-
tanbul silah ve mühimmat depolarından kaçakçılık yapıldığını
öğrenmiştik. Depoları muhafaza etmek vazifesi bana verildiğin-
den fotoğraflarını almaya, silahlarını saymaya ve dikkat etme-
ğe başladım. Fakat kaçakçılığı önleyemiyorduk. Nöbetçileri tut-
tuk, küçük subayları hapsettik. Ben Haliç'teki büyük silah de-
posuna, bir yana saklanarak vaziyeti tetkik etmeğe karar ver-
dim. Saklanacağım yere zorlukla vardım. Nöbetçiler tetikte idi-
ler. Görülecek olsam vurulabilirdim. Geceleyin Türkler gene gel-
diler. Türkler barut mahzenlerinde rahat rahat sigara içiyorlar
bir kaç tahta kırarak ateş yakıyor ve yemek pişiriyorlardı.
Patlayıcı maddeleri hiç telaş etmeden taşıyorlardı. Kaçakçılık
devam etti." şeklinde anlatmaktadır. Ancak silah anbar ve de-
polarında yazıfeli Türk nefer ve zabitanının gizli teşekkül-
lerdeki kardeşlerine yardım ettiği aşıkardır. O tarihlerde
Mitralyoz Binbaşı olan Cemal Bey Karakol teşkilatı'na dahil
olup, Maçka kışlasındaki cephane ve silahları kuvva-i millîye
emrine teslim ettiğinden⁶⁹ divân-ı harp kararıyla mahkum e-
dilmiş, fakat hayatını kurtarmıştı.⁷⁰

68-Atay, Çankaya, sh.212; Giray, agm, YT I, sh.346

69-A.B.Kuran, O.I.H.M.M., sh.687

70-Tansu, age sh.219

Anadolu'da başlayan mukavemeti kırmanın en kestirme çaresinin İstanbul'dan Anadolu'ya asker sivil bu hareketi devam ettirecek şahsiyetlerin gitmesine mani olamaktı. Anadolu'da zaten esliha ve malzeme yok denecek kadar azdı. Bu noksanlığı telafi edecek hareket ve davranışlara mani olmak lüzumuna inanana⁷¹ işgal kuvvetleri Karakol Cemiyeti ve diğer gizli teşkilatlar haremine casuslar sokmaya başladılar. Bunun üzerine Karakol Cemiyeti tekke ve zaviyeleri, mescid ve camileri, dergahları propaganda, malzeme toplama merkezleri haline getiriyorlardı. Hatta bu yüzden şeyh ve din adamları teşkilata alınmaya başlanmıştır. Şeyh Ata bunların en mükemmel numunesi idi. Gündüz çevresine ümit telkinleri saçan bu insanlar gece silahlanırlar, Üsküdar meydanında İtalyanların kontrolünde bulunan Nakkaş Karakolu'ndan tekkeye kadar olan yolları tutarlar, silah ve cephaneleri tekkeye taşırıldılar. Orada Karakol Cemiyeti azaları eliyle Büyük Çamlıca'nın arkasından dolandırılarak Libali'de ki göz Dr. Esat Paşa'nın çiftliğine aktarılmak üzere Kısıklı İmamı Nuri Hoca'nın Libadi'deki evinin yanındaki mezarlığın içine saklanırlar. Münasib zamanlarda tomruk taşıyan arabaların alt bölümüne yerleştirilerek Alemdağ'ında gizli karargah kuran millî kuvvetlere ulaştırılırdı.⁷²

71-Kutay, K.C.M.M., sh.28-29

72-Kara, age sh.154; Kutay, age, sh.30; Mısırlıoğlu, Kurtuluş Savaşında Sarıklı Mücahidler, sh.264

Bu güzergahı o günlerde M.Sıfır müstear adıyla M.M.Gurubunda çalışan Razi Yalkın "Deniz kıyılarındaki Nakkaşı Karakol'undan tekkeye taşınan silahları ikinci menzile olan Büyük Çamlıca eteğinde Tomruksuyu yolu üzerindeki Dr.Hazım Paşa'nın köşküne yollardı!"⁷³ şeklinde ifade etmektedir.Ancak Dr.Esat Paşa'nın Bulgurlu köyü altındaki büyük çiftliği Ümraniye üzerinden İzmit'e ulaşan yolun güzergahında olduğundan toplanma yolu vazifesi ile silah,cephane ve mühimmat naklinde önemli rol oynamıştır.Said Molla'nın Papas Fro'ya yazdığı Burhan 36 vasıtasıyla ele geçirilen mektubu da bunu dorulamaktadır.⁷⁴

Karakol Cemiyeti reisi Kara Vasıf 1 Aralık 1919 da esliha ve mühimmat nakliyle ilgili bir raporu Mustafa Kemal'e yollamış,buna karşılık Mustafa Kemal'de Kara Vasıf'a 8 Aralık 1919 da esliha naklinin Bafra-Vezirköprü yolu ile yapılmasının uygun olacağını bildirmiştir.⁷⁵ Silah ve mühimmat naklinde Karakol Cemiyeti mensublarından olan Miralay Ömer Lütfi, Binbaşı Naim Cevad Beyler'le,hammal,mavnacı,arabacı,polis ve seyri sefain memurlarının gayretleri tezkara layıktır.⁷⁶

Karakol Cemiyeti'nin en büyük muvafakiyetlerinden biri de 26 Ocak 1920 tarihinde Fransızların denetiminde olan Gelibolu Türk harp malzemeleri deposuna yapılan baskındır.⁷⁷ Bu

73-R.Yalkın,Rahmetli Şeyh Ata,TH,s.5,sh.217-8

74-Bayar,age c.VII,sh.2207-8

75-M.Kemal,Nutuk,c.III,sh.347-8

76-Mehmed Arif,age,sh.77

77-Zürcher,age sh.85

silah ve cephane nakliyesinde Zonguldağ ticaretinin tahtı isticarında bulunan Fransız bandıralı "Kurnilof, Mecda, Vesta" vapurları gibi vasıtalar kullanıyordu.⁷⁸ Bu vapurlar İnebolu ve Samsun limanlarını kullanmaktaydı.

Karakol Cemiyeti muhtelif zamanlarda ve muhtelif vasıtalarla Damad Ferid Hükümeti'nin ve İngilizler'in kontrolleri altında bulunan depolardan, geceleri alınmak suretiyle veya daha başka yollarla İstanbul'dan 56.000 tüfek mekanizması, 320 makinalı tüfek, 1500 tüfek, bir bataryalık top, 2000 sandık cephane, 10.000 takım elbise, 100.000 giyim, nal ve mih, 75.000 matara, 10.000 tona yakın malzeme ve eşya Anadolu'ya kaçırılmıştır.⁷⁹

78-M.Arif, age sh.78; Bu vapurlarda Bahriye Yüzbaşı Gelibolulu Mehmet Kaptan, İsmail Hakkı Kaptan ve refikası vazife deruh-te etmekteydi.

79-M.Arif, age sh.78; TİH, c.II, ks.II, sh.50; H.E.Adıvar, age sh.22 H.Dağtekin, agm, TVD, c.I, s.6, sh.2

E-KAPTANLAR-ÇETE FAALİYETLERİ VE MENZİL HATTI

Milli Mücadele'nin ilk günlerinde İtilaf Devletleri'nden kuvvet alan çeteler her gün Müslüman Türk köylerine baskınlar yapıyorlar ve o bölgede Rum ekalliyeti çoğaltmak için Türklerle meskun yerleri taciz ederek göçe zorluyorlardı. İstanbul'da kurulan ilk millî mukavemet teşkilatı Karakol Cemiyeti buradan işe başlamak mecburiyetinde kalmıştır. Bunun içindir ki o günün şartlarında bu Rum çeteleri ile savaşmak gayesiyle bir takım yerli çete kaptanlarıyla temasa geçmiştir. İbrahim Tali Bey Sivas Kongresi için Sivas'a giren Mustafa Kemal'e "Paşam millî mücadeleye hizmet eden ve gizli çeteleri ve gizli kaptanları .. " uhdesinde toplayan Karakol Cemiyeti diye tanıtmıştı.⁸⁰

Dr. Fahri mütarekeyi takip eden günlerde Kara Kemal'i Bekirağa Bölüğü'nde ziyaretinde ondan aldığı emirler mucebince Yenibahçeli Şükrü ve Dayı Mesud'u aramış ve Dayı Mesud'u Altıyolağzı'ndaki karakolda bulmuştur. Daha sonra birlikte Şükrü Bey'i bulmuşlardır. O'ndan aldıkları direktif, Kocaeli mintikasında buluşmaktır.⁸¹ Böylece belki de Kocaeli

80-Tansu, age, sh.344

81-F.Can, "M.K.N.K", YT II, sh.334

mıntıkası ve Menzil Hattı doğmuş oluyordu.Dr.Fahri bir tavasutla Gebze bölgesine tayin edilir.Fakat bu bölgede Şile'nin (Yeniköy) Rum çeteleri köyleri basarak bütün eşyayı yağma ediyorlar ve insanlara hunharca saldırmaktaydılar.Taşköprü Nahiyesi'ne bağlı Çongurlu Köyü yine böyle bir baskına maruz kalmış ve Dr.Fahri buraya gittiğinde köylünün kendini korumak istediğini öğrenmiştir.Bunun üzerine Dr.Fahri Gebze'ye avdetinde Jandarma Kumandanı Nail Bey'e mevzuyu anlatarak depodaki silahların ehaliye dağıtılmasını istemiştir.Silahların devlet malı olması itibariyle Nail Bey köy muhtarlarından gençlerin listesini istemiş ve mazbata mukabili silahları dağıtmıştır.⁸² Böylece köy gençleri nöbetleşerek muhitlerini korumaya başladılar ve köy girişlerinde parola sorulmaya başlanınca baskınlar azalmıştır.Ancak bu kafi değildi ve ilk adımdan ibaretti.

İlk adımı mensubu Dr.Fahri vasıtasıyla atan Karakol Cemiyeti İstanbul'u Anadolu'ya bağlayan Kocaeli yolunu daima elinde bulundurmak ve kontrol etmek mecburiyetini duymuştur.Bundan sonraki çaba ve gayretleri bu amaca matuftu.Başta Şile Yeniköy'ü olmak üzere Bakkalköy,Paşaköy ve civarı Rumları İngilizler ve Yunanlıların yardımıyla ayrı ayrı müteaddid

83-Can, agm, YT II, sh.335

çeteler teşkil ettikleri gibi İzmit havalisinde de kuvvetli Ermeni çeteleri kurmuşlardı. Geyve boğazında bazı Rum köyleri de bu Rum çetelerin faaliyetlerine katılmışlardı. Ayrıca bu havalideki Karadenizlileri kazanmak millî mücadele için elzem kabul edilmekteydi.⁸⁴

Karakol Cemiyeti'nin aldığı bu ilk tertibat kısmen İstanbul dışına havi idi. Paşaköylü Milti Kaptan işgal kuvvetlerinden yüz bulduğu için Moda, Kadıköy, Büyük-Küçük Bakkalköyler mıntikasını cehenneme çeviriyordu. Pürsilah dolayan bu şaki Hristiyan kızları kaçırdı ve kendine vergi vermek istemeyen Rumları öldürerek bu cinayetleri Bulgar Sadık'ın üstüne atardı.⁸⁵ Bu Üsküdar livası dahilindeki asayişsizlik ve Milti Kaptan'ın faaliyetlerine karşı Jandarma Komutanı Remzi Bey birçok müsbet faaliyette bulunmuştur. Bulgar Sadık ise bu şaki ve çetesini ortadan kaldırarak⁸⁶ yerli ahaliye rahat nefes aldirmiş ve böylece kendisi de takipten kurtulmuştur.

Karakol Cemiyeti'nin diğer bazı yerlerde olduğu gibi bir de Anadolu yakası teşkilatı vardı. Bu mühim işi idare eden, daima tabiatı ve tavırlarıyla arkadaşları arasında sevilen Yenibahçeli Şükrü Bey'di.⁸⁷

84-Cebesoy, age sh.375-6

85-Can, agm, YT II, sh.28

86-TİT 39a no.54276

87-Giray, agm, YT I, sh.346

İlk mukavemeti teşkilatlandıran kuvva-i milliyeciler bundan sonraki faaliyetlerine daha plânlı hareket edebilmek için bölgeyi mıntikalara ayırmışlar ve bu mıntikalara kumandalar tayin etmişlerdir. Maltepe Endaht Mektebi kumandanı olan Yenibahçeli Şükrü Bey⁸⁸ Kocaeli kuvva-i milliye kumandanlığını uhdesine alarak önemli vazifeler ifa eden selahiyeddar bir kumandan olmuştur. Kadıköy mıntikasına Orhan Veysel Bey, Gebze'ye Dayı Mesud, Şile'ye Yusuf Ziya (Şahab), Karatal'a İhsan, Beykoz'a Murad (Korsan), Kefken'e de İpsiz Recep kumandan olmuşlardır. Bu kumandanlara bağlı olarak da Maltepe Endaht Mektebi talim heyetinden Yüzbaşı Fehmi, Yüzbaşı Hulusi, Mülazım Kazım, Kadıköy itfayesinden Mülazım Ali, Mülazım Küçük Osman, Süvari Mülazım Bedri Bey seyyar kumandanlıklara getirilmişlerdir.⁸⁹ Teşkil eden bu mıntikalarda düşman çetelerini imha etmek maksadıyla 22 seyyar gurup oluşturulmuştu. Bu kuvvetlerin başında kahraman zabitlerle tecrübeli ve hamiyetli kaptanlar vardı. Bu seyyar müfrezeler sayesinde Kocaeli mıntikası Hıristiyan çetelerden tamamen temizlenmiştir.⁹⁰

88-Fevzi Çakmak Şükrü Beyi Maltepe Endaht Mektebi'nin başına silah kaçakçılığı gayesiyle kendisinin getirdiğini Ertürk, age, sh.67 de belirtmektedir.

Bu menzil Hattı idarecileri Yenibahçeli Şükrü, İhsan Bey, Kalendor Hasan, Tefvik Sukuti Bey ve Talat Bey dir.

89-Can, agm, Y.T.c.II, sh.29; Goloğlu, age, c.III, sh.32-3

90-Cebesoy, age, sh.376-7

Seyyar müfrezelerin hareketinde Üsküdar Jandarma Tabur Kumandanı Binbaşı Remzi, Mülhaki Atıf, Gebze Jandarma Kumandanı Nail, Kartal Jandarma Kumandanı İzzet, İzmit Jandarma Kumandanı Kerim Beyler'in büyük yardımı olmuştur. Bu müfrezelerin silah ve mühimmat ihtiyacını da Yenibahçeli Şükrü Bey, Karadeniz Boğazi kumandanı Emin Paşa vasıtasıyla temin etmiştir.⁹¹

Bu kuvvetler ilk olarak yerli hıyanet çetelerini temizlemiş, İstanbul-Anadolu koridorunu açık tutmuş, İstanbul'dan karayolu ile kaçırılan silah, cephane ve her türlü harp malzemesini Anadolu'ya aktarmış, İstanbul'un işgalinden sonra da Anadolu'ya geçmek isteyen mebus, kumandan, idare amiri ve her vatandaşını salimen Anadolu'ya getirmiştir.⁹²

Köylünün silahlandırılması, mütaka kumandanlıklarının teşekkülü Rum çete faaliyetlerini engellemeye yetmemiştir. Bunun için yerli müslüman çetelerle işbirliği mecburiyeti hasıl olmuş, Dr. Fahri o sıralarda meşhur bir çete olan Kara Arslan çetesiyle buluşarak, Jandarma Kumandanı Nail, köylünün rıza ve de yardımıyla çeteyi milli mücadele hareketine kazandırmıştır. Belli bir ücret mukabilinde köyleri korumaya başlayan Kara Arslan Gebze'ye rahak bir nefes aldirmiş, artık Gebze dağlarında Rum çeteleri gezemez olmuştur.⁹³ Böylece Gebze havalisinde ilk sabit ve seyyar mukavemet kurulmuş oldu.

91-Can, agm, YT.c.II, sh.29

92- agm, sh.29

93-Can, agm, YT.c.I, sh.394-95; Goloğlu, age, c.III, sh.32-33

Gebze havalisindeki seyyar müfrezelerin muvafak olabilmesi için bir şefe ihtiyaç duyulmuş ve bu durum Şükrü Bey'e yazılmıştır.Şükrü Bey bir kurye ili gönderdiği mektupta bu mıntıka kumandanlığına Yahya Kaptan'ın tayin edildiğini bildirmiştir.Kısa bir süre sonra Yahya Kaptan 12 kişilik silahlı müfrezesi ve Osman Kaptan'la beraber gelerek Gebze'ye yerleşti.⁹⁴ Böylece bölgedeki daimi ordunun temelleri atılmış oldu.

Şile Yeniköy'ü Rum çetelerini silahlandıran,teşkilatlandıran,techizeden,sevk ve idaresini yapan şahıs Mavri Mira teşkilatına mensub Todori isimli bir yarbaydı.Aynı zamanda da bu teşkilatın Kocaeli bölgesi mesulu idi.Bu çetelerin menfi amal ve hareketlerini önlemek isteyen Yenibahçeli Şükrü Bey, Todori'yi ortadan kaldırma vazifesini Yüzbaşı Demir(Hulusu), ve Bulgar Sadık'a vermiştir.Ömerli havalisinde casusluk,yataklık ve kılavuzluk gibi vazifeleri ifa edenleri bertaraf etmek vazifesiyle Osman Kaptan da bu kafileye katılmıştı.Nihayet bir gün Todori bir eğlence sırasında ele geçirilmiş ve kendisinden yeterli malumat alındıktan sonra bertaraf edilmiştir.⁹⁵ Todori'nin izalesi bu havalide yerli Rum çetelerinin belkemiğini kırarak faaliyetlerini engellemiş,Türk-Müslüman ve gayri memnun Hiristiyan ahaliye rahat bir nefes aldirmiştir.

94-Can,agm,YT.c.I,sh.395

95-Can,agm,YT.c.I,sh.345;TİH,c.II,ks.II,sh.51;Cebesoy,age,sh.377.

Istanbul ve Kocaeli yarımadasındaki Türk köylülerini ürkütüp kaçıracak buraya Rumları yerleştirerek, ekseriyetin Rumlarda olduğunu ilan etmek amacıyla teşkilatlanmış Rumlara karşı Karakol teşkilatı tarafından bölgede Yahya Kaptan, Küçük A Arslan, Büyük Arslan, İpsiz Recep, Bulgar Sadık, Dayko, Yüzbaşı Nâil, Yalovalı İbo, Gebzeli Rifat Kaptan, Kuşçubaşızade Eşref müfrezeleri kurulmuş ve bunların faaliyetleri neticesinde Rum idealleri bir süre durdurulmuştur.⁹⁶ Bilahere Eşref Bey Adapazarı milli kumandanlığını üzerine almış ve arkadaşları ile beraber bu mıntıkaya gelerek faaliyetlerine başlamıştır.⁹⁷ Böylece Gebze'de biri sabit diğeri de seyyar olmak üzere iki kuvvet teşekkül etmiş oldu.

Kocaeli mıntikasındaki Rum köylerinin müslüman köylerine sarkıntılık etmesine karşı Yenibahçeli Şükrü Bey Maltepe Endaht Mektebi depolarında bulunan silah ve mühimmatı evvelce Teşkilat-ı Mahsusa'da çalışmış olan çetelere tevzi etmesi Venizelist Rumların ileri gitmesine mani olmuştur.⁹⁸

Karakol Cemiyeti'ne mensub olan Şeyh Ata'nın Özbekler Dergahı'ndan başlayarak kurulan Menzil Hattı bölgedeki Türk nüfusunun kaybolmasını engellemiş, Türk-İslâm ahaliyi Rumlardan korumuş, Anadolu'ya gönderilen silah ve mühimmatın salimen

96-TİH, c. II, ks. II, sh. 50-51

97-Cebesoy, age, sh. 376

98-Tansu, age, sh. 218

yerine vasıl olmasını sağlamış, ayrıca Anadolu'ya geçmek isteyen subay, asker vb. bütün şahısları Anadolu'ya geçirmek vazifesini mükemmelen deruhtu etmiş ve dolayısıyla millî mücadele tarihinde ehemmiyetli bir yere sahip olmuştur.

F-İSTİHBARAT VE MUHABERE FAALİYETLERİ

İtilâf Devletleri dahilî inzibat, azınlıkları koruma, otonom bölgeler kurma, Anadolu'ya yapılacak her türlü yardımı önleme bakımından aldıkları tertibatlarla karşılık Anadolu insanı da kendi mal ve can emniyetini sağlamak için kurdukları gizli teşkilat ve cemiyetlerle Anadolu adına istihbarat yapmayı, harp malzemesi kaçırmayı ve insan sevkiyatını sağlama gibi hususlarda en verimli çalışmayı sağlamak üzere muhtelif teşkilatlar vücuda getirmişlerdir.⁹⁹ Bu teşkilatların başında en kuvvetli ve gizli olanı Karakol Cemiyeti'dir. Bu gurub ve teşkilatların faaliyetleri arasında Anadolu'ya silah ve cephaneye sevkiyatı, ecnebi düşman kuvvetleriyle millî harekate alehdar zümreler ile köministlik hakkında istihbarata taalluk etmekteydi.¹⁰⁰ Bu faaliyetlerin içerisinde en önemli yeri istihbarat vazifesi tutmaktadır.

Esasen İstanbul'un Mart 1920 tarihine kadar geçen zaman içerisinde Anadolu'ya yapmış olduğu silah ve mühimmat sevki, Anadolu'nun ihtiyaçlarını karşılaması mümkün değildi. Halbuki başta Karakol Teşkilatı olmak üzere gizli teşkilatlar Anadolu için elzem olan düşman harekati ve faaliyetleri, millî

99-Himmetoğlu, age, c.I, sh.80

100-Kuran, O.I.H.M.M., sh.625

kuvvetlerin durumu, çetelerin faaliyetleri gibi mühim ve hayati konularda Anadolu'nun ihtiyacını karşılamaktaydılar.¹⁰¹

Karakol Cemiyeti'nin kurucusu ve reisi olan Kara Vasıf, milli mücadele döneminin başlarından 1920 Mart'ına kadar geçen zaman müddetince İstanbul'da Anadolu'nun İstanbul mümesili olarak bulunmuştur.¹⁰² Hatta 1920 Mart'ından evvel Ankara'dan İstanbul'a milli kuvvetler temsilcisi olarak gelmiştir.¹⁰³ Kara Vasıf'ın millî mücâdeleye hizmet edenlerden biri olduğu için ve hizmeti mesbuk bulunduğundan Mustafa Kemal ile çok iyi bir diyalogu vardı.¹⁰⁴ Mustafa Kemal ile Kara Vasıf'ın bu yakın dostluğu elbette Kara Vasıf'ın Anadolu mümesili olmasında etkili rol oynamıştır. Anadolu adına çalışmak gibi mühim bir vazife yüklenen Kara Vasıf, mühtelif zamanlarda meydana gelen mühim vakalar hakkında kendi ve umum mülahazalarını Anadolu'ya göndererek Millî Mücâdele'ye muavenet ediyordu. Ayrıca sadece kendi mülahazalarını değil, Anadolu'nun bilmesini istediği mevzuları da iletliyordu. Anadolu ile Kara Vasıf arasında meydana gelen haberleşmeyi o vakit Ankara'da bulunan 20. Kolordu Kumandanı Ali Fuat vasıtasıyla yapılmaktaydı. Kara Vasıf Anadolu'ya iletmek istediği malumatı bazen bir mektup, bazen de bir telgraf halinde Ankara'da bulunan Ali Fuat Bey'e gönderiyordu. Bu telgraf veya mektubu alan Ali Fuat

101-Himmetoğlu, age, c. I, sh. 80

102-Cebesoy, age, sh. 116

103-A. E. Yalman, Yakın Tarihte Gördüklerimiz Geçirdiklerimiz, c. II, sh. 162

104-Kılıç Ali, Hatıralarını Açılatıyor, sh. 78-9

bu vesikaları okuyarak, Mustafa Kemal'in bulunduğu mahale bir hulasasını gönderiyor ve daha sonra vesikanın aslını da gönderiyordu.¹⁰⁵ Ali Fuat sadece Anadolu ile İstanbul'un irtibatını sağlamakla kalmıyor, garpta bulunacak komutanlara yapılacak tebligat ve tevziatı da deruhte ediyordu.

İstanbul matbuatı adına Ekim 1919 da Mustafa Kemal ile Harbord görüşmesine ait bir mülakât yapan Ebu'z-Ziya Velid, bu mülakatda "Harbord ile ne görüştünüz", "İstanbul mümessili tayin ettiğiniz Vasıf Bey ne zaman gelecekler " suallerine cevap alamamıştır.¹⁰⁶ Böylece Kara Vasıf'ın İstanbul mümessilliği Mustafa Kemal tarafından resmen teyit edilmiş oluyordu. Harbord İstanbul'a geldiği zaman İstanbul'daki Millî Mücadeleciler'le görüşmüş ve onlara harekat pılanları hakkında malumat vermiştir. Bunun içindir ki Harbord "Bizim nerelere uğrayıp, nerelerden geçeceğimizi gösteren program kendilerine verildiği için, hiç şüphe yok ki, her uğradığımız yerde ki Millî Mücadele mensupları bizim geleceğimizden evvelce haberdar edilmişti."¹⁰⁷ cümleleriyle İstanbul'daki görüşmelerin neticelerinin Anadolu'ya iletildiğini teyid ediyordu.

105-Cebesoy, age, sh.116; Selek, A.1, c.II, sh.232

106-Kansu, age, c.II, sh.112; Tevedoğlu, Mustafa Kemal Harbord Görüşmesi "IV", TK, s.81, sh.589

107-Tevedoğlu, "Mustafa Kemal Harbord Görüşmesi III ", TK, s.80 sh.536

Karakol Cemiyeti reisi Kara Vasıf iş başında bulunsun v veya bulunmasın kuvva-i millîyeye taraftar olan münevverlerle Anadolu arasındaki irtibatı temin ve muhaberatı idare ediyordu. Bilahere de Anadolu'nun İstanbul mümessili olarak ortaya çıkmıştı. Halil Paşa'yı Bekiraga Bölüğü'nden kaçıran yine Karakol Cemiyeti idi ve ona Mustafa Kemal'in "Sivas istikametine geliniz " emrini teşkilat reisi Kara Vasıf vermişti.¹⁰⁸ İstanbul merkez kumandanı İsmet ve muavini Karakol teşkilatının kurucusu olan Japon Rıza Beyler bu faaliyet ve yakınlıkların neticesinde Ocak 1920 de Ankara'ya gelerek Mustafa Kemal ile görüşmüşlerdir.¹⁰⁹

Anadolu mümessili olarak İstanbul'a tayin edilen Kara Vasıf, Mustafa Kemal tarafından General d'Esperey ile görüşmeye memur edilmiş ve bu gaye ile İstanbul'a yollanmıştı. Bu tayin ve görüşme hususu Sait Molla'nın Papas Fro'ya yazdığı mektuplarda da açık olarak görülmektedir.¹¹⁰

Mustafa Kemal Anadolu'ya geçtikten sonra en büyük ihtiyacın istihbarat olduğunu görmüş, bu sebeble Millî Mücadele'ye yakın gördüğü veya bizzat Millî Mücadele'nin içinde yer alan bazı şahısların tayinlerinin mühim noktalara yapılmasını

108-Sorgun, age, sh.284

109-Karabekir, age, sh.385-6; Kansu, age, c.II, sh.474-5

110-Kılıç Ali Hatıralarını Anlatıyor, sh.27

istemıştır.¹¹¹ Böylece haber alma, istihbarat ve askerî faaliyetler istenilen şekilde ele alınmış ve kolaylaştırılmış olacaktı. Karakol Cemiyeti azaları Anadolu'ya ve Millî Mücadele'ye taraftar olması itibariyle istihbarat ve diğer işlerde en tabii olarak vazife almışlardır. Mustafa Kemal Adana'da iken bu gaye ile Kurmay Albay Ömer Lütfi Bey'i İstanbul'da bulunan Rauf bey'in yanına göndermiştir.¹¹²

Kara Vasıf bir gizli teşkilatın reisi olmaktan öte Anadolu adına istihbarat yapan, yapılmış olan istihbaratı derleyip toparlayan, lüzumu halinde danışmanlık yapıp etüdler gönderen bir şahıs mevkiindedir. 23 Ağustos 1919 da Ankara'ya gelmiş olan Kara Vasıf 20. Kolordu Kumandanı Ali Fuat Bey ile Batı Cephesi Kumandanlığı meselesini görüşmüş ve Refet Bey üzerinde mutabık kalmışlardır.¹¹³

Kara Vasıf'ın Anadolu adına istihbarat yapmayı, İstanbul'da Millî Mücadele lehinde faaliyet gösteren münevverler ile Anadolu arasındaki rabıta ve irtibatı sağlamayı vazife olarak kabul etmesinde Mustafa Kemal ile yakın dostluklarının etkisi olduğu gibi kadim ve daimi dostu Rauf Bey'in de büyük fonksiyonu vardır.¹¹⁴ Haziran 1919 da Amasya'da bazı komutan ve

111-Cebesoy, age, sh.234; Selek, age, c. II, sh.257

112-Akşin, age, sh.75

113-Cebesoy, age, sh.179; Jaeskhe; K.S.İ.İ.B., sh.59

114-Cebesoy, age, sh.74

zevat ile görüşen Mustafa Kemal burada alınan kararları İstanbul'da ki zevata bildirmek için mektuplar yazmıştır.¹¹⁵ Mustafa Kemal tarafından İstanbul'daki zevata yazılan mektuplar Müseyin Rauf Bey'in fikrine uyularak orada bulunan Maliye Müfettişi Arif Bey vasıtasıyla İstanbul'da bulunan Kara Vasıf Bey'e gönderilmiş ve tevziat onun vasıtasıyla yapılmıştır. Alınacak olacak cevaplarda yine kararlaştırıldığı gibi Kara Vasıf vasıtasıyla Mustafa Kemal'e bildirilecekti.¹¹⁶ Kara Vasıf ve arkadaşları İstanbul'da dahil buldukları Karakol Cemiyeti sayesinde muhitlerini genişletmişlerdir. Bu sayede bazı zevatla temasları kolaylaşmıştır. Zaten Mustafa Kemal İstanbul'da bulunduğu sıralarda bu Karakol Teşkilatı'yla temas geçmişti.¹¹⁷

Anasya'da kendisine kurye ile gelen mektup ve emirleri alan Kara Vasıf derhal faaliyete geçerek temaslarına başlamış, Sadrı Esbak Müşir Ahmet İzzet Paşa ile sabık Meclis-i Ayan Reisi Ahmet Rıza, Nafia Nazırı Reşit Beyler'in mütealalarını alarak mutemed adamı ile Ankara'ya Ali Fuat Bey'e yollamıştır.¹¹⁸ Bu raporları alan Ali Fuat bunları okuyarak önce hülasasını sonrada vesikanın aslını Mustafa Kemal'e göndermiştir.

115-N I, sh.35;N, III, sh.916-7.v.27

116-Cebesoy, age, sh.74

117-Cebesoy, age, sh.75

118-Cebesoy, age, sh.91

Bu faaliyetlerle Ankara irtibat sağlayıcı bir merkez durumuna gelmiştir.

Kara Vasıf sadece İstanbul'da olup biten hadiseleri öğrenmek ve Anadolu'ya aktarmaktan öte bölgedeki hadiselerle alakalı istihbaratı da bildirmektir. I Aralık 1919 da Batı Trakya Türkler'inin ayaklanmak istediklerini bildiren bir telgraf göndermesi¹¹⁹ istihbarat faaliyetlerinin hududlarını gösteren bir numunedir.

Kara Vasıf'ın İstanbul'daki millî kuvvetler temsilcisi olmasının yanında en önemli vazifesi Millî Mücadele'ye taraftar münevverler ile Anadolu'nun irtibatını sağlamaktır. Karakol Teşkilatı Anadolu'ya insan ve silah göndermesinin yanısıra milliyetçi hareketin İstanbul kolu olarak da çalışmıştır. Kara Kemal'in Mayıs 1919 da İngilizler tarafından tutuklanarak Malta'ya gönderilmiş olmasına rağmen, bu defa Kara Vasıf ve Kemaleddin Sami İstanbul'daki milliyetçi istihbarat elemanları olarak hizmet vermişlerdir. Bu hizmetlerini Harp Dairesi telgraflarının gizli kodlarını kullanarak ifa etmişlerdir.¹²⁰ Karakol Cemiyeti ile Anadolu'nun muhaberatını makamının şifresinden istifade ederek Mustahkem Mevkiler Kumandanı Miralay Galatalı Şevket Bey yürütüyordu.¹²¹ Hatta Kara Vasıf ve

119-NI, sh.406-7; NIII, v.298; Goloğlu, age, c.II, sh.203

120-Zürcher, age, sh.83

121-Cebesoy, age, sh.375

Rauf Bey'in Anadolu'ya çektikleri telgraflar yine bu kanaldan yapılmaktaydı.Harp Dairesi ile Anadolu'nun irtibatını Karakol Cemiyeti sağlamaktaydı.¹²²

Mustafa Kemal ve Kazım Karabekir,İstanbul'da bulunan İsmet Bey gibi zevat ile diğer alakalı yerlere yazdıkları yazılarını yine Galatalı Şevket Bey vasıtasıyla yapmaktaydılar. Saffet Bey'in Erzurum ve Sivas'a götürdüğü layiha hakkında Mustafa Kemal'in sormak istediği mevzuları 13 Aralık 1919 tarihinde Galatalı Şevket Bey vasıtasıyla sorar.¹²³ Zaman zaman Kazım Karabekir'de ihtiyaç duyduğu mevzularda bizzat Galatalı Şevket'e başvurarak malumat alıyordu.1920 yılının başlarında meydana gelen Konya ve Biga hadiseleri bütün Anadolu'nun dikkatini çekmiştir.Kazım Karabekir 28 Şubat 1920 tarihli telgrafla Galatalı Şevket'den Konya ve Biga hadiselerinin sebeplerinin ne olduğunu,Anzavur'un İstanbul ile irtibatını,irticai cemiyetlerle alakalı fikirlerinin ne olduğunu sormuştur.Bu sırada 12.Kolordu Kumandanı Fahreddin Bey İstanbul'a gelmişti.Kazım Karabekir Galatalı Şevket Bey'den İsmet, Rauf ve Erzurum Mebusu Necati Bey ile görüşerek bu ziyaretin sebeplerinin kendisine bildirilmesini istemiştir.¹²⁴

122-Zürcher, age, sh.102

123-Karabekir, age, sh.422-3

124-Karabekir, age, sh.491

Galatalı Şevket sadece İstanbul'da olan hadiselerle alakalı malumatı aktarmaktan başka dışarıdaki kuvvetler ile alakalı malumatı da yolluyordu.17 Ekim 1919 tarihli telgrafla "Amiral Bristol'un Türkiye'yi taksimi bile dahilî ihtimaldir. Millî Teşkilat'ı takviye ve hükümdar ve hükümetle müttehiden çalışmak lazımdır.Amerika bölgeyi mandasına almak için Türkiye,Ermenistan,Gürcistan,Azerbaycan,mandasıyla beraber almak istiyor." ¹²⁵ isteğini bildirir.Böylece Anadolu,Amiral Bristol'un Anadolu'yu paylaşmadan yana olduğu anlaşılır,

Sivas Kongresi öncesi Halide Edib'in Mustafa Kemal'e mektup yazarak mandadan yana olduğunu bildirmesi,Anadolu temsilcisi olan Kara Vasıf'ın da kendisi gibi düşündüğünü bildirmesi manda konusunun ciddi bir şekilde gündeme gelmesini sağladı.Ağustos 1919 da 12.Kolordu Kumandanı Selahaddin Bey ile Sivas-İstanbul arasında merkez rolü oynayan Ali Fuad Bey İstanbul'daki Millî Mücadele'ye taraf münevverlerin Amerikan mandası konusunda birleştiklerini Mustafa Kemal'e bildirirler.¹²⁶ Bu malumatın muvacehesinde Mustafa Kemal münevverlerin bir rapor hazırlayarak Amerika,Vilson ve Kongre'ye müracatla neticeye gitmet istediklerini düşünerek kesin olarak buna karşı çıkacağını ifade eder.¹²⁷ Manda konusuyla alakalı olarak Kara

125-Karabekir,age,sh.377-8

126-Goloğlu,age,c.I,sh.114;Selek,age,c.II,sh.233-34

127-Kansu,age,c.I,sh.192-93

Vasıf Bey, Ahmed Rıza Bey, Ahmed İzzet Cevad, Çürüksulu Mahmut Paşa, Raşad Hikmed, Cami, Reşid Sami, Esat Paşa gibi bir çok zevat ile görüşmüş ve bunların doğrultusunda bir mektup göndermiştir.¹²⁸ Bu mektupta Enver Paşa vb. bir çok eski ittihatçılarla alakanın Anadolu'yu müşkil duruma sokacağı ve bu münasebetle İngiltere'nin düşman, Amerika'nın da ehven-i şer ilan edilmesinin uygun olacağı belirtilmektedir. Amerika'ya sunulacak olan matbu rapor, bütün cemiyetler, fırkalar ve efkar yoklandıktan sonra ekseriyet-i azimeye göre kaleme alınmıştır. Bu mektubu alan Ali Fuad hülasasını tel ile daha sonra da asıllarını Mustafa Kemal'e göndermiştir.¹²⁹ Mustafa Kemal 19 Temmuz'da verdiği cevabda istiklâl fikri ile manda fikrinin birleşemeyeceğini ve bu konuda verilecek kararların millet nazarında ehemmiyeti olamayacağını ifade etmiştir.¹³⁰ Hiç kimsenin şu anda manda konusunda yetkili olmadığını belirten Mustafa Kemal bu konuyu Sivas Kongre'sine bırakmıştır.

Sivas Kongresi için Anadolu'ya gelen Kara Vasıf kendisiyle beraber, İngilizler'in bol miktarda para ile Millî Mücadele'yi dağıtmak için ajanlarını Bektaşiler gibi gurublar üzerine gönderdiklerini havi malumatı da getirmiş ve bunun üzerine karşı tertibatlar alınmıştır.¹³¹ Kara Vasıf

128-NI, sh.100-101

129-Cebesoy, age, sh.171; Kansu, age, c.I, sh.177

130-NI, sh.102-103; Karabekir, age, sh.121

131-Cebesoy, age, sh.157

İstanbul'dan hareket etmeden evvel 7 Ağustos 1919 tarihli bir telgrafla " Şekavet-i adiyenin tenkili ve asayişin şayan-ı takdir bir surette sağlanması lüzumuyla,İngilizler'in Cevdet ve Kamuran Ali kardeşleri bir isyan çıkarmak vazifesi ile Anadolu'ya yolladığını,bunu beceremezler ise Rauf Bey'le Mustafa Kemal'i vuracaklarını tafsilatıyla haberdar etmiştir.¹³² Sivas Kongresi son içtimalarına doğru manda meselesi ele alınmış,Kara Vasıf ile Hami Bey'in lehte konuşmalarına rağmen kabul edilmemiştir.¹³³

Mustafa Kemal Amasya'da iken Hürriyet ve İtilâf,Nigehbancılar ve İngiliz Muhibleri Cemiyeti bir blok teşkil etmişlerdir.Blok,Ali Kemal ve Said Molla gibi bazı eşhas da anasır-ı gayri müslimeyi tahrik etmektedir.Galatalı Şevket bu durumu bir tel ile Anadolu'ya bildirmiştir.04na göre bu kuvvetlere karşı kuvvetle değil vazifeli bir memuru Adapazar'ı bölgesine göndererek bu propagandalara alet olanları elde etmeğe çalışmak,ancak buna muvafak olunamadığı takdirde karşı faaliyete geçerek çarpışmak doğrudur ve ayrıca bu konuda Bursa ve Ankara'nın nazarı dikkati çekilmiştir.¹³⁴ Bölge ile alakalı tayin ve azınlıklar hakkında malumat verilmesi Galatalı Şevket vasıtasıyla istihbaratın her muhite nüfuz ettiği

132-Karabekir,İ.H.sh.143

133-U.İğdemir,Sivas Kongresi Tutanakları,sh.47-70

134-NIII,sh.1123;ves.171;Kansu,age,c.II,sh.436

anlaşılmaktadır.

Galatalı Şevket bir başka telgrafında¹³⁵ "Adapazarı ve havalisindeki isyandan Padişah, Damat Ferid, Adil Bey, Said Molla Ali Kemal vb. zevatin nasıl istifade ettiğini havi mektubu kurye ile gönderdiklerini, Adapazarı bölgesinde Hikmet Bey'e muhalif bir zatın kuvva-i millîyeyi teşkilatlandırdığı ve umum halkın bu teşkilata dahil olduğu" bildiriliyordu. Adapazarı havalisinde Hikmet vb. şahısların çeteler teşkil ettikleri ve kuvva-i millîyeye karşı savaştıklarını ifade ile bu çetelerin harekate başlaması, muhalif blokun alenî hareketi, Nigehbancılardan bir günde hapisten çıkarılması, polis müdürünün muhalif bulunması, önemli makamlarda alehdar zevatin bulunması kuvva-i millîyenin yenileceği manasına gelebilir denilmektedir.¹³⁶

Mustafa bir yandan çete ve çetecilik faaliyetleriyle uğraşırken diğer yandan meclis seçimleriyle uğraşmaktadır.¹³ Ekim 1919 tarihli telgrafıyla¹³⁷ Meclis-i Mebusan seçiminin ehemmiyeti, İtilaf Devletleri'nin müdahalede bulunup bulunamayacağını, İstanbuldaki dahilî vaziyetin ne olduğunu, işgale ne gibi tertibatlar alındığını, İstanbul'daki zabıta, jandarma, gizli ve celi kuvvetlerin ne olduğunu sormaktadır. Bu telgrafa Şevket Bey 20 Ekim de cevap vermiştir.¹³⁸ Bu telgrafla

135-NIII, sh.1125-27; Kansu, age, c. II, sh.437

136-Kansu, age, c. II, sh.436-37

137-NIII, 1126-30

138-NIII, sh.1130-31

meclisin toplanmasında bir mahzur olmadığı ve İstanbul'daki kuvvetlerin kafi olduğu ve gizli teşkilatla çalışmanın mecburi olduğu ifade edilmiştir.

Bütün gizli ve açık teşkilatlar Meclis-i Mebusan seçimlerini kendi lehlerine çevirebilmek için çok faal çalışmışlardır. Karakol Cemiyeti de bütün kuvvetiyle çalışarak, mülga İttihat Terakki'ye taraftar şahısların son Osmanlı Meclisi'ne girmesini sağlamak istemişlerdir. Meclis-i Mebusan'ın bu cihetle mütecanis bir heyek olmaktan uzaktı. Karakolcular'ın ileri gelen iki siması Kara Vasıf ile Kara Kemal bu çalışmaların neticesinde meclise girmişlerdir.¹³⁹

Meclis-i Mebusan seçimleri neticesinde İstanbul'da bile ittihatçı ve Müdafa-i Hukukçular kazanmışlar ve ekseriyeti ellerine geçirmişlerdir.¹⁴⁰ Ayrıca Hüseyin Rauf, Bekir Sami, Kara Vasıf gibi Heyet-i Temsiliye'den veya taraftar şahısların seçilmesi daha ehemmiyetli bir hadisedir.¹⁴¹

Seçim kararı verildiği vakit meclisin nerede toplanacağı hususu konuşulmaya başlanmıştır. Heyet-i Temsiliye meclisin Anadolu'da toplanmasını, ancak ekseriyetin ise İstanbul'da toplanmasında ısrar ettiği görülüyordu.¹⁴² Kara Vasıf İstanbul'da

139-Tansu, age, sh. 346

140-Tunaya, T.S.P., c. II, sh. 154

141-Gökbilgin, Milli Mücadele Başlarken, c. II, sh. 164

142-Yalman, age, c. II, sh. 45

bulunan millî teşkilat ile temasta bulunmak üzere 25 Ekim de İstanbul'a gelmiştir.¹⁴³ Mustafa Kemal 20 Ekim tarihli telgrafıyla meclisin İstanbul'da toplanmasının mahzurlarını açıklayarak, karşı çıkmak istemişse de Kara Vasıf tarafından gönderilen 30 Ekim tarihli telgraf bu kararı değiştirmiştir. Bu telde bir çok zevatın görüşlerinin alındığı ve bu temasların neticesinde meclisin İstanbul'da toplanmasının mecburi olduğu belirtiliyordu.¹⁴⁴

Kara Vasıf ile Mustafa Kemal Galatalı Şevket vasıtasıyla meclisin nerede toplanacağı hususunda bir çok yazışmalar yapılmışlarsa da netice alınamamıştır. Bunun üzerine Mustafa Kemal İstanbul'da olan komutanları 7-10 Kasım tarihleri arasında toplantıya davet etmiştir. Bu kişilerin arasında Kara Vasıf da vardır. Heyet-i Temsiliye üyelerinin de katıldığı bu içtimalarda bir çok mevzular müzakere edilmiş ve şu kararlar alınmıştır.¹⁴⁵

1-Meclisin İstanbul'da toplanması mahzur ve tehlikelere rağmen memleketi zor duruma düşürmemek için kabul edilmiştir ve ancak bütün emniyet tedbirlerinin alınması mecburidir.

2-Heyet-i Temsiliye Anadolu'da vazifesine devam edecektir. Mecburiyet hasıl olmadıkça Hükümet-i Merkeziye ve Meclis-i M Mebusan ile resmi muhaberatda bulunmayacaktır.

3-Sulh konferansından kabul edilmeyecek bir karar çıkarsa nizamname mucibince hareket edilecektir.

143-Gökbilgin, age, c. II, sh. 126; Jaeschke, Kronoloji, sh. 73

144-NIII, sh. 1132-36

145-NI, sh. 272; Aydemir, Tek Adam, c. II, sh. 126, 135.

Toplantı kararlarının ilanından sonra Mustafa Kemal bu mebuslardan mecliste bir gurub kurmalarını istemişse de bu istek yerine getirilmemiştir.¹⁴⁶ Galatalı Şevket Bey, meclisin açılmasında olduğu gibi açılmasından sonra da muhabere ve istihbarat faaliyetlerine devam etmiştir. Kara Vasıf'ın İstanbul'da bulunduğu sırada Anadolu'ya gönderilen mühim istihbarat mevzularından biri de Yahya Kaptan hadisesidir.¹⁴⁷ 20 Kasım 1919 tarihli telgrafta Yahya Kaptan'ın bu havalide ahaliye kötülük yaptığı ve Gebze Kaymakamının muhaliflerle düşüp kalktığı belirtilerek değiştirilmesi istenmektedir. Mustafa Kemal ile Kara Vasıf'ın sık sık haberleşmesine vesile olan bu hadise Yahya Kaptan'ın ölümü veya öldürülmesiyle neticelenmiştir.¹⁴⁸

Karakol Cemiyeti adına İstanbul ile Anadolu'nun irtibatını sağlayan Miralay Galatalı Şevket'in vermiş olduğu bir diğer malumat da Said Molla'nın Papas Fro'ya göndermiş olduğu mektupların bir hülasesini alakalı yerlere göndermesidir.¹⁴⁹ 4 Kasım 1919 tarihli telgrafıyla Bozkır isyanı'nın altında Nigehbancılıkların, İngilizlerin bulunduğu bildirilmiştir. Ayrıca bölgedeki Nigehbancı şahıslarla alakalı geniş malumat da verilmekteydi.¹⁵⁰ Bir diğer telgrafla da Çerkes Reşid Bey'in bulunduğu bölgede faaliyetleriyle davaya zarar verdiği, Celal

146-Tansu, age, sh.346

147-NIII, sh.1157-59

148-NI, sh.322-3; Özalp, Millî Mücadele, c.I, sh.69-70

149-Özalp, age, c.I, sh.69-70

150- age, c.I, sh.70

Bey bahanesiyle İngiliz faaliyetleri verilmekteydi.¹⁵¹

Meclisin açılmasından sonra Mustafa Kemal mebuslarla bir iki günlük içtima yapmak üzere Ankara'ya davet eder.¹⁵² Ancak bu mevzu mebuslarda bir paniğe sebebiyet vermiş ve yine Karakol teşkilatından Kemaleddin Sami bir telgrafla başta Harbiye Nazırı Cemal Paşa olmak üzere mebusların düşüncelerini iletmıştır. Mustafa Kemal bu istihbaratlar sayesinde sağlam kararlar verebilme imkanı bulmuştur.¹⁵³

İtilâf Devletleri'nin verdiği nota yüzünden Harbiye Nazırı Cemal Paşa istifa etmiş, bunun üzerine Mustafa Kemal yine Galatalı Şevket Bey vasıtasıyla Rauf Bey'den mebusların toplanarak hükümeti düşürmelerini istemiştir. Ayrıca İtilâf Devletleri tecavüzatda devam ettikleri takdirde Mebusların Anadolu'ya geçmesini istiyordu. Bu hadiselerde görüldüğü veçhile Şevket Bey vasıtasıyla yapılan muhaberede bu devrede Rauf Bey ön plana çıkmıştır. Rauf Bey Ocak 1920 tarihli telgrafıyla¹⁵⁴ hükümetin bir süre daha ırkasının yerinde olacağı ve İtilâf Devletleri'nin Osmanlı Devleti ve Meclis-i Mebusan için henüz daha kati bir karar vermediklerini bildirmekteydi.

İstanbul'da zuhur eden hadiseler günü gününe Galatalı

151-Özalp, age, c.I, sh.71

152-NI, sh.339

153-NI, sh.342

154-NI, sh.373; NIII, sh.1196, ves.229

Şevket Bey vasıtasıyla Mustafa Kemal'e bildirilmekteydi. Meclis-i Mebusan başkanlığına Mustafa Kemal'in getirilmesinin doğru olmayacağı yine bu kanaldan Mustafa Kemal'e iletilmişti.¹⁵⁵ Bu telgraflarla kendisinin kuvva-i Millîye'nin resikarında kalmasının daha doğru olduğunu öğrenen Mustafa Kemal fazla ısrar etmemiştir. Nihayet 12 Ocak 1920 de toplanan meclis Mustafa Kemal'i reis seçmediği gibi Müdafa-i Hukuk Gurubu da kurulmamıştır. Ancak mühim bir vazife olarak addedilecek Misak-i Millî kabul edilmiştir.

Galatalı Şevket'in 6 Şubat tarihli telgrafı¹⁵⁶ Salih Paşa'nın haberleşme merkezinden haberdar olduğunu bildirmektedir. Ayrıca hükümetin nasıl kurulacağı, Fevzi Paşa'nın Harbiye Nazırlığı şansı, Mustafa Kemal hakkında gayri kanuni muamelelerin tahkiki, Akbaş cebhaneliği soygunu hakkında malumat ile İzmir'deki Yunan kuvvetleri hakkında malumat vermekteydi.¹⁵⁷ Mustafa Kemal derhal bir cevabi telgraf yazarak kabine hakkındaki mülahazalarını bildirmiştir.

Mart 1920 başlarında İstanbul'dan çekilen telgrafla Kara Vasıf¹⁵⁸ İtilâf Devletleri'nin Yunan hattı karşısındaki Kuvva-i Millîye hattının 3 km. geriye çekilmesi için hükümete

155-NIII, sh.1197-98; ves.230a; Tansel, age, c.III, sh.16

156-NIII, sh.1200, ves.233

157-NIII, sh.1214-15, ves.242a; Tunaya, age, c.II, sh.343

158-NIII, sh.1214-15

nota verdiğini ancak nota reddedilince İtilâf Devletleri'nin yeni bir nota verdiklerini ve bunun üzerine kabinenin 3 Mart 1920 de istifa ettiğini, dolayısıyla bir Damad Ferid hükümetinin ufukta görüldüğünü bildirmiştir. Böylece Mustafa Kemal hasta yatağından en sağlam malumatı almakta ve lüzumlu kararı verebilmektedir. Rauf Bey'in 11 Mart tarihli telgrafı yeni ve azim bir tehlikeyi işaret ediyordu. İtalyan kaynaklarından alınan malumata göre İstanbul işgal edilecektir ve bazı mebuslar tevkif edilecektir.¹⁵⁹ İstanbul'un işgaline kadar geçen zaman içinde Anadolu'nun istihbarat ve muhaberesi sadece Karakol Teşkilatı azaları vasıtasıyla değil, diğer zevatdan da istifade edilmektedir.

Mondros Mütarekesi'nden sonra İstanbul'da kurulan Karakol Cemiyeti Mustafa Kemal'in Anadolu'ya geçmesinden sonra Anadolu'ya; İtilâf Devletleri'nin düşünceleri, faaliyetleri, İstanbul'daki eşhas ile alakaları, yerli azınlıklara yaptıkları yardımlar ve onların faaliyetleri, Millî Mücadele'ye taraftar zevadın fikir ve faaliyetleri, bölgedeki yerli çetelerin faaliyetleri, havalideki emniyet ve asayiş durumu ile meclis çalışmaları gibi ehemmiyetli konularda istihbarat sağlayarak, Millî Mücadele'nin kazanılmasında şeref payı sahibi olmuşlardır.

159-NIII, sh.1228, ves.255a

G-ANADOLU'DA YAYILMA FAALİYETLERİ

İttihatçıların mütarekeden sonra da olsa İstanbul'da mühim bir kuvvet oldukları muhakkaktır. İttihatçılar yer altı faaliyetlerinde muvafak olmanın istiklâl için kafi gelmediğini ve Anadolu'da teşkilatlarını teksif etmek ihtiyacı duyduklarında bir lider arayışına başlamışlardır. Böyle bir zamanda ilk liderlik teklifi Ahmet İzzet Paşa'ya yapılmış ve onun bir çok istekle cevap vermesi ve Mustafa Kemal'in Anadolu'da tutulmuş olması sebebiyle bu teklif Rıza Bey tarafından Mustafa Kemal'e yapılmıştır.¹⁶⁰ Abdullah Paşa'nın Harbiye Nazırlığı sırasında vuku bulan bu hadiseler esnasında Esat Paşa'nın Mustafa Kemal ile diyalogda olduğu ve onun istediği tayinleri yaptırmaya çalıştığı görülmektedir. Ancak kaynaklardaki malumat ile bu tayinlerdeki rollerini tesbit ve teyit etmek mümkün olamamaktadır.¹⁶¹

Mustafa Kemal daha İstanbul'da iken ittihatçı liderlerden Kara Kemal ile İsmail Canbulat'ın evinde buluşmuştur. Daha sonra ikinci bir görüşme zuhur etmişse de Tefvik Paşa'nın kaçırılması gündeme geldiği için bir neticeye varılamamıştır.¹⁶²

160-Çavuşoğlu, Gizli Plan, YT.c.I, sh.263-4

161-Mustafa Kemal'in Anadolu'ya geçişinde İttihat Terakki'nin gizil planın ve Karakol Teşkilatı'nın rolü olduğu Zürcher, age, sh.114 ifade edilir.

162-Kutay, Fethi Okyar, sh.274-5

Mustafa Kemal'in Anadolu'ya geçmesinden sonra buralarda kabul edildiği görülünce artık bazı ittihatçılar kendisine iltihak etmekte bir beis görmemişlerdir. Bu durumu Hüsameddin Bey (Ertürk) şöyle izah etmektedir.¹⁶³

"İstanbul'da çalışmaya başlayan Gizli İttihat Terakki Umumî Merkezi ile onun yürütme kurulu olarak teşekkül etmiş olan K Karakol Teşkilatı'na bağlı olarak İstanbul'da açılan Karakol Teşkilatı şubelerinin Mustafa Kemal'e bağlı teşkilat temellerini kabul ettikleri görülmektedir. Bunun iki ana sebebi vardır.

1-İttihat Terakki Umumî Merkezi'nden olan Beylerbeyili Ali İhsan Bey, bir Fransızca mektubu Ahmet Hilmi Bey'e yazdırarak Fransız elçiliğine, diğeri İngilizce olarak Ahmet Rustem Bey tarafından yazılan ve İngiliz Albay Dons'un masasına bırakılan mektuplarla, İttihat Terakki'nin memleketde hala kuvveti elinde bulundurduğu ve dolayısıyla bütün müzakerelerin ittihatçılarla yapılmasının lüzumlu olduğu bildiriliyordu. Ancak Albay Dons'un fikrinin ittihatçılarla görüşmeme olduğunu İngiliz Rıfat vasıtasıyla öğrenmişlerdir. Böylece İttihatçılar gizli gizli İttihat Terakki adına çalışmak yerine bütün teşkilatlarıyla Müdafa-i Hukuk nizamnamesini tatbik etmeye başlamışlardır. Belki de Fransızlar aldıkları bu mektuplar sayesinde Kara

163-Ertürk, age, sh.146-48

Vasıf ve arkadaşlarıyla temasa geçmişler, hatta Mustafa Kemal'in bir dostu ile kendilerinin siyasi hüviyete haiz bir memurlarının buluşmasını teklif etmişlerdir.¹⁶⁴

2-Berlin'de bulunan İttihat Terakki Fırkası'nın liderlerinden Talat Paşa, İstanbul'da bulunan Kara Kemal'in tayin ettiği gizli İttihat Terakki Umumî Merkez azalarına ve Anadolu'da bulunan bazı ittihatçılara bir mektup yazmıştır. Bu mektupta Meşrutiyet ilan edilirken Enver Paşa'nın etrafında toplanıldıysa bu günde memleket ve milletin selameti için Mustafa Kemal'in açtığı bayrak etrafında toplanmalıdır.¹⁶⁵ diyerek birlik ve beraberliğe davet ediyordu. Bu mektuptan sonra ittihatçıların bir kısmı gizli başkomutan ve komutanlar peşinden koşmaktansa Mustafa Kemal ile onun güvenin kazanmış komutanların arkasından gitmeye başlamıştır.

Karakol Teşkilatı İttihat Terakki erkenı tarafından ve İttihat Terakki'nin yerine onun vazifelerini ifa etmek üzere kurulmuş bir teşkilat ve küçük bir nüvesi olduğundan, Anadolu'da ise ittihatçıların maksad ve gayelerinin hoş karşılanmadığından, hatta takip ettikleri yollarda bazı şüpheli hadiselerin olmuş olmasından dolayı bu gurub ve ileri gelen mensubları Anadolu tarafından hoş karşılanmıyordu.¹⁶⁶ Zaten Kara Kemal de

164-Cebesoy, age, sh.94

165-Zürcher, age, sh.119

166-Himmetoğlu, age, c.I, sh.86-87

Bekirağa Bölüğü'nde mahpus ikenkendisini ziyarete gelen Menzil Hattı mesulu Yenibahçeli Şükrü Bey'e teşkilatı Anadolu'ya kaydirmalarını ve Mustafa Kemal'i lider olarak kabul etmelerini söylemiştir.¹⁶⁷ Bütün bunların yanında İzmir'in işgalini takip eden günlerde Karakol Cemiyeti'nin ilk etapta işgal edilen bölge veya yakınlarında olmak şartıyla Anadolu'ya yayılma-başladığı görülmektedir. Bilhassa Erzurum Kongresi ile başlayan günlerde Karakol Cemiyeti memleketin dört bir tarafına cemiyetin nizamname, talimatname ve beyannamelerini gönderdiği anlaşılmaktadır.¹⁶⁸

Mustafa Kemal ve arkadaşlarının Karakol Cemiyeti ve gönderdiği evrakla karşılaşması Erzurum Kongresi'nin yapılmakta olduğu günlerde olmuştur. Cemiyetin Erzurum Kongresi mukarreratının ilanından sonra sanki bu kararları tanımıyormuş gibi kendi talimatname, nizamname ve beyannamelerini göndermiş olması huzursuzluk yaratmıştır.¹⁶⁹ Mazhar Müfit Karakol Cemiyeti ile bu karşılaşmayı "Bu arada bir de Karakol Cemiyeti diye bir şey karşımıza çıkıvermişti. Bu cemiyet ve propagandası bütün mesaimizi, Erzurum Kongresi'nin henüz gelişen faydalı çalışmalarını, Mustafa Kemal Paşa'nın bütün ileriye ait plân ve mülahazalarını top yekün silip süpürecek bir gaileydi"¹⁷⁰ şeklinde

167-Kandemir, M.K. ve A., sh. 90

168-Y. Özkaya, T. İ. S. C. T., sh. 17; Zürcher, age. sh. 119 (Ağustos 1919)

169-Özkaya, age, sh. 17 Evrakın dağıtılış sebebi olarak kongre

kararlarının tanınmaması olarak gösterir ki doğru değildir,

170-Kansu, age, c. I, sh. 136

anlatır.Hakikaten Karakol Cemiyeti'ne bakılan yegane nokta-i nazar budur.

Mustafa Kemal ve arkadaşları Karakol Cemiyeti'nin nizamname,Talimatname ve beyannamelerini aldıktan sonra işin ciddiyet kazandığını görmüşlerdir ki bunu Mustafa Kemal,"Biz Erzurumda kongre mukarreratının her tarafça anlaşılmasına ve mütehtiden tatbikatını temin esbabına tevessül ederken "Karakol Cemiyeti'nin Teşkilat-ı Umumîye Nizamnâmesi,, ve Karakol Cemiyeti Vezaif-i Umumîye Talimatnâmesi,, diye matbu bir takım evrakın,bütün orduya,kumandan,zabit,herkese tevdi olduğundan haberdar edildik"¹⁷¹ şeklinde ifade eder.Bu matbu evraklar Karakol Cemiyeti'nin İstanbul'da gizli bir cemiyet olarak kurulduğu ve bütün yüksek kumanda heyetine,ordu makamlarına,idare emirlerine müessir telkinatta bulunduğu,cemiyetin nizamnâme,talimatnâme ve emirlerini tebliğ etmektedir.Mustafa Kemal bunu 3.Kolordu vasıtasıyla öğrenmiştir.¹⁷² Ancak Ağustos 1919 başlarındaki bu hadise ve Karakol Cemiyeti'ne ait bütün bilgiler sadece Kazım (Dirik) Bey'in kolordudan getirdiği talimatname ve nizamnâmeden öğrenilmiştir ki bu da cemiyeti tanımaya

171-NI,sh.72;TA,Karakol Cemiyeti m.c.21,sh.294;Zürcher bu durumu Mustafa Kemal'in liderliğini sarsıcı olarak görür. Ayrıca bu evraklarla Mustafa Kemal'in başkumandan tayin ve ilan edildiğini,29 Ağustos da haberdar olduğunu kabul eder.age,sh.119

172-Kansu,age,c.I,sh.137;Tansel,age,c.II,sh.85-6

kafi gelmemiştir.¹⁷³ Karakol Cemiyeti'nin bu matbu evraklarını bütün ordu makam ve mensublarına ve bu arada Anadolu'daki sivil teşkilata dağıtmış olduğunu yine 15.Kolordu zabitanına ordu müfettişliğine ve diğer makamlara tevzi edilmek üzere gönderdiğini bu evraklardan anlamak mümkündür.¹⁷⁴

Mustafa Kemal ve arkadaşları Karakol Cemiyeti'nin teşkilatı hakkında malumat sahibi oldukları vakit çok sinirlenirler.Çünkü bu sıralarda Sivas Kongresi hazırlıkları yapılmaktadır ve bunun için Sivas valisi ile hararetli müzakereler yapılmaktadır.¹⁷⁵ Mustafa Kemal Karakol Cemiyeti'nin gönderdiği matbu evrakları okuyan kendisine en yakın arkadaşlarının bile bu işi kendisine atfettiklerini,bir çok şüphe ve tereddüde düştüklerini,hatta Mustafa Kemal'in bir taraftan kongrelerle alenî ve millî müşterek mesaide bulunurken bir taraftan da esrarengiz ve müthiş bir komite teşkiliyle iştigal etmekte olduğu zehabına düştüklerinden,yaptıkları bütün işleri kendisinin nam ve hesabına yapılmasını hiç bir vakit kabul etmemiştir.¹⁷⁶

Karakol Cemiyeti'ni kuranlar,kurulduğu yer,bahsettikleri kuvvet ve topluluğun bir blöften mi ibaret,yoksa hakikaten

173-Kansu,age,c.I,sh.138

174-age,c.I,sh.139

175-Age,c.I,sh.137

176-NI,sh.73

bir çoğunluğa, bir iktidara, samimi bir vatan kurtarıcılığı gayretine mi istinat ettiği Mustafa Kemal tarafından bilinmediği için buna tepki göstermiş ve cemiyetin faaliyetlerinden memnun olmadığını ifade etmiştir.¹⁷⁷ Mustafa Kemal'e göre Erzurum Kongresi muvafakiyetle nihayetlenmiş, şark vilayetlerinde tam bir ittihat sağlanmış olduğu bir devrede bir gölge teşekkülünün ortaya çıkması vatan müdafası yolunda sarf olunan gayretleri kuvvetlendirmeyeceği gibi bilakis zayıflatacaktır.¹⁷⁸ Karakol Cemiyeti'nin bir teşeddüd ve tereddüd vesilesi olarak sa'yi dağıtacağına inanılmaktaydı.

Anadolu'nun bir çok yerinden Karakol Cemiyeti ve faaliyetleri ile alakalı bir çok malumat 9 Ağustos 1919 da Mustafa Kemal'e ulaşmıştır. 9 Ağustos 1919 tarihli toplantıda Mustafa Kemal¹⁷⁹ "Görüyorsunuzki muhtelif yerlerden aldığımız haberler bu gizli cemiyetin tarafımızdan kurulduğu zannının yayıldığını gösteriyor. Biz nifak unsuru halinde bu cemiyetin gizli, müphem, karıştırıcı mesaisine fırsat vermek ve müsaadekar bütün çalışmalarımızı geriletir ve hatta bozabilir" ifadeleriyle düşüncesini belirtir ki hakikaten Anadolu'nun muhtelif yerlerindengelen haberlerde, efkar-ı umumîde bir tereddüd hasıl

177-Kansu, age, c. I, sh. 139

178-Age, c. I, sh. 138

179-Age, c. I, sh. 139

olduğu ve ekser yerlerde cemiyetin Mustafa Kemal tarafından kurulup gizli surette faaliyete geçmiş olduğu zannının yayıldığı anlaşılmaktadır.

Mustafa Kemal ve arkadaşları Karakol Cemiyeti'nin teşkilat nizamnamesi ve vezai-i umumîye talimatnamesi'nden rahatsız olmuştur. Bunun sebebi ise, birincisi Vezaif-i umumîye talimatnamesinde bahsedilen "Millî Ordu", "Başkumandan", "Büyük Erkan-ı Harbiye", "Ordu, Kolordu, Fırka Kumandanı ve Erkan-ı Harpleri müntehab ve mansub olunmuş mektum ve hafi tutulur. Bunlar suret-i mahremanede hafiyyen ifa ederler." vb. şeklindeki ifadelerdir.¹⁸⁰ Karakol Cemiyeti'nin teşkilatından haberi olmayan ve Millî Mücadele'ye taraftar veya muhibbanından olan kumandanların bundan rahatsız olacağı muhakkaktır. Trabzon Valisinin Mazhar Müfit'e yazdığı mektupta bu rahatsızlık açık olarak görülür. Bu mektupta¹⁸¹ "Mesaimden memnun değilseniz bunu şimdiden haber vermenizi rica ederim. Bu takdirde daha önceden istençilmek ve her hangi bir haysiyetsiken bir muameleye maruz kalmak istemem. Benim de en az bir izzet-i nefis sahibi olduğumu, haysiyetli ve şerefli bir insan olduğum göz önünde tutulmalıdır. Karakol Cemiyeti'nin vezaif-i umumîye hakkındaki talimatına göre, ya kolundan tutulup atılacağımı, ya da asılacağımı peşinen kabul etmekliğim gerekiyor. Yerime oturacak vali tayin

180-NI, sh.73

181-Kansu, age, c.I, sh.140

bulduğuna ve bunun adının şimdilik gizli tutulduğuna dair olan tebligatın muhafaza-i esrar noktasından vaki ısrarını nazara almayarak ve hatta aramızdaki yakın dostluğun icablarını bir istisnaya vesile kılarak beni haberdar etmenizi rica ediyorum." diye yazar ki bu mektup Mazhar Müfit tarafından Mustafa Kemal'e okunmuştur. Mustafa Kemal mütessif olarak valiye "Böyle bir cemiyetle uzaktan yakından alakalarının bulunmadığını, Erzurum Kongresi mukarreratı dışında hiç bir karar ve tamime uyulmamasını ve faaliyetlerinden memnun olduklarını, ayrıca bundan sonra İstanbul'dan gelecek her türlü emir ve talimatdan haberdar edilmesini" yazdırmıştır.

15. Kolordu Kumandanı Kazım Karabekir 17 Ağustos 1919 tarihli yazısıyla 3. Kolordu Kumandanlığı Vekaleti'nden Karakol Cemiyeti hakkında malumat istemiştir.¹⁸² 22 Ağustos 1335/1919 tarihli 12. Kolordu Kumandanı Selahaddin Bey imzasıyla 15. Kolordu Kumandanlığına gelen yazıda ¹⁸³ Karakol Cemiyeti'nin talimatnamesinin yayınlanmasına izin verilmediği belirtilmektedir.

Bütün bunlara rağmen Mustafa Kemal cemiyetin Anadolu'da fazla nüfuzlu olamayacağına inanmaktadır. Kendilerinin açık olmasından dolayı milletin desteğini aldıklarını, eğer teşkilat

182-ATASE, kl. 323, 5-2793, dos. nu. 60-4

183-ATASE, kl. 323, 5-2793, dos. nu. 60-4

nizamnamesi ve talimatnamesindeki kuvvetler bulunsa idi, memleketin bu duruma düşmemesinin gerektiğinin şuurundadır.¹⁸⁴ Yine de bu cemiyet hakkında fazla malumatları olmaması ve esrarını muhafaza etmesi rahatsızlığa sebebiyet vermektedir.

İki başlı bir mücadelenin Millî Mücadele'ye fayda değil zarar getireceğine inanan Mustafa Kemal Karakol Cemiyeti'nin getirdiği idamlı tehdit esasına dayalı meçhul bir merkez, bir başkumandan ve bir takım kumandanlara iteate mecbur bırakmaya kalkışması çok hatarnak idi. Bunun neticesi olarak ta bütün ordu mensuplarında yek diğerine karşı bir adem-i emniyet ve tevhüş başladı. Bütün ordu, kolordu, fırka vb. kumandanlar kendi yerlerine kaim olan gizli komutanların kimliğini ve ne zaman kendi yerlerine geçeceğini ve ne gibi muamelatda bulunacağını merak ederek tevehhümata kapılmışlardır.¹⁸⁵

Bütün bu namüsaid şartları düzeltmek için Mustafa Kemal derhal birer mektup yazarak kumandanları ikaz etmiş ve bu talimatname, nizamname ahkâmını asla tatbik mevkiine koymamalarını istemiş ve tahkikat yaptırdığını bildirmiştir.¹⁸⁶ Bu Cemiyetin bilhassa doğuya da karışmamasını ve tevhidi bozmamasını temin için aşiret reislerinden Mutki Aşireti Reisi Hacı

184-Kansu, age, c.I, sh.141

185-NI, sh.73-4

186-NI, sh.73; Tansel, age, c.II, sh.87-9

Musa,Şirnaklı Abdurrahman,Dirveşli Ömer,Misarlı Resul,Garzanlı Cemil Çeto,Bitlis sabık mebusu Sadullah,Şeyh Mahmud ve Nursinli Şeyh Hayaleddin Efendi gibi şahıslara ¹⁸⁷ ve İstanbul'da bulunan Abdurrahman Şeref,Kara Vasıf,Cami,Rıza Bey,Ahmed İzzet Reşid Akif,Ferid Bey,Halide Edib vb.zevata birer mektup yazarak Anadolu'daki durumun nezaketinden ve bu tür talimat ve nizamnamelere uyulmamasını istemiştir.¹⁸⁸

Bu mektupların içinde en önemli olanı elbetteki Kara Vasıf'a yazılmış olanıdır.Burada¹⁸⁹ "tarafımızdan tanzim edilen ve dağıtılan "teşkilat talimatnamesi" ve "vezaif-i umumîye nizamnamesi" Erzurum Kongresi mukarreratında tesbit edilen esasa mutabık olmadığı,tatbikatta mahzurları görüldüğü,umumî ve millî birliği bozacağından ve bu yüzden tatbik edilmemesi lazım geldiği"ifade edilmektedir.

Mustafa Kemal ve arkadaşları Karakol Cemiyeti hakkında kati malumatı Sivas Kongresi arefesinde almışlardır.Mustafa Kemal 4 Eylül sabahı Sivas'a girdiği sıralarda yakın arkadaşı İbrahim Tali Bey "K.G., parolalı Karakol Teşkilatı'nın Reisi Erkan-ı Harp Miralayı Kara Vasıf eliyle kaleme alınmış bir nizamnamesini uzatarak' "Paşam,Millî Mücadeleye hizmet eden ve gizli çeteleri,gizli kaptanları,gizli zabitleri,gizli erkan-ı

187-Kansu,age,c.I,sh.139;

188-Age,c.I,sh.142-43

189-N.Arsan,Atatürk,c.IV,sh.296;Tansel,age,c.II,sh.88

harpleri sinesinde toplayan gizli mukavemetin bütün şubelerini kucaklayan Karakol Teşkilatı'nın bu nizamnamesini yazan Kara Vasıf Bey'de buradadır.."190 demiştir.Bu önemli malumatı alan Mustafa Kemal Kara Vasıf ile manda konusunda görüş teatisinde bulunurken söz Karakol Cemiyeti'ne gelmiş ve aralarında şu konuşmalar geçmiştir.191

Mustafa Kemal,

—Kuzum Vasıf Bey,bu gizli mücahidler kimlerdir ve nerededirler ? bahusus bütün bu gizli teşekküllerin başkumandanı kimdir ? şunları biz de bilelim,öğrenelim.

cevaba fırsat vermeden,

Sizlerin maksadı mülga İttihat Terakki'yi ihya etmektir. Bu suretle iktidarı yeniden ele geçirmek istiyorsunuz.Bunların farkındayım.Sizin gizli başkumandanınızın adını da söyleyeyim. Bu Enver Paşa'dır.

Kara Vasıf,

---Hayır,Paşam,yanılıyorsunuz,bizim başkumandanımız sizsiniz. Talat Paşa Berlin'den bize gönderdiği talimatta,O'nun açtığı bayrak altında birleşiniz." diye yazmıştır.

---Ben Mondros Mütarekesi üzerine İstanbul'a gelince kurulmuş olan bu Karakol Teşkilatı'nın hedefini çok iyi öğrendim.Galip

190-Tansu,age,sh.343-44

Zürcher,"Kara Vasıf'ın ne yapıp ettiğini Mustafa Kemal ile görüştüğünü"age,sh.119;Ertürk,age,sh.149 da Kara Kemal'in kurduğu istihbarat teşkilatıyla Kara Vasıf'ın tutuklanacağını haber aldığından Yzb.Ali Rıza tarafından Anadolu'ya getirildiğini ifade eder.

191-Tansu,age,sh.344-46

devletlerin nazarından İttihat Terakki'nin faaliyetlerini gizlemek için bulduğunuz usul budur.Hedefiniz mülga partinin gayelerinin aynıdır.Yeniden iktidara gelmek,aklınızca yeniden memleketi gelişigüzel maceraya sürüklemek istiyorsunuz.Hepinizin hala Rusya'da olan sabık Başkumandan vekili Enver Paşa ile irtibatınız devam ediyor.Aziz Miralayım,bu teşkilatınızın işgal edilmiş şehirlerde devam edip etmemesine karşı bir şey diyemem.Yalnız burada yani memleketin istiladan uzak kalmış şehirlerinde bir partizan siyasetine yer yoktur.Burada ki teşkilatın ismi "Anadolu ve Rumeli Müdafa-i Hukuk Cemiyeti'dir. Eğer bizimle çalışacaksanız bu nam altında hareket edeceksiniz. Bu teşkilatın hedefi,evvela memleketi düşman istilasından kurtarmak,sonra da müstakil ve hür bir milletin layık olduğu devleti kurmaktır.Ne Bâb-ı Âli baskınına,ne Yıldız yağmasına ve ne de her hangi bir maceraya aramızda yer verecek tek bir kimse yoktur.Memleketin her tarafında,ister istilaya uğramış olsun,ister müstakil bulunsun,Müdafa-i Hukuk teşekküllerine,onun şubelerine,bu davaya inanmış samimi kimselere yer verilecektir.

---Zatı devletleri,Karakol Teşkilatı nizamnamesindeki zevaddan şüphe buyurmakta iseniz de Karakol Teşkilatı'nın temin etmekte olduğu faydalardan biri bu teşkilatın gûya sizinle bir olmadığı zehabını düşmanlara vererek zahiren ayrı,hakikatde

aynı yolda çalışmasına imkan bulmasıdır.Böylece galip devletlerin nazarlarından bir ve beraber olduğumuzu gizlemiş olacağız.

---Karakol Teşkilatı,rumuzuyla,talimatıyla ve hatta şahıslarıyla ilga ve iptal edilmiştir.Vasıf Bey,bilmem lafımı anlayabildiniz mi..?

Böylece Karakol Teşkilatı ilga edilerek,bütün teşkilatlar kongre kararıyla Anadolu ve Rumeli Müdafa-i Hukuk Cemiyeti adıyla birleştirilmişlerdir.

Mustafa Kemal kendisinin başkomutan olduğunu öğrenmesi kendisini tatmin etmemiştir.Çünkü kendisine göre bu cevap makul ve mantıki olamazdı.Teşkilatın kuruluşunda hiç bir rolü yoktu,muvafakati de alınmamıştı ve her hangi bir vesile ile haber de alamamıştı.¹⁹² Kara Vasıf,Mustafa Kemal'e "Her şeyi hazırlayan,nizamnameyi teksir eden,her tarafa gönderen bendim.Maksadım bir terör ve tehdış uyandırarak zaafa düşer olanları silkindirmeyi temin eylemekten ibaretti." demişse de Mustafa Kemal kendisini affetmemiştir.¹⁹³

Karakol Cemiyeti bu ikazları pek fazla dikkate almamış olacak ki çalışmalarına devam etmiş ve hatta İstanbul'da

192-NI,sh.74

193-Kansu,age,c.I,sh.254;Zürcher,Mustafa Kemal'in Karakol'u reddetmesinin sebebi olarak,Karakolcuların kendisini takip etmemeleri,hareket serbestliğini kısıtlamaları ve sesli olarak mandayı desteklemeleri olarak belirtir.Age,sh.121

bulunan Anadolu ve Rumeli Müdafa-i Hukuk Cemiyeti ileri gelenlerinin her iki teşkilatın nizamnamelerini tatbik ettiler. Ne Kara Vasıf ne de arkadaşları teşkilatlarından vazgeçmiş, yine K.G parolalı mühür kullanılmış ve yine gizli çalışmalar devam etmiştir.¹⁹⁴

Mustafa Kemal 12 Mart 1920 de Şevket Bey'e tahriren yazdığı tamiminde bir çok zevatdan bu konuyu duyduğunu ve Karakol nizamnamesinin, bir çoklarını millî teşkilatla temas eylemekten tethiş eylemiştir. Bundan sonra her ne suretle olursa olsun Müdafa-i Hukuk nizamnamesinin tatbiki ve buna göre teşkilatı tanzim etmek lazım geldiğini, İstanbul'da esas kuvvetin fikir cereyanlarının tevhidinde olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca İstanbul'da fiili hareket ve hususî teşebbüs için dahi yapılacak müsellahtan teşkilat da Müdafa-i Hukuk nizamnamesi layihasının tatbikinin kafi olduğu, İstanbul heyet-i merkeziyesi ve aksamı tabiasındaki heyeti idarelerin meydana çıkmasında mahzur tasavvur ediliyorsa, bu zevat şahıslarını gizli tutabilirler. Bu heyete girecek zevadın isimlerinin bildirilmesini"¹⁹⁵ istemiştir. Çok geçmeden İstanbul işgal edilmiştir ve böylece İstanbul teşkilatı Anadolu'ya geçmiştir.

194-Tansu, age, sh. 346; Zürcher, age, sh. 121

195-NI, sh. 407-8

H-BURSA HAVALİSİ FAALİYETLERİ

Karakol Cemiyeti Mondros Mütarakesi'nden sonra teşkilatını İstanbul civarına teksif etmiştir. Bu havalide düşman gözler önünde olduğundan millî mukavemeti teşkilatlandırmak bu eski ittihatçılar için hem çok daha kolay hem de mufakiyetler kazandırmaktaydı.

İzmir'le başlayan Ege'deki Yunan işgali Karakol Teşkilatının gücünü bu bölgelerde kaydırmasına ve bu bölgelerin millî mukavemetini teşkilatlandırmaya sevketti. Önceləri Karakol Teşkilatı azası olan komutanların bu bölgede vazifelendirilmesine başlandı. Yarbay Ali Bey'in 172. Alay Komutanlığına tayini,¹⁹⁶ Garbî Anadolu'daki cephelerin millî mıntıka addedilerek, Eskişehir mıntıkasına Suvari Kaymakamı Atıf'ın, Afyonkarahisar mıntıkasına Ömer Lütfi Bey'in tayin edilmesi¹⁹⁷ ilk çalışmalar olarak kabul edilebilir.

Bekir Sami Bey 22 Mayıs 1919 da halkı millî mukavemete davet etmiş, ayrıca 17. Kolordu Kumandanı olarak teftiş maksadıyla gittiği Manisa'da Karakol Teşkilatı azasından Çerkes Reşid Bey'i nezdine çağırmıştır. Ancak Reşid Bey gidemiyerek 300 atlı göndermiştir.¹⁹⁸

196-Akşin, age, sh. 381; Kılıç Ali Hatıralarını Anlatıyor, sh. 7

197-Cebesoy, age, sh. 185

198-Cebesoy, age, sh. 125; Goloğlu, age, c. II, sh. 36-7

İzmir'in işgaliyle İstanbul'daki İzmirliiler 20 Mayıs 1919 da Sirkeci Ali Efendi Tiyotrosu'nda toplanmışlar, "Aydın Vilayati Muavenet-i Hayriye Cemiyeti" teşkilatını kurmuşlardır. Bu cemiyetin idare heyeti azası Hacım Muhiddin toplantılar neticesinde karara varılamaması sebebiyle istifa etmiş ve Ege Bölgesi'ndeki millî mukavemeti teşkilatlandırmak için yeni teşebbüslerde bulunur. Temasa geçilmesi lüzumlu şahısların başında Karakol Cemiyeti reisi Kara Vasıf ile Keçecizade Hafız Talat ve Sındırgılı Mustafa gelmektedir.¹⁹⁹ Hacım Muhiddin Kara Vasıf ile daha sonraki görüşmesini 9 Haziran 1919 tarihinde "Bu sabah Muhtar Bey'in hanesine gittim. Sonra Vasıf Bey'i evinde bulduk. Öğleden sonra yazıhanesinde görüştük. Aydın vilayeti meselesini münakaşa ettik. İnşaallah ben artık yarından sonra Bandırmaya gideceğim" şeklinde not eder ve hakikatende 11 Haziran 1919 da Bandırma'ya hareket etmiştir.²⁰⁰

Hacım Muhiddin ile Kara Vasıf'ın İstanbul'daki temasının neticeleri Alaşehir Kongresi'nde "Yunan istilâsından kurtulmak için ilk hamleyi kendilerinin yaptığını ve başladıkları bu işi iyi bir şekilde neticelendirilmesi içinde düzenli teşkilata malik bir orduya ihtiyaç bulunduğu belirtilerek bunun sağlanabilmesi için de Kara Vasıf'ın cephe

199-H.M.Çarıklı, Balıkesir ve Alaşehir Kongreleri, sh3
200-Çarıklı, age, sh.15-16

komutanlığını uhdesine alması" kararı²⁰¹ şeklinde tezahür etmiştir. Bu karar Karakol Teşkilatının bu bölge ile olan yakın alakasını teyid etmektedir.

Yusuf İzzet Paşa'nın Bergama'ya Binbaşı Cemal Bey'i tayin etmesinden bir iki gün sonra 61. Fırka Kumandanı olarak gelen Miralay Köprülü Kazım (Özalp) sevk ve idareyi ele almıştır.²⁰² Kazım Bey'in ifadesiyle "Karakol Cemiyeti Anadolu'da teşekkül etmedi. Bursa ve daha bazı yerlerde kısa bir müddet faaliyeti hiss olunmuş ise de cemiyet fiilen kurulamamıştır."²⁰³ Bu ifadeyi Mustafa Kemal'de "Bir taraftan Karakol Cemiyeti'nin de İstanbul'dan maada, Bursa havalisinde de faaliyette bulunduğu anlaşıldı."²⁰⁴ şeklinde teyid etmektedir. 1919 yılının ortalarına doğru Karakol Cemiyeti'nin teşkilatını yaymak istediği, bilhassa düşman ile karşı karşıya olan Bursa'da daha faal çalıştığı ve bunu 1919 yılının başlarında plânladığı anlaşılmaktadır.

1919 yılının Haziran ayında Karakol Teşkilatı'nın nizam-nâme, talimatnâme ve beyannâmelerini Bursa, Balıkesir, Bandırma havalisine gönderdiği görülmektedir. Anadolu ve Rumeli Müdafai Hukuk Cemiyeti'nin Bursa murahhası Osman Nuri Bey 12 Ekim 1919 da Mustafa Kemal'e çektiği telgrafta Bursa'nın umumî vaziyetini hülasa ettikten sonra "Bursa'ya muvassalatdan beri

201-Çarıklı, age, sh.20; Tansel, age, c. II, sh.63

202-Cebesoy, age, sh.137

203-Özalp, age, c. I, sh.51

204-NI, sh.241

Reddi İlhak,Karakol vs.namları altında aynı gaye ile hareket ve fakat muhtelif merkezlerden vurud eden bir takım teşkilata müsadif oluyorum.." diyerek bu teşkilatların aynı gaye ile çalıştığını,ancak ayrı merkezlerden idare edilmesinin sakıncaları ve Sivas Kongresi'nin "Herkes bu cemiyetin azasındandır." kararını zedelediğini ve Hacım Muhiddin'in kongre tertip etmek için murahhas istediğini yazmaktadır.²⁰⁵ Bu telgrafı alan Mustafa Kemal 10 Ekim 1919 da 20.Kolordu Kumandanı Ali Fuat Paşa,Bursa'da Bekir Sami ve Kolordu Kumandanı Kazım Bey'e telgraf çekerek "Karakol ve Reddi İlhak Cemiyetleri'nin faaliyetlerinin zararından bahisle bütün cemiyetlerin Sivas Kongresi'nde Anadolu ve Rumeli Müdafa-i Hukuk Cemiyeti şeklinde birleştirildiği ve Sivas Kongresi nizamnamesine tevfikane hareket etmelerinin lüzumlu olduğu ve bunun memleketperverlik olduğu.." ²⁰⁶ nu ifade etmiştir.

Karakol Cemiyeti Haziran 1919 da teşkilata aid matbu nizamnamelerini Ege havalisine göndermiştir.Taşkilat reisi Kara Vasıf elbette ki daha evvel hazırlanmış plân mucibince hareket eden Hacım Muhiddin ile işe başlayacaktır.İstanbul'da Kara Vasıf ve Karakol Teşkilatı'nın emirlerini alan Binbaşı Hüsnü

205-NIII,sh.1097,ves.155a;Özalp,age,c.I,sh.61

206-NIII,sh.1099,ves.155c;NI,sh.241

21 Haziran 1919 da Bandırma'ya gelerek Hacım Muhiddin ile görüşmüştür.Hacım Muhiddin bunu "Bana İstanbul'dan Vasıf'tan selam ve Karakol getirdi."şeklinde not eder²⁰⁷ ki Karakol'dan maksad vazife talimatnamesi,nizamname ve beyannameler olmalıdır.Emirleri alan Hacım Muhiddin derhal faaliyete başlar."Karakol nizamnamesinden Manisa ve Alaşehir için bir adet Murad'a verdim.Manisa için Halid Paşa ve Akhisar için Murad'dır."²⁰⁸ şeklinde ki ifadesi yanında "Karakol nizamnamesinden bir adet Halil ve Hafız Sami Efendiler'e verdim.Bir adet de Pehlivan'a gönderdim."²⁰⁹ cümleleriyle yayılma faaliyetleri devam etmektedir.23 Haziran 1919 da Bandırma'da Hacım Muhiddin'in çağırıp görüştüğü kişiye Karakol Teşkilatı nizamnamesi,vazife talimatnamesi ve beyannamesini verdiği anlaşılmaktadır.Ayrıca Hüsnü Bey'le 22 Haziran 1919 da görüşüp Karakol Teşkilatı'nın emir ve emanetlerini aldıktan bir gün sonra bu toplantıyı tertip etmesi onun iteati ve teşkilatın gücüyle ifade edilebilir.Bu toplantıdan daha sonra görüştüklerine de bu emanetleri vermemeyi ihmal etmemiştir.

Hacım Muhiddin Balıkesir'de 27 Haziran 1919 Cuma günü Nasuh Bey'le görüşmüş onada nizamnameyi vermiştir.Kendisine

207-Çarıklı,age,sh.20

208-Age,sh.20

209-Age,sh.20

nizamnameyi okuduktan sonra "Balıkesir'de Abdulgafur Efendiye teslim edeceksin"²¹⁰ diyerek propaganda ve teşkilatlanmayı esas aldığını ve sürdürmek istediğini göstermektedir.

16-25 Ağustos 1919 da yapılan Alaşehir Kongresi çok önemli kararlar alarak-bunlardan biri de Kara Vasıf'ın Batı Cephesi kumandanlığını almasıdır.-nihayetlenmiş,bir iki gün sonra da İstanbul'dan Ragıp Nureddin Bey gelmiştir.Hacım Muhiddin ile görüşemiyen bu zat,onun arkadaşlarına "Dersaadet'ten üç gurub namına geldiğini ve kongrenin tekrar içtimaından bahisle Kara Vasıf'ın hapsedilip tekrar tahliye edildiği cihetle firarda olduğunu söyler."²¹¹ Aynı gün Afyon'dan gelen Ramazan Bey,Kütahya ve Afyonkarahisar'da ki esliha ve cephanelere İngilizler'in vaziyet ettiğini,Kara Vasıf'ın Ankara ve Eskişehir cihetine gittiğini ve bu tarafa döneceğini söylemesi üzerine, Hacım Muhiddin ve arkadaşları bir toplantı yaparak Ragıp Nureddin'den vesika sorulmasını kararlaştırmışlardır.Bu vesikanın K.G mühürlü vesika olması muhtemel olup,bu şahsın her hangi bir vesikaya sahip olmadığı anlaşılır.²¹²

İzmir'den sonra Yunanlılar'ın Bursa'ya doğru hareketleri millî mukavemeti bu belde de kamçılamaş ve bir çok teşekküller ortaya çıkmıştır.Yunun ilerlemesi sırasında Bursa'da ilk

210-Çarıklı,age,sh.21

211-Çarıklı,age,sh.45

212-Age,sh.45

açılan millî mukavemet, gizli olarak Resneli Binbaşı Mehmet Ali Bey başkanlığında teşekkül eden Karakol Cemiyeti'dir.²¹³ Burada Karakol Cemiyeti ile Müdafa-i Hukuk teşkilatları tam bir diyalog içinde çalışmakta idi. Karakol Cemiyeti'nin ilk faaliyetlerinden biri de şehrin İtilâfçılar elinde bulunmasına rağmen gizli olarak matbalarda Sivas Kongresi kararlarının çoğaltılıp dağıtılmasıdır.

Matbaların hükümet kontrolünde olması hasebiyle bu kararların el yazılarıyla da olsa çoğaltılmasının düşünüldüğü ve bunun imkansız olduğu anlaşılınca da, Kağıtcıbaşı Konağında bulunan Bayındırlık Mdürlüğü şapografı kullanılmıştır. Bir gece duvar üstünden atlanarak bu konağa girilmiş ve şapograf alınarak dışarı çıkılmıştır. Resneli Mehmet Ali Bey aleti aldıktan sonra Fıskırık Mahallesi Yeşil Caddesinde beklemekte olan Tabak Hacı Mehmedoğlu, Ahmed Necati, Borsa Komseri Mümtaz Şükrü Beyler'i alarak Hacıbaba mahallesindeki bir eve gitmişler ve kongre kararlarını çoğaltmışlardır. Daha sonra da lüzumlu yerlere göndermişlerdir.²¹⁴ Erzurum Kongresi kararlarının aynı şekilde Nafia Müdürlüğü'nün Şapırografı ile Resneli Mehmet Ali Bey ve arkadaşları tarafından Yeşil mahallesindeki Ali Bey'in evinde çoğaltıldığı anlaşılmaktadır.²¹⁵

213-İ.İlgar, Millî Mücadele'de Bursa, sh.204

214-Age, sh.204

215-Age, sh.19-20

Müdafa-i Hukukçular'ın propaganda işlerinde olduğu gibi diğer işlerinde de Karakol Teşkilatı'ndan Resneli Mehmed Ali Bey'den, Tabak Ahmed Necati Bey'den ve bilhassa Çaycı Hoca namıyla maruf Karakolcu'dan istifade ettiği anlaşılmaktadır.²¹⁶ Memleketini seven bu vatanperverler için hangi teşkilatda olursa olsun memlekete faydalı olmak, hür yaşamak için savaşmak esastı. Bu yüzden Bursa bölgesi Karakol Cemiyeti Reisi Resneli Mehmed Ali Bey Bursa'dan Apolyont Gölü'ne kadar olan bütün Kuvva-i Milliye teşkilatlarının kumandanlığını deruhte ediyordu.²¹⁷ Hatta aynı anda bir kaç faydalı teşkilatta çalışmanın da onlar için hiç bir mahzuru yoktu.

Karakol Cemiyeti azası olan Çolak İbrahim Bey bu milliyet ve vatanperverlerin kurduğu teşkilatdan istihbarat alanında da faydalanmak istemiş ve Mithat isimli birini bu vazife ile buraya göndermiş, Bekir Hoca, Yıldırım Okulu Müdürü Süleyman Faik, Tabak Ahmet Necati, Öğretmen İbrahim Hakkı, Yoksul evi Müdürü Cemal, Mümtaz Şükrü'den kurulu teşkilat vasıtasıyla istediği bilgileri toplattırmıştı. Tabak Ahmed'in Tabakhanesi'nde ertesi gün toplanılır ve rapor yazılarak İnegöl'de Çolak İbrahim'e gönderilirdi.²¹⁸

Bu faaliyetler; İstanbul'un işgali ile merkezin elden çıkması, teşkilat umumî reisi Kara Vasıf'ın tutuklanması gibi sebeplerle zaten ayrı düşünmedikleri Müdafa-i Hukuk'a ilhaklarıyla neticelenmiştir.

216-İlgar, Bursa, sh.19-20

217-Age, sh.21

218-Age, sh.64-65

I-RUSYA İLE MÜNASEBETLER

Mondros Mütarekesi'nin akdinden sonra Ruslar kendi düşmanlarıyla harbedebilecek bu yeni müttefikini kaçırmak istemiyordu. İttihat Terakki erkanının yurdu terketmiş olması ittihatçıların kadrolarını kaybettikleri manasına gelmezdi ve aksine hala çok kuvvetli idiler. Bunun içindir ki Ruslar hemen dışarıda bulunan Enver Paşa ile temasa geçmişlerdir. Bu temas ve irtibatı Karl Radek vasıtasıyla yapmışlardır. Esasen ittihatçılarla teması sağlayan kişi de Karl Radek'tir. Enver Paşa 6 Aralık 1919 da Cemal Paşa'ya yazdığı mektupta bu zatı Moskovalı dostumuz şeklinde ifade eder.²¹⁹ Daha sonra Enver Paşa bu dostuyla Moskova'ya gitmiştir.

Mütarekeden hemen sonra uzun zaman İstanbul'da bulunmuş ve güzel Türkçe bilmesiyle maruf bir Rus, işgalcilere karşı halkı silâhlendirmek ve ittihatçılardan müteşekkil olan Karakol Cemiyeti ile işbirliği yapmak için temasa geçmiştir. Bu Rus ajanı ve mutemedi yanında Karakol Cemiyeti ile Bolşevik Partisi'nin ne gibi münasebetler kurabileceğine dair hazırladığı bir proje bulunmaktaydı. Bu şahıs yaptığı bazı davranış ve faaliyetler sebebiyle cemiyetten fazla yüz bulamamıştır.²²⁰

219-S.S.Aydemir, Enver Paşa, c. III, sh. 494-5; H.F. Gürsel, Tarih Boyunca Türk-Rus ilişkileri, sh. 183

220-T. Sorgun, age, sh. 325 Bu şahsın adını SKOÇO olarak kaydeder.

Bununla beraber mütarekenin ilk günlerinde Kafkasya cephesinde Sovyetler'le Ekim 1918 de Enver ve Nuri Paşalar tarafından Azerbaycan,Elviye-i Selase'de bırakılan Türk subayları ile temasa geçmişlerdir.Bu subaylar az çok Karakol Cemiyeti ile alakalıdır.²²¹ Böylece Kafkaslarda yeniden teşkilatlanmaya başlayan kominstler ilk önce bunlarla karşılaşır ve temas zemini bulurlar.

Bu dönemde Ruslar Franchet d'Esperey'in Osmanlı Hükümeti'ne 3.Kolordunun Ruslar ile savaşmak üzere kendilerine tahsis edilmesi halinde mütareke şartlarını yumşatacaklarını teklif ettiklerini düşünürler ve bunun kabul edilmediği kanaatine varırlar.Ancak böyle bir zamanda İngiliz istihbarat servisinde çalışan J.G.Benett'in Mustafa Kemal'i Şişli'deki evinde ziyaret etmesi Sovyetler'i telaşa düşürmüştür.Bu sebeble Anadolu ile temaslarını müşahhaslaştırmak mecburiyetinde kalmışlardır.²²²

Mustafa Suphi ve arkadaşları Kırım'a giderek orada Karadeniz kıyılarıyla alakalı faaliyetlerini hızlandırmışlardır. Ancak Denikin onları rahat bırakmamıştır.Buradaki "Yeni Dünya Ekibi" ekiptekilerin bir kısmını Türkiye'ye göndermek için Odessa'ya gitmişlerdir.Burada III.Entarnasyonal'in manifestosu

221-S.Yerasimos,Türk-Sovyet İlişkileri,sh.111;M.Birgen,"Türk Ordusu'nun Azerbaycan'a Yardımı",YT,c.II,sh.44-5

222-Yerasimos,age,sh.106

basılarak iki gemi ve iki kafilâ halinde yola çıkmışlardır. Bir gemi Karadeniz kıyılarına, diğeri de İstanbul'a gitmiştir.²²³ Odessa'dan yola çıkan gemilerden biri İstanbul'a vasıl olunca Karakol Cemiyeti ile temasa geçmişlerdir. Teşkilat reisi Kara Vasıf bu temaslardan sonra Ali Fuat Paşa'ya "Rus bolşevikleri Kırım'da bir Umur-u Şarkiye şubesi tesis etmişler, bize bir adam yollamışlar, bu zat bizden iki murahhas istiyor, teklifi, hilafet ve esasat-ı diniye beynel-İslâm bilinecek şeylerdir. "Bizim istediğimiz derhal demokratik bir idare-i hükümet teşkilî, amele ve köylünün himayesi için teşkilat icrası ve idareye iştirakleri temin olunsun. Büyük sermaye ve imtiyazlı şirketler, bankalar cemaat adına devredilsin. Biz Türkler'e Kırım'dan nakten altın ve gümüş ihzar ettik ve hareket-ı müştereke-i askeriyeye icrasında yardıma hazırız. İngilizler ve Fransızlar memleketinizden tard olunsun. Biz murahhas yollayacağız, şartlarımız hemen hemen aynı şeyler. Fakat murahhasımız imzaya mezun olmayıp, kararlarını bize yazacak, alacağı mezuniyet üzerine imza edecektir!"²²⁴ şeklinde malumat verir. Bunun üzerine Ali Fuat Paşa Erzurum'a Mustafa Kemal'e bu durumu bildirir.²²⁵ Mustafa Kemal ve arkadaşları durumu müzakere eder ve burada Kazım Karabekir Ruslar'la yapılacak bütün faaliyetlerin kendisi

223-Yerasimos, age, sh.107-9

224-Cesesoy, age, 94-5

225-Karabekir, İ.H., sh.731

vasıtasıyla yapılmasını şart koşar ve bu sebeble Mustafa Kemal'de Karakol Cemiyeti'nin yalnız başına Sovyetlerle temasa geçmesini istemediğinden, bu şartı kabul eder ve ikisi de askerî Dr. Ömer Lütfi Bey Bakû'ya, Fuat Sabit Moskova'ya gönderilirler.²²⁶ Esasen bu dönemde Sovyet Rusya ile ilişkiler üç koldan yürütülmekteydi. Birincisi Erzurum Kongresi'nde buluşan Mustafa Kemal ve arkadaşlarının aldığı karar mucebince Bolşeviklerle temas Doğu Cephesi vasıtasıyla yapılacaktı. Bu sebeble Ömer Lütfi ve Fuat Sabit buruya gönderilmişti. İkincisi Sivas Kongresi sıralarında Mustafa Kemal'in bunlarla yetinmeyecek Halil Paşa'yı Ruslarla temasa göndermesiyle husule gelen kanaldır. Üçüncüsü ise Karakol Cemiyeti'nin kendi başına hiç kimseye haber vermeden Ruslarla yapmış olduğu temaslara husule gelen koldur.²²⁷

İstanbul ve Batum'da tutuklu bulunan Halil ve Nuri Paşalar 7 Ağustos 1919 da Karakol Cemiyeti tarafından kaçırlılırlar. Nuri Paşa Elviye-i Selase'de bir hareket meydana getirmek ister. Ancak Kazım Karabekir onun bu hareketlerinden asla hoşlanmamış ve 12 Eylül 1919 da cevabi yazısıyla Nuri Paşa'ya Azerbaycan'a gitmesini istemiş ve o da bu isteğe uyurak Azerbaycan'a gitmiştir.²²⁸ Halil Paşa ise Mustafa Kemal tarafından

226-M. Tunçay, Türkiye'de Sol Akımlar, sh. 68-9

227-Karabekir, İ.H., sh. 73 ; Yerasimos, age, sh. 110

228-Karabekir, İ.H. sh. 180-82

doğuya gönderilmiştir.²²⁹ Halil Paşa Türk-Sovyet münasebetlerinde bu tarihten sonra çok önemli roller üstlenmiştir.

Denikin kuvvetlerinin yenilmeye başlaması üzerine Dağıstan'da bir takım iç huzursuzluklar başlamıştır. Musavat Partisi İngilizler'in elindedir ve İttihat Partisi Dağıstan hareketine yardım eder. Dağıstan Bolşevik Partisi ile Rus Bolşevik Partisi Bölge Komitesi'nin Dağıstan ve Kuzey Kafkasya'da ki durumu ve Dağıstan Ordusu'nun teşkili ile alakalı okunan raporda "Karakol Cemiyeti'nin Dağıstan'a Türk subayları gönderdiği ve bunların İngiltere'yi esas düşman addederek Sovyetler'le yardımlaşma ve ittifak içine girdikleri ve Dağıstan'a İngiltere ile mücadele aracı olarak baktıkları" ifade edilmektedir. Çok geçmeden Azerbaycan İttihat Partisi Nuri Paşa'nın adamlarından Teğmen Kazım Efendi'yi Dağıstan'a gönderir.²³⁰

Dağıstan'daki bu faaliyetler Naneyşvili'nin 19 Ekim 1919 da Nuri Paşa ile görüşmesi ve bu görüşmelerin neticesinde Nuri Paşa'nın Dağıstan Cephesi Kumandanlığına getirilmesi ile kısmen durulur.²³¹

Sovyetler İstanbul'daki ittifakçıların hala eski kuvvetlerini muhafaza ettiklerine ve onlarla ittifak içinde olmanın

229-Sorgun, age, sh.303; Cebesoy, age, sh.134; Tansu, age, sh.204;
Bıyıklıoğlu bunu İngilizler'in oyunu olarak kabul eder.
"Atatürk Anadolu'da, sh.65

230-Yerasimos, age, sh.112

231-Age, sh.113

bu sebeble faydalı olacağını düşündüklerinden Ekim 1919 başlarında bir Bolşevik temsilcisini İstanbul'a göndermişlerdir. Bu şahıs Türk kaynaklarında Şalva Eliava olarak zikredilmektedir.²³² Şalva Eliava ile Kara Vasıf'ın görüşmesi 1 Kasım 1919 tarihine rastlar.²³³ Bu şahıs Sovyet Rusya'nın emperyalizm cephesine karşı Türk millî haklarını tamamıyla tanıdığını ve Türk Hükümeti'ne tezelden yardımı başlayacağını bildirmişti.²³⁴ Sovyet temsilcisi ile Karakol Teşkilatı arasındaki temaslara oldukça detaylı olmuş olması lazımdır ki bir ay sonra Kasım 1919 da Baha Sait ve Nüzhet Sabit Karakol Cemiyeti'nin murahhasları olarak Bakû'ya gitmişlerdir.²³⁵ Ekim 1919 da Balıkesir'de bulunan Hacım Muhiddin, Esat(Çınar) Bey'in İstanbul'dan getirdiği malumat vasıtasıyla İstanbul'a Lenin ve Troçki'nin yedi adamının geldiğini ve bunların Balıkesir ve Mustafa Kemal ile temasa memur olduklarını, ancak temasta muvafak olamadıklarını öğrenir. Hemen Esat Bey'i Sovyet murahhaslarından olan Kırımlı Abdullah ile temasa etmek üzere tekrar İstanbul'a göndermek ister, fakat muvafak olamaz. Bunun üzerine İstanbul'da

232-Cebesoy, age, sh.60; Gürsel, age, sh.183; Yerasimos, bu şahsın Şalva Eliava olamayacağını, çünkü bu sıralarda o zatın Türkistan'da olduğunu, dolayısıyla bunun Albay İlyaçef olması lazım geldiğini, age, sh.113 de ifade eder.

233-Jaesckke, Kronoloji, sh.74

234-Gürsel, age, sh.183

235-Yerasimos, age, sh.113

bulunan Giridli Mehmed Ali Bey'e İsmail Nureddin vasıtasıyla bir telgraf çekerek bu Abdullah Efendi'nin ilk vasıta ile Bandırma'ya gönderilmesini ister, ancak bu faaliyetlerden ve temas arzularından netice alınamaz.²³⁶ Aynı tarihlere rastlayan bu murahhasların aynı kişiler olup olmadığı açıklık kazanmamıştır. Ancak Hacı Muhiddin'in de Ruslarla temas aradığı görülmektedir.

Baha Sait gittiği Bakû'da Karakol Cemiyeti temsilcisi olduğunu gösteren itimadnâmesini sunduktan sonra Uşak Kongre'si murahhası olduğunu da ilave etmiştir. Baha Sait'in Bakû'ye gelmesinden sonra Rus Komünist Partisi Kafkas Bölgesi Komitesi Moskova'ya "Karakol Gizli Cemiyeti Hakkında Bilgiler" ve "Türk Ayaklanma Hareketi" başlıklı iki rapor göndermiştir. Bu raporlardaki malumat Türk murahhaslardan alınan malumat olmalıdır.²³⁷ Enver Paşa'nın Karl Radek ile görüştüğü de bu görüşmelere eklenirse, Ruslar'ın ilk etapta ittihatçıların ileri gelenleriyle görüştüğü ve memleketin durumunu bunlardan dinlediği anlaşılmaktadır.

Azerbaycan'da bulunan ilk Türkler iki ana gurupta toplanmışlardır.²³⁸

236-Çarıklı, age, sh.84-5, 93-4. Kara Vasıf'ın Ali Fuat Paşa'ya verdiği malumatda Kırım hakkında bilgi bulunması bu heyetle Kara Vasıf'ın da görüştüğü fikrini kuvvetlendirir.

237-Yerasimos, age, sh.114; Zürcher, age, sh.121

238-Tevedoğlu, T.S.K.F., sh.277

Birinci gurub, Halil Paşa, Küçük Talat, Baha Sait, Komiser Tahsin, bazı zabitan ve iki doktor.

İkinci gurub, Fuat Bey Gurubu, Yzb. Yakub, ihtiyat zabitlerinden Süleyman.

Bu gurublar bila kaydüşart memleketin halasına çalışmakta ve bu sebeble Sovyetler'le teşrik-i mesainin doğruluğuna inanmaktadır. Bu nokta-i nazardan Ruslar bunlara fazla kıymat vermişlerdir. Bu iki gurub müşterek olarak akdeddikleri toplantılarda bolşeviklerle temasa karar vermişlerdir. Bakû'da bir araya gelen bu gayri resmi temsilciler Türkiye Kominist Partisi'ni kurmuşlar ve buruda şu kararlar takarrur etmişti.²³⁹

1-İngiliz siyaseti'nin pek ateşli mürevvici olan Azerbaycan Hükümet-i hazırasını en az bir müddet zarfında yıkmak ve Bolşeviklerle anlaşarak bir hükümet-i resikara çıkarmak.

2-Bu maksad için derhal faaliyete geçmek üzere her iki gurubdan müntehab bir komite teşkil eylemişler, bu komite Halil Paşa, Dr. Fuat, Süleyman, Erkan-ı Harp Mustafa, Baha Said ve Süleyman Beyler'den müteşekkil olup atideki şubelere ayrılmıştır.

A-Harekat Şubesi: Yzb. Mustafa, Baha Said, Süleyman, Yakub ve üç Rus Bolşeviği

B-Neşriyat Şubesi: Şefi Dr. Fuat ve bir gazete çıkaracak

C-Propaganda Şubesi: Şefi Zor Mutasarrıfı Salih Bey

239-Tevedoğlu, T.S.K.F., sh. 70; Aydemir, Enver Paşa, c. III, sh. 543; Karabekir, İ.H., sh. 610

Mustafa Suphi Bakû'ya geldiğinde Türkiye Kominst Partisi'nin başında eski ittihatçıların bulunduğunu görünce, kendi başına yeni bir Türkiye Komunist Partisi kurarak kongreye katılır.

1920 Temmuz sonlarında kendilerine Türkiyeli Kominstler diyen gençlerin Bekir Sami ve Yusuf Kemal ile görüştikleri anlaşılmaktadır ki bunlar Mustafa Suphi ve arkadaşları olmayıp Baha Said ve arkadaşlarıdır.²⁴⁰ Yeni Türk Devleti'nin temsilcileri olan Bekir Sami ve Yusuf Kemal Beyler Ağustos 1920 başlarında Rus temsilcisi Karahan ile görüşmelerinde Baha Said ve ekibinin yaptığı bütün faaliyetlerden rahatsız olduklarını ve bu faaliyetlerin Ankara'nın tasvibi dışında husule g geldiği ifade edilmiş ve bunun üzerine Karahan bütün bu faaliyetleri kızararak inkar etmek mecburiyetinde kalmıştır.²⁴¹

Bakû'da Karakol Cemiyeti ve Uşak Kongresi murahhas azası Baha Sait ile Rusya Kominst Partisi Kafkas Bölgesi Komitesi arasındaki müzakereler 11 Ocak 1920 de bir anlaşmanın parafe edilmesiyle neticelenmiştir.²⁴² Ancak bu anlaşmayı tarafların merkezleri tanımamışlardır.

Bu anlaşmanın parafesinden bir süre sonra Dağıstan'da anti-bolşevik bir isyan çıkmış ve Denikin orduları artık yok

240-A.Sayılgan, Türkiye'de Sol Hareketler, sh.119

241-Y.K.Tengirşek, Vatan Hizmetinde, sh.150-51

242-Age, sh.154-55

olduğundan Nuri Paşa bu hareketi desteklemiştir. Bunun üzerine Baha Said ve Celal Korkmazov Halil Paşa ile görüşmeye gitmişler ve O'ndan Nuri Paşa'nın bu desteğe devam etmesinin kendisinin lehinde olacağını ve bundan vazgeçmesi için tavassutunu rica etmişlerdir.²⁴³ Bu görüşmeden sonra Halil Paşa Nuri Paşa ile görüşmüş ve O'nu bu anti-Bolşevik hareketi desteklemekten vazgeçirmiştir.

Baha Said Rusya'da faaliyetlerine devam ederken Enver Paşa 15 Şubat da Kara Vasıf Bey'e bir mektup yazmış ve O da bu mektubu Mustafa Kemal'e vermişti. Bu haberi alan Kazım Karabekir Mustafa Kemal ile Talat Paşa'nın mektuplaşmalarını da bildiği için bu durumu Mustafa Kemal'in Enver ve Talat Paşa'yı Rusya ile temasa memur ettiği neticesini çıkarır²⁴⁴ ve bunun tehlikelerine işaret eden 5 Mayıs 1920 tarihli telgrafı çeker.

Baha Said Bey'in parafe ettiği metin Albay İlyaçef vasıtasıyla İstanbul'da Kara Vasıf Bey'e vasıl olur. Kara Vasıf da bir mektupla beraber bu metni tasdik edilmek üzere 26 Şubat 1920 de Heyet-i Temsiliye'ye göndermiştir.²⁴⁵ Mustafa Kemal bu durumu 3 Mart 1920 de Kazım Karabekir'e bildirir.²⁴⁶ Bu

243-Sorgun, age, sh.320-21; Yerasimos, age, sh.118-9; Zürcher, age, sh.121; Goloğlu, age, c.IV, sh.264

244-Karabekir, İ.H., sh.703

245-Age, sh.632-33

246-Age, sh.509-10

telgrafta Baha Sid Bey'in Karakol Cemiyeti ve Uşak Kongresi adına bir muahede-i ittifakiye imzaladığını, Kara Vasıf Bey'in ve İstanbul'daki Kızılordu'dan Albay İlyaçef'in metnin imzalanması gayesiyle Heyet-i Temsileye'ye gönderdiklerini, dolayısıyla Baha Said'in memleket adına Ruslar'la her türlü muahedatı imzaladığı bildirilmişti. Ayrıca Baha Said'in kati surette kendilerini temsil etmediğini, bu muahedeyi imzalamakta mazur olduklarını, Kara Vasıf ve arkadaşlarını sadece Anadolu ve Rumeli Müdafa-i Hukuk Cemiyeti'nin İstanbul heyet-i merkezyesi olarak tanıdıklarını ve bunun dışında Karakol Cemiyeti vb. şekillerde tanımadıklarını, bunun için Heyet-i Temsiliye'nin haberi olmadan hiç kimsenin muahede imzalamaya mezuun olmadığını, aksi takdirde irtibatlarının kesileceği de cevabi olarak belirtilmiştir. Son olarak bu düşüncelerin Bakû ve Azerbaycan'da ki zevata bildirilmesi Kazım Karabekir'den istenmiştir.

Kazım Karabekir 5 Mart 1920 de cevabi telgrafıyla²⁴⁷

"Bolşeviklik ve temaslar hakkında uzun bir mütalaa serdediyor, Kara Vasıf ve arkadaşlarının hatasından bahisle onların küstürülmesinin doğru olmayacağı, Baha Said Bey'in tekzib edilmesi yerine İstanbul'daki merkezlerinin dikkatinin çekilmesinin daha doğru olacağı, ayrıca Kara Vasıf ve arkadaşlarının da tasvibi alınarak iki murahhasın Erzurum'a gönderilmesinin uygun

olacağı bildirilmiştir.Son olarak da Rus Albayı İlyaçef hakkındaki şüpheler ve bunun araştırılması istenmiştir.

Mustafa Kemal Kara Vasıf'ın gönderdiği mektubu aldıktan bir süre sonra muahede sureti de gelmiştir.Bunun üzerine Kara Vasıf ve Rauf Beyler'e birer mektup yazmış,surecini de Kazım Karabekir'e göndermiştir.²⁴⁸ Kara Vasıf'a yazılan mektupta ez-cümle "Uşak Kongresi Heyet-i İcraiye'si,Karakol Cemiyeti İhtilâliye'si gibi ifadeler tarafımızdan kabul edilemez,muaheadenin tarafımızdan tasdikinden sonra Karakol Cemiyeti'nin mühürlemesi,daha evvel kongreler döneminde belirtildiği gibi umdelerinin tatbikinde mazarrat görülen bir cemiyetin mühürlemesi yanlıştır.Sivas'ta bütün cemiyetlerin birleştirildiğinden bahisle,Karakol ve diğer cemiyetlerle müşterek hareket edemeyecekleri ve arkadaşlarının da edemeyeceği ve dolayısıyla dahilî ve haricî temasların Müdafa-i Hukuk kanalıyla yapılacağı, aksinin mümkün olmadığı" bildirilmiştir.

Rauf Bey'e yazılan mektupta ise²⁴⁹ "İlyaçef hakkında Kazım Karabekir'in işaret ettiği tehlikeler sıralanarak,kendisiyle görüşüp görüşmediği,bu zatın iyi tetkikinin lazım geldiği,ayrıca Kara Vasıf ve arkadaşlarının ikaz edilmesi,çok mühim bir konu olark da Kara Vasıf Bey'in İtalya ile tamasa memur ettiği ve İtalya'ya gönderdiği Edip Bey için istenen vesikanın

248-Karabekir,İ.H.,sh.631-32

249-Age,sh.630-31

sebebi, selahiyet ve sıfatı bilinmediği için verilemeyeceği" ifade edilmiştir.

Muahede metninin Kazım Karabekir'e gönderilmesinden sonra Karabekir'in çok sertleştiği ve kendisinin bilgisi dışında imzalanan bu muahedenin kati surette tasdik edilmemesini ve de ne teşkilatlarının ne de kendilerinin Heyet-i Temsiliye'ce tanınmadığını ve reddedildiğinin ilan edilmesini ister.²⁵⁰ Ayrıca bu durumun derhal Moskova'ya ve oradaki Türk zevata bildirilmesinin doğru olacağını bildirir.

Baha Said muahedenin tasdik edilmemesi ve başka murahhasların tayin edilmesinden sonra Nisan 1920 de Kazım Karabekir'e bir mektup yazmış, Rusya, Bolşevikler, Azerbaycan, Dağıstan hakkında malumat vermiştir. 11 Nisan 1920 de 3. Fırka Kumandanı Rüştü Bey vasıtasıyla alınan bu malumatda ²⁵¹ "Kendisinin orada Başkumandan tanındığını, Rus ve Türkler'den erkan-i harp ve hareket şubesi zabitlerinin tayin edildiğini, dolayısıyla yeni gönderilecek heyete başkanlık yapabileceğini, Halil ve Nuri Paşalar'ın olmadığını, Teşkilat-ı Umumiye'nin olduğunu ve kendisinin de teşkilatın vasıtası olduğunu" bildirdi. Kazım Karabekir bu durumu Baha Said'in mevkiinin sarsıldığı ve bunun için kendini tasdik ettirmek istediği şekliye açıklamaktadır.²⁵²

250-Karabekir, İ.H., sh. 618-19

251-Age, sh. 616-18

252-Age, sh. 632-33

Bu yüzden 3.Fırka kanalıyla Bakû'ya gönderdiği cevabi yazıda kendilerinin gönderdiği yeni murahhasların ilk murahhas,tekliflerinin de ilk teklif olduğu Baha Said Bey'e hatırlatılmıştır.²⁵³

Bunlara rağmen Kazım Karabekir 13 Nisan 1920 de Ankara'ya gönderdiği telgrafta "Baha Said Bey'in oradaki murahhaslara başkanlık yapabileceğini ve kararlara kişilerin değil,komite-nin selahiyeddar olduğunun belirtilmesini" istiyordu.²⁵⁴

Baha Said'in imzaladığı bu ahitnâme tasdik edilmemiş ve kendisi Türkiye Devleti'ni temsilden men edilmiştir.Ancak Karakol Cemiyeti'nin açmış olduğu bu haricî faaliyet ve temaslar devam etmiş,Baha Said ve arkadaşları orada ve yurda dönüşlerinde memleket hizmetine devam etmişlerdir.Mustafa Kemal ve Heyet-i Temsiliye de Karakol Cemiyeti ve Uşak Kongresi gibi teşkilatların haricîfaaliyetlere yalnız başlarına girmesinin çok mahzurlu olduğunu görmüş ve 12 Mart 1920 tarihli tamimiyle bu teşkilatları lağvetmiş,yerine Müdafa-i Hukuk Teşkilat'ı ikame edilmiştir.²⁵⁵ Zaten İstanbul'un işgaliyle Karakol Cemiyeti'nin faaliyetlerinin büyük bir kısmını Millî Müdafa Teşkilatı yüklenmiş ve böylece meydana gelebilecek boşluklar doldurularak Millî Mücadele'de aksaklıklara meydan verilmemiştir.

253-Karabekir,İ.H.,sh.673

254-Age,sh.621

255-Zürcher,age,sh.122

EK:4

S U R E T

Rusya Müttehit Sovyetler Cumhuriyeti namına hareket eden ahali komiserleri Sovyet'inin Kafkasya'daki İştirakiyun Fırkası Kafkas Mahaliî Merkez Komitesi murahhası ile Türkiye İhtilâl hareketini temsil eyleyen Karakol Cemiyeti ve Uşak Kongresi Heyet-i İcraiyesi namına hareket eden Kafkasya'daki murahhas Baha Sait beyninde bervechîatî akdi müşahede olunur.

1-Tarafeyni âkidin gerek memlekedleri dahilindeki muhalif ihtilâllerde ve gerek hariçteki Avrupa'yı garbî fuhatçı hükümetlere karşı bil-cümle vesait ve kuvvetleriyle yek diğere taavün esası dahilinde tedafüi ve tecavüzî bir ittifakname akt ederler.

2-Tarafeyni akidinin iş bu ittifak müşahedesini akiddeki başlıca gayeleri :

a)Cümle memaliki İslâmiyenin Avrupa-i garbî emperyalistlerinin boyunduruğundan tahlisi.

Bu metin Baha Sait tarafından imzalandıktan sonra Albay İlyaçev tarafından İstanbul'a Kara Vasıf'a getirilen nüshadır. Daha sonra bu nüsha Kara Vasıf tarafından bir mektupla beraber Şubat 1920 de Mustafa Kemal'e gönderilmiştir. Mustafa Kemal' de bu metni okuduktan sonra bir telgrafla Kazım Karabekir'e bildirmiştir. Bu nüsha Karabekir tarafından not edilen nüshadır. Kazım Karabekir, İstiklâl Harbimiz, sh.628-630

b)İran,Arabistan,Mısır,Hindistan ilh.gibi memaliki islâmîyede Garbî Avrupa'nın emperyalist burjuva hükümetlerine ve bilhassa Asya ve Afrika'da İngiliz emperyalistine karşı mücadele.

c)Elyevm teşekkül etmiş bulunan ve Avrupa emperyalistlerine karşı açılan mücadele neticesinde teşekkül edecek olan Sovyet tarzı idarenin kabul ve teyidini teminden ibarettir.

3-İşbu gayeye vusul için Rusya Sovyetleri Cumhuriyeti salifü'z-zikr Türkiye Teşkilatı İhtilâliyesine silâh,mühimmat ve para vesair tedarik ve temini hususunda kemâlile ibrazını taahhüt eder.Türkiye Teşkilâtı İhtilâliyesi iş bu muahedemenin imzasını müteakib silâh,mühimmat ve para ihtiyacını Rusya Sovyetleri'ne bildirecek ve mezkur Sovyetler iş bu matlabı bilâ ihmâl kabul ve icra edecektir.

4-Türkiye teşkilâtı salifesi Rusya Cumhuriyeti'nden talep eyleyeceği miktarda müsellâh kuvvayı askeriyeyi Denikin,Kolçak ve Rusya Sovyetleri Cumhuriyeti diğer düşmanlarına karşı harbetmek için ihzar etmeyi taahhüt ederler.

5-Türkiye İhtilâl Hükümeti muvakkatesini temsil eyleyen Karakol Cemiyeti İhtilâliyesi ve Uşak Kongresi Heyet-i İcraiyesi Batum,İran,Afganistan ve Hindistan'da İngiltere aleyhine bir kıyam ihdası için muktezi teşebbüsata hemen iptidar edecekleri ve Rusya Sovyetleri Cumhuriyeti dahi icab eyleyen para,eslâha ve mühimmatı kâmilten tedarik etmeyi müteahhidirler.

6-Garbî Avrupa emperyalistleri aleyhine İslâm memleketlerinde yapılacak işbu millî ihtilâlleri himaye edecek olan Rusya Sovyetleri Cumhuriyeti bu müslüman memleketlerinden birinin istiklâli tamını tanıyacağını ve meseleyi dahiliyelerine katiyyen müdahale etmeyeceğini ve ahali mahallîyenin arzusuna muhalif ictimaî ve siyasi teşkilât ihdasını talep etmeyeceğini müteahhittir.

7-Rusya Sovyet Cumhuriyeti garp emperyalistlerine karşı kıyam eyleyen cümle müslüman memleketlerini ve bu hareketlerin başında her hükümeti iş bu tecavüzî ve tedafüi muahedenameyi kendisi imza eylemişcesine müttefik ad ve kabul ettiğini müteahittir.

8-İş bu memleketdeki siyasî ve içtimaî tarzı idarenin tesis ve teşkili ahalisinin serbest ve arzu ve içtihadına tabi olup tarafeyni âkidin akvamı mezkûrenin arzularını cebir ve tazyik etmemeyi taahüt ederler.

9-Türkistanda müteşekkil olan Sovyetler idaresinin tahkim ve tarsini için icab eden tedabirin ittihazını Türkiye Hükümeti Muvakkatei İhtilâliyesi kabul ve teahhüd eyler.

10-Denikin ve Kazaklara karşı Dağıstan'da yapılan mücadelede Dağıstanlılar Sovyetler tarzı idaresi leyhine temayül eylediğinden iş bu memleketdeki amele ve köylü ve ahalinin serbest arzusuna tebaan teşekkül eyleyen Sovyetler'e müzaheret göstermeyi Türkiye İhtilâl Hükümeti Muvakkatesi taahhüd eder. Dağıstan Hükümeti'nin tarzı terkine gelince bunu tayin Dağıstan'a amele ve köylü kongresinin hakkı olup tarafeyni âkidin bu meseleye katiyen müdahalede bulunmayacaklarını taahhüd ederler.

11-Rusya Sovyetleri Cumhuriyeti ve Türkiye İhtilâl Hükümeti'nin İngiltere ve Rusya emperyalistlerine karşı Kafkasya'da açacağı hareketi müştereken Avrupa emperyalistlerinin emir ve nüfuzu tahtında iş bu mukavelenin istihdaf eylediği gayelere muhalif hareket ve elyevm tarafeyni âkidin yekdiğerlerinden tefrik eden Gürcistan ve Ermenistan ve Azerbaycan hükümet-i hazıraları tarafından ihlâl edildiğine nazaran Türkiye Hükümeti Muvakkatei ihtilâliyesini temsil eyleyen Uşak Kongresi Heyet-i İcraiyesi ve Karakol Cemiyeti İhtilâliyesi bervechibâlâ üç hükümeti gerek Rus emperyalistleri gerek İngiltere ve gerek Avrupa-i garbının sair istilâcı devletlerine karşı tarafeyni âkidin ile müttehiden hareket edecek hükümetlerle bu hususta Kafkas teşkilâtı

Kafkas Teşkilatı mahalliyesine muavenet ve müzaheretini taahhüt eyler. İşbu darbe-i hükümeti Azerbaycan'da tabik için Türkiye hükümeti muvakkatei ihtilâliyesi Azerbaycan Türk ahalisinin temeyyülâtı ırkıyyesinden ve Azerbaycanlılarca maruf Türk milliyetçilerinin nüfuz ve şahsiyetlerinden istifade etmeyi taahhüt eyler. Azerbaycan Hükümeti ihtilâliyesinin tarzı teşekkülü Azerbaycan amele ve köylü kongresinin serbestçe vereceği karar dairesinde olacağından tarafeyni âkidin kongre mukarreatına muhalefet etmemeyi taahhüt eyler.

12-Gürcistan, Ermenistan, Azerbaycan, Şimalî Kafkas gibi bil-cümle Kafkas Hükümeti'nin temami istiklâlleri tarafeyni âkidince kabul edilmiş olduğundan bunların yekdiğerinden ayrı bir surette mustakillen veyahut Kafkas ittihadına iltihak suretiyle veyahut federasyon şeklinde düveli muazzamadan birine iltihak şeklinde tesisi hükümet eylemeleri hususunda alâkadaranın kemâlile serbest bırakılacaklarını ve bu meseleye hiç bir suretle müdahale etmeyeceklerini tarafeyni âkidin kabul ve taahhüt eyler.

13-İşbu muahedenâmenin iki nüshası evvel emirde bir taraftan Rusya Sovyetleri Hükümeti Cumhuriyeti'nin Kafkasya'da ki murahhasları yani Rusya Kominist Partisi'nin Mahallî Komitesi ve diğer taraftan da Karakol Cemiyeti İhtilâliyesinin ve Uşak Kongresi Heyet-i İcraiyesi'nin murahhası tarafından imza edilecektir. Bu suretle mumzi nüshalardan bir adedi Karakol Cemiyeti İhtilâliyesi ve Uşak Kongresi merkez-i umumîleri tarafından tasdik edilecek, diğer adedi umuru hariciye ahali komiserleri Sovyet Reisi ve Rusya Sosyalist Federatif Sovyetler Cumhuriyeti'nin Heyet-i İcraiyei Merkeziyesi tarafından badettasdik müteakabilen imza edilen muahede teati edilecektir.

14-İşbu muahede 13. maddede zikredilen surette imza edildikten sonra iktisabı kat'ıyyet eyleyecektir. Tarafeyni âkidinin Kafkasya'daki murahhasları kendi imzalarını müteakip ittifaknâme-yi mevkiî tatbîke koyacak ve hükûmatı metbualarının tabdikine intizar etmeyerek hareketi müsterekeye mübaşeret eyleyeceklerdir.

15-İşbu muahedenâme Baha Sait Bey tarafından 1920 senesi Kânunusani'nin 11.günü Bakû şehrinde akid ve imza edilmiştir.

III.BÖLÜM

A-İSTANBUL'UN İŞGALİ VE ANADOLU'YA GEÇİŞLER

İngilizler Kasım 1918 de İstanbul önlerine gelmekle istedikleri şekilde mütareke şartlarını tatbik edeceklerini ve bunu yaparken fazla bir tepki ile karşılaşacaklarını beklemiyorlardı.Ancak kısa bir süre sonra mahallî teşkilatların ve millî mukavemet teşkilatlarının kurulduğu ve faaliyetlerine başladığı görülmüştür.1919 yılının başlarındaki bu durumu İngilizler ittihatçı tutuklamaları ve İstanbul Hükümeti baskısı ile bertaraf etmek istemişlerse de buna mani olamamışlar ve tutukluları Malta'ya götürmek mecburiyetinde kalmışlardır.

İngiliz istihbarat örgütleri İslamlara karşı yapılacak her tecavüzün misliyle karşılandığı,semt semt kurulan ve genişleyen teşkilatlar ve bilhassa Karakol Cemiyeti ve M.M.Gurubu hakkında fazlaca malumat sahibi olmuşlardır.¹ Ayrıca İstanbul hükümetinde bulunan ekabir zevat ile makam ve mevki işgal eden zevadın Anadolu ile haberleştiği ve buradan verilen direktifler doğrultusunda faaliyet gösterdiklerini,dolayısıyla bu teşkilatlara yardımcı olduklarını öğrenmişlerdi.

İngilizler Türk Milleti'nin kolay kolay teslim olmayacağını anlamışlar ve bunun sağlanabilmesi için Yunan kuvvetlerine

1-Himmetoğlu,age,c.I,sh.473

güvenemez olmuşlardır.Karakol Cemiyeti gibi gizli cemiyetler Millî Mücadele'nin silah ihtiyacını tamamen karşılayamıyor idiyse de istihbarat konusunda çok büyük bir hizmet ifa ediyorlardı.² Gizli cemiyetlerin Anadolu'ya silah ve cephane sevkiyatı ile istihbaratını durdurmanın en kestirme yolu olarak İstanbul'un işgali görülmüştür.

Kara Vasıf ve arkadaşları İngilizler'in bu düşüncelerini işgalden çok önce haber almışlar ve Kara Vasıf'ın Şişli Şair Nigar Hanım Sokağı'ndaki evinde toplanmışlardır.Uzun süren m müzakereler sonunda işgali müteakib İstanbul'da bulunan millî teşkilatların liderleri ile millî siyasete taraftar olan veya olduklarından şüphe edilen zevadın tevkifine muhakkak nazarıyla bakmışlardır.³

İstanbul'un işgal edileceğini Kara Vasıf ve arkadaşları Anadolu'ya bildirmişlerdir.Hakikaten de Anadolu'daki yabancılar arasında bir hazırlık telaşı vardı ve bu sebeble Konya'daki İtalyan müfrezeleri şehri terketmişlerdir.⁴ Mustafa Kemal Rauf Bey'e İstanbul Bankası vasıtasıyla 2000 lira yol harçlığı göndermiş ve kaç-gel emrini vermiştir.⁵ Fakat Rauf Bey Meclis kapanmadan bu davranışı mahzurlu bulmuş ve gitmemiştir.

2-Himmetoğlu, age, c.I, sh.474-5

3-Cebesoy, age, sh.310

4-Goloğlu, age, c.III, sh.102

5-Yalman, age, c.II, sh.53

Mustafa Kemal,Rauf Bey ve arkadaşlarından aldığı malumata 11 Mart 1920 de "ingiliz mümessili olarak Ankarada bulunan "vitol" dñn buradan ağır eşyasını da alarak Şömendüfer'e binip gitmiştir." Hükmetmek lazımdır ki fevkalade hadiselerin arefesinde bulunuyoruz.Daha ziyade İstanbul'da vuku ve tahakkuklarına intizar olunabilecek olan bu hadiselerin tevlid edebileceği mühim ve vaki vaziyetler üzerine arkadaşların nazarı dikkatlerini celbe musarrat ederim.Her ihtimale karşı Anadolu'da bulunması faydalı olan arkadaşların gafil avlanmayarak icabında sürat ve emniyetle Anadolu'ya geçmek için tertibat almış olmaları lazımdır."⁶ tel emriyle cevap vererek Anadolu'ya gelmelerini istemiştir.

Ankara'da Rauf Bey ve arkadaşlarına çekilen telgraf gizli yollardan 13 Mart günü ellerine geçmiş ve bu ittihatçılar Rauf Bey,Kara Vasıf,Bekir Sami,Yunus Nadi,İbrahim Süreyya vb. Kara Vasıf Bey'in Şişli'deki evinde toplanarak telgrafı görüşmüşlerdir.⁷ Bu toplantıda "Eğer hemen Anadolu'ya gidilirse mesliste panik olacağı şüphesizdir ve Heyet-i Temsiliye mensubları kaçtı diye mecliste panik husule gelecek,diğer milletvekilleri de firar edecekler veya saklanacakları" mütalaası ağırlık kazanmıştır.İngilizler'in meclisi dağıtmaları ve tevkifata başlaması Ankara'ya gidiş için matkî sebepleri meydana getirir.⁸ Rauf Bey "Millî Meclis'in ve dolayısıyla millî

6-NIII,ves.253;Y.Nadi,Kurtuluş Savaşı Anıları,sh.174-5;Aydemir,

Tek Adam,c.II,sh.231

7-Aydemir,age,c.II,sh.230

8-Kansu,age,c.II,sh.552

hükümetin Anadolu'da kurulmasına yol açılmıyacağını düşündüğüm için İngilizler'i dünya ve milletimiz nazarında zalim ve mütecaviz duruma sokmak maksadıyla kaçmamak kararını verdim."⁹ diyerek Anadolu'ya geçmeme kararınının sebebini açıklamıştır.Bu kararlar telgrafla Mustafa Kemal'e bildirilmiştir.¹⁰

Anadolu'ya hemen geçmek isteyenler ve daha sonra geçecekler için muayyen parolalarla Üsküdar Sultantepe'deki Özbekler Dergah'ına müracat edecekler,oradaki teşkilat vasıtasıyla ve Kısıklı tarikiyle Anadolu'ya geçebilmelerinin temin edildiği ve böyle bir hal vukuunda,o yolda hareket için şayan-ı itimat mebuslara parolaların bildirildiği kendilerine bildirilmiş ve böylece hemen hareket edilmesinden sarf-ı nazar edilmişti.¹¹

İtilaf Devletleri aldıkları kararı tatbik etmek üzere bazı resmi daireler ve telgrafhanelere el koymuşlardır.Bir İngiliz müfrezesi geç vakit Meclis-i Mebusan binasına gelerek mebuslardan Rauf Bey ve Kara Vasıf Bey'i istemişlerdir.Bu isteğe diğer mebuslar itiraz etmişlerdir.¹² Ancak neticede İngilizler'den istenen senedin verilmesi üzerine Kara Vasıf ve Rauf Bey teslim edilmişlerdir.¹³ 16 Mart 1920 de meydana gelen bu hadise işgalin tamamlandığını ifade ediyordu.Bu iki şahıs daha sonra Malta'ya sürülmüşlerdir.

İstanbul'un resmi ve fiili işgali Anadolu'nun meşruluğunu

9-Kandemir,Rauf Orbay,sh.49

10-H.R.Soyak,Atatürk'ten Hatıralar,c.I,sh.121-22

11-Kansu,age,c.II,sh.552;Goloğlu,age,c.III,sh.102-3;

12-Cebesoy,age,sh.313

13-Türkgeldi,age,sh.259-60;Tansel,age,c.III,sh.49

daha çok kuvvetlendirmiş ve daha evvel Anadolu'ya geçmek istemeyen veya bu mevzuda tereddüd gösteren mebus, asker vb. zevat Anadolu'ya iltihak etmek için kati surette karar vermişler ve tatbik etmişlerdir. Mütareke'nin aktiyle başlayan günlerde İtilaf Devletleri'nin muhtelif fasılalarla verdikleri hiç bir sözü tutmadıkları, bu yüzden ahde vefa göstermeyen devletlere güvenilemeyeceğini anlayan bu zevat iltihak fikrini yegane İstiklâl vasıtası görmeye başlamıştır. İstanbul Hükümeti'nin de azınlıklar vasıtasıyla veya bizzat Türk-Müslüman ahaliye eziyet eden bu devletlere yapabileceği fazla bir şey yoktu. Hürriyet ve istiklâl için Anadolu'ya iltihak elzemdi.

Millî Mücadele'nin kazanılabilmesi için evvela subay kadrosunun tamamlanması mecburiyeti vardı. Anadolu ise subay ihtiyacını;

1-İstanbul'dan kaçıp gelmeğe başlayan subaylarla,

2-Terhis edilmiş olan yedek subayların tekrar silah altına alınmasıyla,

3-Anadolu'da açılacak talimahlarda yetiştirilenlerle, karşılaşmayı düşünmüştür.¹⁴ Bunların içinde en maharetlileri elbette ki en tecrübelileri olan ve Anadolu'ya iltihak eden subaylardı ve ekseriyeti teşkil etmekteydiler. Bu subaylarda Anadolu'ya geçme arzularının belirmesinde Karakol Cemiyeti birinci derecede rol oynamıştır.

14-Selek, age, c. II, sh. 90

Karakol Cemiyeti 1919 yılında K.G mühürlü vesika ile bir çok uzman göndermiştir.Ancak esas geçişler İstanbul'un işgali- ni takip eden günlerde zuhur etmiş ve bilhassa yüksek rutbeli subaylar Anadolu'ya geçirilmiştir.¹⁵ Zaten bu ahval içerisinde I.Cihan Harbi'nden sağ dönebilenler,eli silah tutabilenler çocukları ve ailelerinin aç kalmalarına aldırmayarak,ellerine geçirdikleri her vasıta ile Anadolu'da ortaya çıkan mukavemet saflarına katılmak için akın edercesine kaçmışlardır.¹⁶

Karakol Cemiyeti İstanbul'un işgal edileceği haberini almıştı ve bunu Mustafa Kemal'e bildirmiştir.Hatta Dr.Adnan yabancılarından elde edilen istihbarat vasıtasıyla işgali öğrenmiş ve Ahmet Emin Bey'e beraber kaçmayı teklif etmiş ve bütün tertibatın alındığını söylemiştir.¹⁷ Bu sebeble işgalden evvel veya sonra Anadolu'ya nasıl geçileceği daha evvelki tecrübeler de dikkate alınarak tesbit edilmiştir.Bu plâna göre emniyete şayan mebus ve zevata birer parola bildirilmiş ve parolâ ile bu zevat Sultantepe'sindeki Özbekler Dergahı'na gidip,oradan emin vasıtalarla Anadolu'ya geçirileceklerdi.Bu tekkeye sığınacak olanları Üsküdar Jandarma Kumandanı Remzi Bey gizlice Maltepe Endaht Mektebi'ne götürecekti ve burunun komutanı Şükrü Bey'e teslim edecekti.O da Kocaeli bölgesi Kuvva-i Milli'ye müfrezeleri vasıtasıyla heyetlerin Anadolu'ya yolculuklarını sağlayacaktı.¹⁸

15-Giray, agm, YT, I, sh.346

16-İstiklâl Harbi, sh.7

17-Yalman, age, c. II, sh.55;

18-Goloğlu, age, c. III, sh.103

Karakol Cemiyeti İstanbul ile Anadolu arasında irtibatı sağlamak, silah ve mühimmat sevkiyatı ile insan geçirilmesini sağlamak için bir "Menzil Teşkilatı" kurmuştur.¹⁹ İstanbul'dan Anadolu'ya geçecek zevatın mururlarını teshil için Üsküdar'da kurulan Menzil Hattı münasebetiyle Dayı Mesud, Yenibahçeli Şükrü, Maltepe Endaht Mektebi'nden Fehmi ve Hulusi Beyler, Dr. Fahri gibi bir çok Karakol Cemiyeti azası faal vazife almıştır.²⁰ Bu menzil Teşkilatı'ndan Millî Mücadele'de büyük hizmetler ifa edecek şahıslar geçmiştir. Bu hat vasıtasıyla İstanbul'dan gizli olarak kaçanları Şile, Kocaeli, İzmit, Geyve mütikalarında ki Karakol Cemiyeti'ne bağlı olarak vazife gören çeteler korumakta idi.²¹ Bu heyetleri her çete kendi mıntikasının hududuna kadar salimen geçiriyor ve bir diğer çeteye teslim ediyordu. Bu faaliyet seri hareketi sağlıyordu.

Kara Vasıf ile Rauf Bey'in İngilizler tarafından tevkifi ortalığı alt-üst etmiş, bazı mebuslar da evvelce kendilerine tebliğ edilmiş plân mucebince, muayyen parolalar ile Üsküdar Sultantepe'de Özbekler Dergahı'na müracatla o vasıta ile Anadoluya geçmişlerdir.²² İşgal kuvvetleri bir çok defalar uğraşmalarına rağmen bu menzil hattını bulup yok edememişlerdir.

19-Şapolyo, M.K.M.M.İ.A., sh.21

20-Kuran, age, sh.687; Said Arif Terzioğlu, "Kara Arslan, Ömer Kaptan, Dayı Mesud ile birlikte Binbaşı Yenibahçeli Şükrü Bey gibi zabitleri kaçırdık" dersesi de Şükrü Bey organizasyonu yürütmekteydi. Atatürk'ün Ahmed Çavuşu, sh.

21-Şapolyo, M.K.M.M.İ.A., sh.20

22-Kansu, age, c.II, sh.557

İstanbul Hükümeti Kuvva-i Millîye'ye iltihakları engellemek için Kuvva-i İnzibatiye birliğini kurmuşsa da muvafak olamamıştır. Karakol Cemiyeti'nin kurduğu Kocaeli Menzil Teşkilatı insan kaçırmaya devam etmiştir. Hürriyet ve İtilaf Fırkası buna mukabil Kızılhançer ve Nigehbancılar teşkilatlarını kurmuştur.²³

Rauf Bey "Ben buradan Anadolu'ya mütemadiyen kıymetli insanlar kaçırdım. Dr. Adnan, Halide Edib Hanım gibi bir çoklarını.. Vaniköy tarafındaki bir Dergahten, Maltepe Endaht Mektebi Kumandanı olan Yenibahçeli Şükrü Bey vasıtasıyla, Kartal yoluyla kafil kafil kaçırılmıştır. Kendim de kaçabilirdim."²⁴ diyerek teşkilat tarafından yapılan plândan haberdar olduğunu ve kendisinin de vazife aldığını ifade etmektedir.

Üsküdarlılar arasında "Özbekler Dergahı" adıyla maruf ve Sultantepeci'nin Bülbülderesi'ne doğru sarkan yeşil yamacı üzerinde kurulu olan şeyh Ata'nın tekkesi, o günlerin millet fedailerini, istiklâlin kâbesi olan Ankara'ya ulaştıran nurlu yollardan birinin ilk uğrağı ve gizli sığınağı idi.²⁵ Şeyh Ata'nın asıl himmeti Anadolu'ya geçecek fedakarıları tekkede misafir etmesiydi. Fevzi Paşa, Nureddin Paşa gibi sayısız kumandanlar, hemen hemen bütün mebuslar, Ankara'nın millî devletin

23-Şapolyo, M.K.M.N.I.A., sh.20-21

24-Kandemir, Rauf Orbay, sh.50; Soyak, age, c.I, sh.122

25-R.Yalkın, "Rahmetli Şayh Ata", TH, s.5, sh.217

merkezi olmasını temin edecek şahsiyetler evvela Özbekler Tekkesi'nin misafiri olmuşlar,daha sonra müsait vakitlerde Ankara' yolunu tutmuşlardır.²⁶

İstanbul'un işgalinin ertesi günü Celaleddin Arif Bey, Yozgat Mebusu İsmail Fazıl Paşa,Üsküdar'a geçmişler,Kuvva-i Millîyeciler'in ilk sığınma yeri olarak hazırladıkları Sultan-tepesi'ndeki Şeyh Ata'nın Özbekler Dargahı'na uğramışlar,oradan Maltepe Endaht Mektebi Müdürü olan Yenibahçeli Şükrü Bey'in karargahına gitmişler,onun yardım ve tertibiyle yola çıkmışlardır.Aynı gün İbrahim Süreyya Bey de Beykoz'a geçip "Yetimoğulları" çetesinin yardım ve aracılığıyla yolculuğa başlamıştır.²⁷

Karakol Cemiyeti kurucu azalarından olan Kemaleddin Sami Paşa Halide Edib ve eşi Dr.Adnan'ın yakın dostudur.Bu sebeble evlerine sık sık ziyarete gitmektedir.Şubat 1920 de Kemaleddin Sami Paşa,Dr.Adnan ve zevcelerini ziyaretlerinde mutlaka memleket meseleleri konuşulurdu.Böyle bir mevzu konuşulurken Anadolu'ya kaçmak lüzum ederse ilk sığınılacak yerin Özbekler T Tekkesi olduğunu söylemiştir.Bu durumu Halide Edib "Beni İsa yolladı" parolasını söylememe gerek yoktu.²⁸ diye ifade eder ki bu Dr.Adnan ve Halide Edib'in Karakol Cemiyeti ile yakınlığının bir ifadesidir.

26-N.Kara,Tekke ve Zaviyeler,sh.154-55

27-Goloğlu,age,c.III,sh.121-22

28-Halide Edib,Türkün Ateşle İmtihanı,sh.57

Dr.Adnan ve zevcesi daha evvel meclis başkanından teşkilat vasıtasıyla haberdar olduklarından Dr.Adnan meclise gitmemiş ve akrabalarına saklanmışlardır.Bir kaç kişi daha götürülebilmek maksadıyla iki gün bekledikten sonra kılık değiştirerek daha evvel plânlanan yere,Özbekler Tekkesi'ne gelmişlerdir.Halide Edib sonrasını şöyle anlatır.²⁹

"Tekke önlerine geldikleride,kapıyı vururlar ve yukarıdan biri seslenir.

---Kim o?

---Bizi İsa yolladı.

Yukarıdan ip çekilir ve Şeyh Ata'nın damadı Kahraman kendilerini karşılar,çektığı uzvî ızdıraplardan bahseder.Daha sonra Şeyh Ata gelip kendilerini aydınlık ve geniş bir odaya davet eder.Burada Anadolu'ya geçmek isteyen ve bu gaye ile bekleyen Çerkes Reşid,Kırşehir Mebusu Keskinli Rıza,Manavoğlu Nevres ile sohbetler yapmışlardır.Ayrıca Celaleddin Arif Bey'in bir gün,Miralay İsmet Bey'in iki gün önce bir kaç zabitle hareket ettiklerini öğrenirler ve çok sevinirler.Halide Edib tekkeye gelişinden bir gün sonra eski tanıdıklarından bazılarını da getirmek ve onlara yardımcı olmak maksadıyla İstanbul'a gitmiştir.Buruda Cami Bey ile görüşür ve onu tekkeye gönderir.³⁰

29-Halide Edib,age,sh.64-5

30-Age,sh.70-71

Halide Edib İstanbul'dan Üsküdar'a döndüğü vakit,Şeyh Ata'nın kardeşinden tekkenin İtalyan ve İngiliz polisince basıldığını, Şeyh Ata'nın pencereden,Dr.Adnan ve Cami bey'in boş arsadan kaçtığını ve Adnan ve Cami Bey'in kendisini Yalnızselvi Köyü'nde beklediğini ve bunun için bir araba ve jandarma eri tahsis edildiğini öğreniröğrenmez hareket edererek bu köye varır.Buradan hareket eden kafile Samandra'da akşam yemeğini yedikten sonra Millî Mücadele'nin ilk durağı olan Tepeviran Köyü'ne gitmişlerdir.³¹

Miralay İsmet ve Saffet Bey önce Özbekler Dergahı'na getirilmiş,daha sonra Maltepe Endaht Mektebi Müdürü ve Kuvva-i Millîye Kumandanı Yenibahçeli Şükrü Bey'e götürülmüş ve burada Ankara'ya doğru yola çıkarılmak üzere kılık kıyafetleri değiştirilmiştir.³² Şeyh Ata İtalyan ve İngiliz polisininin takibinden kurtulmak için o da Maltepe Endaht Mektebi'ne gitmiş ve burada İsmet ve Saffet Bey ile karşılaşmıştır.³³İsmet Bey kaçışlarını şöyle anlatır.³⁴

"Saffet'le Haydarpaşa'ya geçtik,trene bindik,Maltepe'ye gittik.Maltepe'de Piyade Endaht Okulu vardı.Yenibahçeli Şükrü'nün idare ettiği bu merkez,İstanbul'dan Anadolu'ya geçeceklerin işlerini kolaylaştırıyor ve onlara yardım ediyordu.Galiba

31-Halide Edib,age,sh.75-83

32-Aydemir,İkinci Adam,c.I,sh.110

33-İsmet Bey Hatıralar,Ulus gazetesi,13 Nisan 1968.İsmet Bey Şeyh Ata'nın karşılaşması,kafilelerin karşılaşması şeklinde olması muhtemeldir.

34-İsmet Bey,Ulus,11 Nisan 1968

Şükrü Bey bizi trenden inince karşıladı.O geceyi Atış Okulu'nun subaylarından birinin evinde geçirdiğimizi hatırlıyorum. Bize okuldan iki er elbisesi getirdiler.Elimize bir vesika v verdiler.Kıyafet değiştirdik."

İsmet ve Saffet Beyler'e vesikaları veren Maltepe Endaht Mektebi Müdür Vekili Ethem Şevki Bey'dir.³⁵ O'na göre İsmet Bey gece Yüzbaşı Hulusî'nin evinde misafir kalmıştır.İsmet Bey ile Saffet Bey'e refakat eden Ahmed Çavuş bu hadiseyi şöyle anlatır;³⁶ "Bir gün şöyle bir emir aldık."Maltepe'ye gidilecek,İsmet Paşa kaldığı evden alınarak kaçırılacak."denildi.Üç arkadaş yola çıktık.Hasan Kardeşko,Osman ve Ben.Bize şu talimatı verdiler."Pendik'te falan yere gideceksiniz,sizi orada bir kadın karşılayacak.O kadını takip edeceksiniz.O kadın bir yerde ve kapının önünde duracak,siz o kapıyı çalacaksınız ve içeri girerek size orada verilen vazifeyi yerine getireceksiniz." denildi öyle yaptık..Gittiğimiz ev Alemdağ müfrezesi kumandanı Hulusi Bey'in eviydi."

Bu hadiselerin bidayetinde İsmet ve Saffet Beyler'e asker elbiseleri giydirilerek yola yaya olarak çıkarılmışlardır.İsmet Bey bu durumu "er kıyafetiyle odun kesmeye giden askerler olarak Maltepe'den yaya hareket ettik."şeklinde ifade eder.³⁷

35-Ethem Şevki Kepenek'in Mektubu,Ulus 11 Nisan 1968

36-S.A.Terzioğlu,Atatürk'ün Ahmet Çavuşu,sh.14-5

37-Terzioğlu,age,sh.15;İsmet Bey,Ulus,11 Nisan 1968

İsmet Bey kafilesi erlerin muhafazası altında ilk durakları olan Kurna/Turna Köyü'ne 20 Mart da varmışlar ve burada İbrahim Süreyya kafilesi ile karşılaşmışlardır.³⁸ Yollarına devamla Gebze'nin Tepeli/Tepeviran Köyü'ne gelmişler ve kendilerini Karakol Teşkilatı'na bağlı hareket eden Arslan Kaptan ve arkadaşları karşılamış, onlardan Halide Edib kafilesinin İngiliz ve İtalyan polis baskınından sonra gerçekleştiğini öğrenmişlerdir. Bu baskından sonra dergahta ne şeyh, ne de mürid kalmış, dolayısıyla bu tarihten sonra Anadolu'ya geçecekler, başka vasıtalar veya şahsî teşebbüslerle geçmeye çalışmışlardır.³⁹ Mazhar Müfit bu düşüncelerle İhsan Bey'le görüşür ve ondan dergah tarikinin İngilizler tarafından kapatıldığını ve hemen Üsküdar'a geçmesini ve Jandarma Tabur Komutanı Remzi Bey'e "Beni Fatih gönderdi." demesini, ancak Remzi ismini telafuz etmemesini, çünkü onun adının şimdilik "Bülent" olduğunu öğrenir. Bu malumatı alan Mazhar Müfit bu tariki kullanmamış, başka çarelere başvurmuştur.⁴⁰

Millî Mücadele günlerinde Anadolu'ya iltihak etmek için iki yol vardı. Biri deniz yolu ile İnebolu'dan, diğeri karayolu ile İçerenköy'dendi. İçerenköy'ünden gelenleri gece Kuvva-i Milliye'den bir adam karşılıyor, Alemdağ'ından geçirerek İzmit'e

38-Hatıralar, Ulus, 11 Nisan 1968; Y.Z.Ortaç, İsmet İnönü, sh.60-1

39-Kansu, age, c.II, sh.557

40-Age, c.II, sh.557

doğru tebdil-i kıyafet götürüyorlardı. Karayolundan gelenlerin bir kısmı da Şile'den yollarına devam ediyorlardı.⁴¹ Anadolu'ya denizyolu ile kaçanlar İnebolu'ya çıkıyorlardı. Kuvva-i Millîye'ye iltihak edenlerin, gizli teşkilatdan muhakkak bir "İtimadnâme" almaları lazımdı. Karaya çıkanları ayrıca Gizli Polis Teşkilatı (Ayın-Pe) takip etmekteydi. İtimadnâmesini göstermeyenler A.P. teşkilatı tarafından geri çeviriliyorlardı. Enver Behnan İnebolu'ya indiğinde Mustafa Kemal vasıtasıyla aldığı itimadnâmesini göstermiş ve "Nuh'un Selamı var" parolasını söyleyerek kuvva-i millîye'ye dahil olmuştur.⁴²

Yunus Nadi işgalden bir kaç gün sonra ancak İstanbul'dan kaçabilmek için Üsküdar'a gelebilmiştir. Bu kaçışını şöyle anlatmaktadır;⁴³

"peki ya ne yapacaktık, ne yapmalıyım? daha serbest gezen Osman Bey'in Üsküdar tarafında teşkilata benzer bir şeyden, fakat umumî olarak, şöyle bir duyusu vardı. Kulağına "Özbekler Dergahı merkez imiş" diye bir söz gelmişti. Sonra bir de Üsküdar Jandarma Kumandanının bu işlere baktığını da işitir olmuştu.."

Yunus Nadi daha sonra bizzat Üsküdar Jandarma Kumandanı Remzi Bey'e gitmiş ve O'nunla görüşmüştür. İhtiyaç hissolunan lüzumlu malumatı aldıktan sonra Karakol Cemiyeti azası Tefvik

41-Şapolyo, M.K.M.M.İ.A., sh.19-20

42-Age, sh.23-4

43-Yunus Nadi, Kurtuluş Savaşı Anıları, sh.191-203

Sukûti Bey'le beraber 20 Mart 1920 akşamı Remzi Bey'in evine gitmişlerdir.21 Mart da arabayla hareket eden Yunus Nadi Çamlıca-Dudullu tarikiyle Samandra'ya gitmişlerdir.Burada Jandarma Komutanı Remzi Bey'in vazifesi bitmiştir.Aynı gün Yunus Nadi ilk Kuvva-i Millîye merkezi Tepeören/Tepeviran Köy'üne gelmiş ve burada gizli teşkilatdan Fehmi Bey'in maiyetinde çalışan bir zabitle tanışmıştır.Sabahleyin oradan hareket edilerek Ağren üzerinden Yenibahçeli Şükrü Bey ve Dayı Mesud'un bulunduğu Köseler'e varmışlardır.Burada kendilerine temin edilen atlarla Kuşçalı/Kuruçalı'ya varmışlar ve Kuvva-i Millîye'nin ilk telgrafhanesinden Mustafa Kemal ile görüşmüşlerdir.Kendilerinden önce buraya Erzurum Mebusları Hüseyin Avni,Necati, Zihni Beyler gelmişler ve başka bir eve gitmişlerdir.Bu kafi- le 31 Mart da Geyve'de Halide Edib kafilesiyle birleşmiştir.

Halide Edib kafilesi ise,Tepeviran Köyü'nden Yenibahçeli Şükrü Bey'in aldırıldığı tertibat sayesinde ve onunla beraber salimen Köseler'e gelmişlerdir.Aynı gün burada Trabzon Mebusu Hüsrev,Albay Kazım (Orbay),Naim Cevat,Besalet Bey,Kurmay Yarbay Seyfi Beyler de gelmişler ve kafileye dahil olmuşlardır. Bu kafileler birlikte Çalköy'üne kadar gitmişlerdir.

Köseler'de hareket merkezini Dayı Mesud ve Arslan Kaptan idare ediyorlardı.⁴⁴ İstanbul'dan kaçan zevat ve kafileler teşkilat tarafından,Kartal mıntıkasındaki ve buranın merkezi

44-Halide Edib,age,sh.95-100;Yunus Nadi,age,sh.200

durumunda olan Ağren/Akviran'e getiriliyor ve burada vazifeyi Dr.Fahri ve Arslan Kaptan devralıyor ve onları Geyve'ye kadar götürüyordu.Dr.Fahri Halide Edib kafilesini Ağren'de almış,İngilizler ana yolu tuttuklarından Köşeler üzerinden "Tepeköy'e" götürmüşler ve burada Yenibahçeli Şükrü ve Dayı Mesud'la buluşmuşlardır.⁴⁵ Ertesi gün kabile Keltepe üzerinden hareket etmiştir.

Bu kabileler İngiliz mntıkalarından ve tehlikeli muhitlerden geçerek daha evvel teşkilatca belirtilmiş ve Yenibahçeli Şükrü Bey'in komutasındaki Menzil Hattı'nı kullanarak,muhelif seygar müfrezeler ve kaptanlar nezdinde yeni Türk Devleti'nin merkezi olacak olan Ankara'ya doğru salimen geçmişlerdir.Bu kabilelerin hareketi Mustafa Kemal tarafından Kuşçalıdaki telgrafhane vasıtasıyla dikkatle takip edilmiş ve alınan malumatlar diğer alakalı şahıs ve merkezlere bildirilmiştir.⁴⁶

Karakol Cemiyeti muvafak olduğu bu faaliyetlerle evvela Millî Mücadele'nin kazanılmasında ve daha sonra da Türk siyasi hayatının hazırlanmasında tesirli ve yapıcı mühim roller oynamıştır.

45-Can,"Millî Mücadele'de Halide Onbaşı",YT,c.I,sh.99-100

46-Gökbilgin,Millî Mücadele Başlarken,c.II,sh.380

B-KARAKOL CEMİYETİ'NİN DAĞILMASI

Karakol Cemiyeti'nin Mustafa Kemal ile diyalogu, Anadolu'ya yayılma faaliyetleri ve yalnız başlarına haricî temaslara kalkışması yüzünden Sivas Kongresi evvelinde bozulmuştu. Buna sebep olan hadise esasta Mustafa Kemal'in bilgisi dışında gösterilen faaliyetlerdi. Karakol Cemiyeti'nin bilhassa gizli faaliyetlerinin içerisinde yer alan ,mevcud komutanların yerine "gizli komutanlar" ibaresinin getirilmesi ordu komutanları üzerinde müsbet olmayan tesirler bırakmış ve bu sebeble Mustafa Kemal cemiyetin bütün faaliyetlerini men etmiştir.⁴⁷ Mustafa Kemal'e göre teşkilat reisi Kara Vasıf her ne kadar kendisine bağlılığını arz ediyorsa da cemiyetin esasen emir aldığı mercinin Enver Paşa olduğuna ve gayesinin İttihat Terakki Fırkası'nın gayesiyle aynı olduğuna hiç tereddüdsüz inanıyordu.⁴⁸

Mustafa Kemal Kara Vasıf ile Sivas'ta yaptığı görüşmede Karakol Cemiyeti'nin faaliyetlerine karşı çıktığını açıkça belli etmesine rağmen cemiyetin faaliyetlerini işgal edilmiş şehirlerde sürdürebileceğini de ifade etmiştir. Cemiyetin Anadolu'da faaliyet göstermesi "Karakol Teşkilatı, rumuzuyla, talimatıyla ve hatta şahıslarıyla tarafımızdan ilga ve iptal edilmiştir."⁴⁹ cümleleriyle açık bir şekilde men edilmiştir.

47-Tansu, age, sh.344-45

48-Age, sh.345

49-Age, sh.345

Sivas Kongresi'nden sonra Karakol Cemiyeti'nin faaliyetlerine devam ettiği muhakkaktır. Mustafa Kemal kendisinin men kararına rağmen teşkilatın faaliyetlerine devam ettiğini, İstanbul teşkilatını tevsi etmeye çalıştığını öğrenince, 12 Mart 1920 de tahriren yazdığı telgrafla Karakol Cemiyeti'nin kurucu azalarından olan ve kendisiyle İstanbul'un irtibat ve istihbaratını sağlayan Çanakkala Mustahkem Mevkii Kumandanı Miralay Galatalı Şevket Bey'i ikaz etmiştir.⁵⁰

Bu telgrafla Mustafa Kemal İstanbul'daki "Mevcut teşkilatın maksadı temine kafi olmadığını, bunun sebeplerini İstanbul'dan Anadolu'ya geçen zevatdan aldığı malumata göre; Anadolu ve Rumeli Müdafa-i Hukuk Cemiyeti teşkilatı namı altında Karakol Cemiyeti nizamnâmesinin tatbiki olduğunu, hatta bu nizamnâme yüzünden bir çok zevatın teşkilatla alakasını kestiğini belirterek, bunun engellenmesi için derhal Müdafa-i Hukuk teşkilatı nizamnâmesinin tatbikini istemektedir. Ayrıca İstanbul'da fikrî tevhidin sağlanmasının esas kuvvet olduğu, İstanbul'daki fiilî ve hususî teşebbüs için dahi Müdafa-i Hukuk nizamnâmesinin tatbikinin kafi olduğu ve gizli zevatın çalışması lazım ise bunun yine Müdafa-i Hukuk teşkilatıyla temin edilmesinin makul olacağı"nı ifade etmiştir.

Mustafa Kemal'in artık kesin olarak kapatılmasında faideler olduğuna inandığı Karakol Cemiyeti 16 Mart 1920 de İstanbul'un işgaliyle kendiliginden kapanmış, dağılmış oldu. Cemiyetin umumî reisi Kara Vasıf ve Rauf Bey İngilizler tarafından tevkif edilerek Malta'ya sürülmüş, cemiyetin azaları da bu fiili işgalden sonra 1918 yılının son aylarında başladıkları Millî Mücadele'ye hizmet yolunu, bu defa Anadolu'ya geçerek yerine getirmişlerdir.⁵¹ Böylece İstanbul'un işgal edilmesi üzerine Karakol Cemiyeti faaliyetlerini tatile mecbur olmuş ve umumî merkez üyeleri Anadolu'ya geçmişlerdir.⁵²

Mustafa Kemal Karakol Cemiyeti'nin kapanmasını ve yeni bir teşkilat kurulmasını şöyle ifade eder.⁵³ "İstanbul'da nokta-i nazarımızı takip edecek kimse kalmamıştı. Aylarca ve muhtelif tarz ve suretlerle vuku bulan ikazlarımıza rağmen bizim tarzda teşkilat yapmayıp, Karakol Cemiyeti'nin vücut bulmasına çalışanların başları Malta'ya gitmiş ve İstanbul'da efradının hayat ve faaliyetlerinden eser kalmamıştı. Orada yeniden teşkilat yapmak için çok zahmetli mesai ve o zaman ki halimize göre haddimizden fazla para sarfetmeye mecbur olduk."

İngilizler İstanbul'u işgal ettikleri zaman, zaten Karakol Cemiyeti hakkında lüzumlu malumata sahip idiler. Cemiyetin

51-TA, Karakol m.c.21, sh.294; Karasekir, İ.H., sh.550-53

52-Dağtekin, agm, TVD, c.I, sh.16

53-NI, sh.423

Reisi Kara Vasıf ile Dr.Esat Paşa'nın dostluğu sayesinde İngilizler,cemiyetin gizli sırlarına vakıf olmuşlardır.İngiliz istihbarat servisinde vazifeli Binbaşı Miraceddin kendisini Halife'ye bağlı ve Anadolu hareketine taraftar olarak tanıtarak Esat Paşa ile dostluk kurmuştur.Esat Paşa,Kara Vasıf'tan aldığı teşkilatla alakalı gizli malumatı Miraceddin'e vermekte hiç bir mahzur görmemiştir.Böylece İngilizler Karakol Cemiyeti hakkında istedikleri malumatı almaya başlamışlardır.⁵⁴ İngilizler aldıkları bu malumatlar sayesinde İstanbul işgal edildikten sonra Cemiyetin ileri gelen azalarından Galatalı Şevket,Kemaleddin Sami,vb. tutuklamışlar ve daha sonra da bununla iktifa etmeyerek Karakolcular'ın evlerine baskınlar yapmışlardır.Taşkilat Reisi Kara Vasıf da zaten mecliste tevkif edilmişti.Böylece cemiyet esas gücünü kaybetmiştir.Cemiyetin bazı azaları Anadolu'ya kaçabilmiş,bazıları da İstanbul'da gizli yaşamışlardır.Bunlar Anadolu'nun tasvib ve direktifiyle kurulan MM Gurubu içerisinde ayrı bir gurub husule getirdiklerinden Mustafa Kemal'in dikkatini çekmişlerdir.⁵⁵

İstanbul'un işgalinden sonra Kara Vasıf'ta bulunan Karakol Cemiyeti mührü,merkez kuruluna aid şifre anahtarı Piyade Yüzbaşı Emin Ali Bey tarafından alınmıştır.⁵⁶ Böylece esas

54-Ertürk, age, sh.64-66;Himmetoğlu, age, c.I, sh.83-84

55-Ertürk, age, sh.483

56-Age, sh.67-68

kuvvetini kaybetmesine rağmen Emin Ali Bey II.Karakol Cemiyeti Merkez-î Umumîsi'ni kurmuş ve beyannameler dağıtarak,İstanbul ahalisinin donmuş kanlarını hareket ettirmeye başladı.Emin Ali Bey K.G parolalı mührün ellerinde bulunmasından istifade ederek Tulcalı Süleyman Bey ile Karakol Teşkilatı'nı yeniden toparlamak istemiştir.Ancak Bursa'dan Bekir Sami ve Hacı Muhiddin tarafından gönderildiğini iddia eden Dramalı Rıza İstanbul'a gelerek,Tulcalı Süleyman ve arkadaşlarını tuzağa düşürmek istemiştir.Damad Ferid'e yapılacak bu suikastin bir tuzak olduğunu Hüsameddin (Ertürk) Bey'den öğrenen Tulcalı Süleyman hemen İstanbul'dan uzaklaşmış,⁵⁷ böylece ikinci defa yapılan teşkilatı derleme,toparlama faaliyeti akamete uğramış oldu.

Emin Ali Bey'in bu derleme ve toparlama faaliyetlerinden sonra Yarbay Muğlalı Mustafa Bey,Karakol Cemiyeti'nin adını 23 Nisan 1920 de "Zabitan" olarak değiştirerek faaliyetlerine devam ettirmek istemiştir.⁵⁸ Mustafa Bey,Emin Paşa'nın muavini Müfid Bey ile beraber Hüsameddin (Ertürk) Bey'in zevcesi Rana Hanım'dan Karakol Cemiyeti'nin mührünü almışlar⁵⁹ ve bundan sonra Anadolu'ya geçeceklerine kendilerinin vesika vereceğini

57-Ertürk, age, sh.281-4

58-Himmetoğlu, age, c.I, sh.90-1;İkinci umumî merkez azaları şunlardır.Ali Rıza Artunkal, Levazım Bnb.İbrahim Bey, Yzb.Filibeli Halim, Mitralyoz Bnb.Fatihli Latif, Yrb.Nidai, Hafız Besim, İstihkam Yrb.Kasım, Beykozlu Yrb.Reşad. Age, c.I, sh.86

59-Tansu, age, sh.367; Cemiyetin mührü Emin Ali tarafından Hüsameddin Bey'e verilmiştir.

ifade etmişlerdir.Böylece Karakol Cemiyeti'nin III.Merkezi teşkil etmiş oldu.Zabitan Gurubu istenilen faaliyet ve neticele-ri veremeyince yine Muğlalı Mustafa tarafından bu defa ismi "Yavuz Gurubu" olarak değiştirilerek canlandırılmak istenmiştir.Ancak bütün bunlara rağmen Yavuz Gurubu da 1920 yılının sonlarında kuvvetini kaybetmiştir.Karakol Cemiyeti'nin başına daha evvel musallat edilen Hintli Miraceddin'in yerine bu defa İngiliz casusu olarak Hintli Mustafa Sagir tarih sahnesine çıkmıştır.Hintli Miraceddin ve Mustafa Sagir Karakol Cemiyeti'nin teşkilat sırlarına vakıf olmuşlar ve bu vesile ile İngilizler istedikleri zamanlarda teşkilat üyelerinin evlerine baskınlar yaparak onları tevkif etmişlerdir.

Karakol Cemiyeti teşekkül ettiği Kasım 1918 den itibaren Millî Mücadele'nin muvafakiyeti için çalışmış bir teşkilat olması hasebiyle daima İngilizler'in dikkatini çekmiştir.Bu sebeple İngilizler Hintli Miraceddin'i teşkilata sokarak İstanbul'un işgalinden sonra teşkilat liderlerini tevkif etmişlerdir.Esasen böylece teşkilat resmen dağılmış oldu.Fakat ittihatçıların en mühim hasletlerinden biri olan teslim olmamak seciyesi kendini göstermiş,Emin Ali Bey yeniden teşkilatı canlandırmak istemiş,ancak muvafak olamamıştır.Bu defa Üsküdar Karakol Teşkilatı'ndan Yarbay Muğlalı Mustafa Bey Nisan 1920 de Zabitan,Ekim 1920 de Yavuz isimleriyle tekrar faaliyete

başlamak istemiş ve kısmen de muvafak olmuştur. Bu muvafakiyet Mustafa Sagir'in teşkilat sınırlarına vakıf olması ve bazı şüpheli kişilerin Anadolu'ya gönderilmesi sebebiyle tamamen yok olmuştur. Fevzi (Çakmak) Paşa, Yavuz Gurubu'nun istihbarat ile meşgul olduğunu, eşhas izamına ve zabitan intihabına ise, Yavuz Gurubu'na bazı casusların girmesi sebebiyle bu vazifenin Muharib-Felah Gurubu'na verildiğini, dolayısıyla icab eden paraların bu guruba gönderildiğini ifade etmektedir.⁶⁰ Bu ifadeye göre Yavuz Gurubu'nun 1920 sonlarında dağılmış olması lazımdır. Ancak 29 Şubat 1337/1921 tarihli telgraf⁶¹ "Gizli çalışan ancak vazifelerini yapamayan teşkilatların refi, Karakol Gurubu'nun (K.G) yeniden teşkil ve ıslahı ve bu vazifenin namuskar insanlara tevdi ve bunun için bir tahkikat yapılması uygun görülmektedir. Böylece memleketin bu günkü bîganelikten, hareket-sizlikten kurtaracak ve dahildeki anasır-ı muzır-ra-i faalanin bir niyat ve harekatına karşı da ittihad-ı tedabir imkanı elde edebilmiş olacaktır." cemiyetin zaman zaman yaşatılmak istendiğini göstermektedir. Yavuz Gurubu 1921 de çok zayıf da olsa varlığını devam ettirmiş ve bunların faaliyetleri Karakol olarak değerlendirilmiştir. Cemiyet azalarının büyük bir kısmı Anadolu'ya geçmiş ve orada Millî Mücadele'ye hizmet etmiştir. İstanbul'da kalan ve tevkif edilmeyen diğer bir kısım ise Anadolu tarafından teşekkül ettirilmiş olan MM gibi gurublar içerisinde vatana hizmetlerini devam ettirmişlerdir.

60-Himmetoğlu, age, c.I, sh.90-91

61-TİT, 39a, nu.10970

SONUÇ

İtilâf Devletleri 1. Cihan Harbi'nin sonunda bu zaferin galibiyet sarhoşluğu ve şark meselesini bir an evvel yıllardır arzuladıkları biçimde halletmek gayesiyle Kasım 1918 de İstanbul önlerine gelmişlerdâ. Bu hareket istikbaliyle maruf bir milleti yok etmek istedikleri manasına geliyordu. Karakol Cemiyeti bu istek ve arzulara karşı millî mukavemet ve nefretin mümessili olarak zuhur etmiştir. Cemiyet bir keyfiyet ve yeni şeyler elde etmek gayesiyle değil bir millî mûdafa ve yok olmamak gayesiyle teşekkül etmiştir. Bu itibarla Karakol Cemiyeti bir keyfiyetten değil bir mecburiyetten doğmuştur. Cemiyetin umum milletın arzusu üzerine kurulmuş olması, işgal altındaki İstanbul'da umumî merkezini tesis etmesi faaliyetlerini kesifleştirmesi milletle bağlantısının en güzel numunesidir. İzmir'in işgal edilmesi gibi millî felaketlerin hemen akabinde cemiyetin faaliyetlerine ağızlık vermesi bir tesadüf değil şuurulu bir harekettir.

İşgal kuvvetlerinden istifade eden gayri müslim çeteler müslüman ahaliye işkenceler yapıyorlar. ve onların bir an evvel bu topraklardan göçetmesini sağlamak istiyorlardı. Türkler göç ettirildikten sonra da bunlarda Rumların kesafeti sağlanacak ve böylece nihayetinde bu toprakların Rum toprakları olduğu ispatlanmış olacaktı. Böyle gayeler peşinde koşan çetelere

karşı Karakol Cemiyeti kurulduğu tarihten itibaren İstanbul ve havalisinde yaptığı faaliyetleriyle ahalinin moral gücünü yükseltmiş böylece Türk göçlerine mani olmuştur.

Bu faaliyetlerle iktifa etmeyen teşkilat bu defa yerli çeteler ve kaptanlarla temasa geçerek onları teşkilata kazandırmış karşı faaliyetlerle gayri müslim çetelerin Türk islâm ahaliye işkence etmesine mani olunmuş ve böylece bu ahalinin can, mal ve ırz masuniyeti sağlanmış oldu. İstanbul'daki Türkleri korkutmak için muhtelif zamanlarda karaya çıkan işgal askerleri sokaklarda gösterişli numayişler yapıyorlar ve bu davranışlardan kuvvet alan Rum ve Ermeni çeteleri Türk-İslâm ve hatta sadık gayri müslim ahaliye işkenceler yapıyorlardı. Bu faaliyetlere karşı Karakol Cemiyeti teşekkül edilmekle karşılık verilmiş oluyordu. İstanbul'un o günlerde içinde bulunduğu ahval ve şerait düşünülürse cemiyetin gizli bir teşkilat olarak teşekkülü ve merkez-i umumî azalarının gizli olması tabiidir. Bu sebeble cemiyetin teşkil ve nizamnamesinin yapılışında ittihat ve Terakki teşkilatından ve ruhundan alınan ilhamla azalar numaralar verilmek suretiyle gizlileştirilmiştir.

Türk-İslâm çeteleriyle temas neticesinde İstanbul ve havalisinde Rum, Ermeni çetelirinin faaliyetlerine mani olunmuş, mahalle teşkilatlarının ayrıca organize edilmesiyle de millî dirilişin beklenen zamandan evvel husule gelmesi sağlanmıştır. Milli uyanışın meydana gelmesinde gençlerin teşkilata kazandırılması ve bunların faaliyetlerinin büyük önemi olması dikkate

şayandır.

Mondros Mütarekesi'nin işgal kuvvetleri tarafından tatbiki istenilen yerlerin işgal edilmesi manasını taşıyordu ki bu sebeble Osmanlı askeri terhis ettirilmiş, esliha ve cephanesi İstanbul'a depolanmıştı. Anadolu'da başlayan Millî Mücadele hareketinin ise bu depolanmış silah ve mühîmmata, insana ihtiyacı vardı. Karakol Cemiyeti bu durumu müdrik olarak bu vazifeyi üstlenmiş ve kurduğu Menzil Hattıyla esliha ve mühimmat ile insan sevkiyatı çok müşkil şartlarda olunmasına rağmen sağlanmıştır. Bu itibarla Türk İstiklâl Harbi'nin kazanılmasında cemiyetin rolü açıktır.

Osmanlı Devleti'nin payitahtı olan İstanbul işgal devletlerinin üs merkezi durumunda idi. Bu sebeble işgal kuvvetlerinin ve Osmanlı hükümetinin faaliyet ve münasebetleri, Rum ve Ermeni çetelerinin faaliyet ve tesirleri hakkında, Anadolu ihtiyacı olduğu halde fazla bir şey bilmiyordu. Anadolu için İstanbul'a ait istihbarat hayatî bir ehemmiyet arz ediyordu. Millî Mücadelenin ilk günlerinden itibaren Anadolu'nun ihtiyacı olan bu istihbarat ve irtibatı temin vazifesini Karakol Cemiyeti üstlenmiş ve bunu Mart 1920 tarihine kadar mükummelen başarmıştır.

Karakol Cemiyeti işgal kuvvetlerinin artık Türkler bitti dediği ve bunun için memleket topraklarınının paylaşıldığı bir devrede icra ettiği faaliyetlerle Türk Milleti ve devletine karşı noktai nazarlarını değiştirmişti. Bu faaliyetlerden

sonra İtalyan ve Ruslarla münasebata girilmiştir. Husule gelen bu müsait şartlar içerisinde Anadolu'nun harici münasebetleri daha faydalı olmuştur. Cemiyet kurulduğu tarihten itibaren üzerine aldığı bütün tarihî mesuliyetleri zamanında ve hakkıyla yerine getirmiş ve bu itibarla Türk Millî Mücadele Tarihi içerisinde şerefli bir yere sahip olmuştur.

BİBLİYOGRAFYA

A-KİTAPLAR, ANSİKLOPEDİLER VE MAKALELER

- ADIVAR, Halide Edib : Türk'ün Ateşle İmtihanı, İstanbul, 1962
- AKŞİN, Sina : İstanbul Hükümetleri ve Millî Mücadele, İstanbul, 1983
- ARMSTRONG, H. : Bozkurt, İstanbul, 1955. Çev. Peyami Safa
- ARSAN, Nimet : Atatürk'ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri, III, Ankara, 1964
- AŞKUN, V. Cem : Sivas Kongresi, İstanbul, 1963
- ATATÜRK, Mustafa Kemal : Nutuk, c. I, II, III, İstanbul, 1973
- ATAY, F. Rıfki, : Çankaya, İstanbul, 1980
- AYDEMİR, Ş. Süreyya : Tek Adam, c. II, III, İstanbul, 1963, 1964
- : Makedonya'dan Orta Asya'ya Enver Paşa (1914-22), I, II, III, c., İstanbul, 1978
- : İkinci Adam, c. I, İstanbul, 1966
- BAYAR, Celal : Bende Yazdım, I, V, VII. ciltler, İstanbul, 1965, 67, 69
- BIYIKLIOĞLU, Tefvik : Atatürk Anadolu'da, Ankara, 1981
- BİRGEN, Muhiddin : "Türk Ordusu'nun Azerbaycan'a Yardımı", YT, c. II, sh. 44, İstanbul, 1962
- CAN, Fahri : "Karakol Cemiyeti Nasıl Doğmuştur." YT, c. IV, İstanbul, 1962
- : "İzmir Suikası Teşebbüsü ve Kara Kemal Bey", YT, c. I, İstanbul, 1962
- : "Millî Kuvvet Nasıl Kuruldu.", YT, c. II, İstanbul, 1962
- : "Millî Mücadelede Halide Onbaşı", YT, c. I, İstanbul, 1962
- : "Todori Hikayesi", YT, c. II, İstanbul, 1962

- CEBESoy, Ali Fuad : Millî Mücadele Hatıraları, İstanbul, 1953
- ÇARIKLI, Hacım Muhiddin : Balıkesir ve Alaşehir Kongreleri, Hacım Muhiddin Çarıklı'nın Kuvva-i Millîye Hatıraları, Ankara, 1967. Neş: Şerafeddin Turan
- ÇAVUŞOĞLU, Şeref: "İttihat Terakki'nin Gizli Plânı", YT, c. I, İst. 196
- ÇUKUROVA, Bülent: "Kurtuluş Savaşı'nda İstanbul Gizli Gurubları", AAMD, s. 5, Ankara 1986
- DAĞTEKİN, Hüseyin: "İstiklâl Savaşı'nda Anadolu'ya Kaçırılan Mühimmat ve Askeri Eşya Hakkında Tanzim Edilen Mühim Bir Vesika Hakkında", Ayrı basım. İstanbul, 1955
- DANIŞMEND, İ. Hami: "İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi, c. IV, İstanbul, 1972
- ERTÜRK, Hüsameddin: "Teşkilatı Mahsusa Faaliyetleri, ATASE Küt. Daktilo.
- GİRAY, Muharrem: "Karakol Cemiyeti", YT, c. I, İstanbul, 1962
- GOLOĞLU, Mahmut: "Millî Mücadele Tarihi, c. I, II, III, IV, Ankara, 1968-70
- GÖKBİLGİN, M. Tayyib: "Millî Mücadele Başlarken, c. I, II, Ankara, 1959, 1965
- GÖKMAN, Muzaffer: "Atatürk ve Devrimleri Bibliyografyası, İstanbul, 1968
- GÜRSEL, Halûk F.: "Tarih Boyunca Türk-Rus İlişkileri, İstanbul, 1968
- HEYET-İ TEMSİLİYE KARARLARI, TTK, Ankara, 1975. Yay. Uluğ İğdemir.
- HİMMETOĞLU, Hüsnü: "Millî Mücadelede İstanbul ve Yardımları, c. I, II, İstanbul, 1973
- ILGAR, İhsan : "Millî Mücadelede Bursa, İstanbul, 1981

- İSTİKLÂL HARBİ,Kuva-i Millîye Mücahidleri Cemiyeti Neşriyatı,
İstanbul,1950
- JAESCHKE,G.:Türk Kurtuluş Savaşı Kronolojisi,Ankara,1970
- :Türk Kurtuluş Savaşı İli İlgili İngiliz Belgeleri,
Ankara,1971
- KANDEMİR,Feridun:Millî Mücadelenin Başlangıcında Mustafa Kemal,
Arkadaşları ve Karşısındakiler,İstanbul,1964
- :Siyasi Dargınlıklar,VI.Cilt,İstanbul,1955
- :Hatıraları ve Anlatamadıklarıyla Rauf Orbay,
İstanbul,1965
- KANSU,Mazhar Müfit:Erzurum'dan Ölümüne Kadar Atatürk'le Bera-
ber,c.I,II,Ankara,1966,1968
- KARA,Mustafa:Tekke ve Zaviyeler,İstanbul,1977
- KARABEKİR,Kazım:İstiklâl Harbimiz,İstanbul,1960
- KILIÇ Ali:Kılıç Ali Hatıralarını Anlatıyor,İstanbul,1955
- KİLİ,Suna :Atatürk Devrimi,Ankara,1983
- KURAN,A.Bedevi:Osmanlılarda İnkılap Hareketleri ve Millî
Mücadele,İstanbul,1956
- KUTAY,Cemal :Atatürk ve Enver Paşa Hadiseleri,İstanbul,1956
- :Üç devirde Bir Adam,Fethi Okyar,İstanbul,1980
- :Kurtuluşun ve Cumhuriyetin Manevi Mimarları,
Ankara,1973
- MEHMET Arif:Anadolu İnkılabı,İstanbul,1340
- MISIRLIOĞLU,Kadir:Kurtuluş Savaşında Sarıklı Mücahidler,
İstanbul,1969
- NUTKU,Emrullah:"İstanbul'da Yeraltı Çalışmaları",YT,c.I,İst.196
- ;"İşgal Günlerinin Acı Hatıraları",YT,c.II,İst,196
- ORTAÇ,Y.Ziya:İsmet İnönü,c.I,İstanbul,1946

- ÖZALP,Kazım:Millî Mücadele,c.I,II,Ankara,1985
- ÖZKAYA,Yücel:Türk İstiklâl Savaşı ve Cumhuriyet Tarihi,
Ankara,1985
- PEKER,Nureddin:İstiklâl Savaşı Vesika ve Resimleri,İstanbul,
1955
- SANAL,Mithat:"Millî Mücadeleden Bir Yaprak",HT,c.II,İstanbul,
1968
- SAYILGAN,Aclân:Türkiye'de Sol Hareketler,İstanbul,1972
- SELEK,Sebahaddin:Anadolu İhtilâli,c.I,II,İstanbul,1963
- :"İsmet Paşa'nın Hatıraları",Ulus,Nisan,1968
- SIVAS KONGRESİ KARARLARI,Yay.Uluğ İğdemir,Ankara,1986
- SORGUN,M.Taylan:İttihat Terakki'den Cumhuriyete Bitmeyen
Savaş-Halil Paşa,İstanbul,1972
- SOYAK,H.Rıza:Atatürk'ten Hatıralar,c.I,İstanbul,1973
- ŞAPOLYO,E.Behnan:Mustafa Kemal ve Millî Mücadele'nin İç Alemi,
İstanbul,1967
- :Millî Mücadele Tarihi,İstanbul,1958
- Türk Ansiklopedisi,Karakol Gurubu m.,c.21
- TÜRK İSTİKLÂL HARBI,Genel Kurmay Bşk.Yay.c.I,Ankara,1962
- TÜRK İSTİKLÂL HARBI,c.II,ks.II,Ankara,1965
- TÜRK İSTİKLÂL HARBI,c.VI,Ankara,1964
- TANSEL,Selahaddin:Mondros'tan Mudanya'ya,c.I,II,III,IV,
Ankara,1970,1974
- TANSU,S.Nafiz:İki Devrin Perde Arkası,İstanbul,1957,Anlatan,
Hüsameddin Ertürk

- TENGİRŞEK, Kemal: Vatan Hizmetinde, Ankara, 1981
- TERZİOĞLU, S. Ahmet: Atatürk'ün Ahmet Çavuşu, Ankara, 1968
- TEVEDOĞLU, Fethi: Türkiye'de Sosyalist ve Komünist Faaliyetler (1910-1960), Ankara, 1967
- : "Millî Mücadele'nin Gizli Kuruluşlarından Karakol Cemiyeti", I, TK, s. 94, 95, Ankara, 1970
- : "Mustafa Kemal Paşa-General Harbord Görüşmesi III, IV, ", TK, s. 80-81, Ankara, 1969
- TUNAYA, T. Zafer: Türkiye'de Siyasal Partiler, c. I, II, Ankara, 1985
- TUNÇAY, Mete, Türkiye'de Sol Akımlar, (1908-1925), Ankara, 1967
- YALKIN, Razi: "Rahmetli Şeyh Ata", TH, s. 5, İstanbul, 1951
- YALMAN, A. Emin: Görüp Geçirdiklerim, c. II, İstanbul, 1970
- YERASİMOS, Stefanos: Türk-Sovyet İlişkileri, İstanbul, 1979
- YUNUS NADİ: Kurtuluş Savaşı Anıları, İstanbul, 1978
- ZÜRCHER, E. Jan : The Unionist Factor, Leyden, 1984

B-SÜRELİ YAYINLAR

Atatürk Araştırma Dergisi

Hayat Tarih Mecmuası

Tarih Hazinesi

Türk Kültürü

Ulus Gazetesi

Yakın Tarihimiz

C-ARŞİVLER

Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Arşivi (TİT)

114/51978, 51979, 51980 (Ali Fuad Cebesoy Dosyası)

39a/7865-7880, 10970

Genel Kurmay Başkanlığı Arşivi (ATASE); k1.323, 5-2793